

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Michaela Vystavělová

Distanční vzdělávání českého jazyka

na 2. stupni základních škol

Olomouc 2022

Vedoucí práce: doc. Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

Mé poděkování patří doc. Mgr. Kamilovi Kopeckému, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, znalecký dohled, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnoval.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím literatury uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....

(podpis)

Obsah

ÚVOD	6
CÍL DIPLOMOVÉ PRÁCE	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 ZÁKLADNÍ POJMY	10
Distanční vzdělávání.....	10
E-learning.....	12
Blended learning (kombinovaná forma výuky)	13
Mobile learning (m-learning).....	14
Hybridní vzdělávání, hybridní výuka	14
Digitální technologie.....	15
ICT nástroje	16
1.2 CHARAKTERISTIKA DISTANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	19
Etapy a principy efektivní výuky	20
Role učitele při distančním vzdělávání.....	20
1.3 ROZDÍL MEZI DISTANČNÍM VYUČOVÁNÍM A JINÝMI FORMAMI STUDIA	23
Prezenční studium.....	23
Dálkové studium	23
Kombinované studium.....	24
Distanční studium	24
1.4 VÝHODY A NEVÝHODY DISTANČNÍ VÝUKY	27
Výhody.....	27
Nevýhody.....	33

1.5	ZÁKLADNÍ FORMY DISTANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	38
	Formy	38
1.6	HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ NA DÁLKU	41
1.7	NÁSTROJE, KTERÉ NÁM UMOŽNÍ REALIZOVAT VÝUKU ČESKÉHO JAZYKA NA DÁLKU	45
	Vzdělávací a komunikační platformy	45
	Jednotná vzdělávací prostředí	46
	Komunikační nástroje	48
	Školní informační systémy	54
	Hry, gamifikace a simulace	58
	E-booky	60
	E-portfolia.....	61
	Podcasty	62
	Webové aplikace a online služby	65
1.8	Mobilní aplikace	73
	Sociální sítě a blogy na internetu.....	76
	Sociální sítě.....	76
	Facebook.....	76
	Instagram	77
	Twitter.....	77
	Oblíbené profily na sociálních sítích	78
	TikTok	81
	Skupiny na sociální síti Facebook	84
2	EMPIRICKÁ ČÁST	85
	2.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	89
	ZÁVĚR	112

Seznam použité literatury	115
Seznam grafů.....	117
Seznam tabulek	118
Seznam obrázků.....	119
Přílohy.....	120

ÚVOD

Distanční vzdělávání neboli také vzdělávání na dálku se ukázalo v posledních letech jako velice funkční a přínosná forma výuky, nejen jako doplněk klasického prezenčního vzdělávání. Velký rozmach distanční formy vzdělávání se uskutečnil během celoplošného uzavření škol, ke kterému došlo v březnu roku 2020 příčinou pandemie COVID-19. Uzavření škol se týkalo všech základních, středních, vyšších odborných a vysokých škol včetně školských zařízení. Na všechny školy se tehdy vztahovala povinnost distančního způsobu vzdělávání za podmínek stanovených v § 184 a zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Mimořádné opatření bylo vydáno v souvislosti s nepříznivým vývojem epidemiologické situace v celé Evropě způsobené novým koronavirem, který je označován jako onemocnění COVID-19 (SARS-Cov-2). Pro výše vyjmenované školy to znamenalo především zajistit přechod z prezenčního vzdělávání na distanční. Nejen pro učitele a pro žáky, ale pro celou naši společnost, to byla zcela nová situace, do které jsme se my všichni dostali nečekaně ze dne na den.

Vzdělávání distanční formou výuky nemůže kompletně nahradit běžnou prezenční výuky. Nicméně díky distančnímu vzdělávání máme možnost rozvíjet u žáků klíčové kompetence, digitální gramotnost a inovativní metody ve vzdělávacím procesu. Díky rozvoji nových a moderních technologií si distanční vzdělávání získává mnohem více své místo v procesu učení.

Téma své diplomové práce *Distanční vzdělávání českého jazyka na 2. stupni základních škol* jsem si zvolila díky mému intenzivnímu zájmu o distanční vzdělávání neboli vzdělávání na dálku. Uzavření škol, a tedy i přechod na distanční výuku, zasáhl i mě jako studenta vysoké školy, ale také jako budoucí učitelku českého jazyka a výtvarné výchovy při realizaci průběžné praxe, kterou jsem vykonávala v březnu roku 2021 na základní škole Plumlov.

V této diplomové práci se zabývám primárně otázkou, jak probíhalo distanční vzdělávání českého jazyka na 2. stupni ZŠ.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a empirickou část. Teoretická část se skládá ze sedmi kapitol. V první kapitole se zabývám základními pojmy a terminologií, které usnadňují vstup do této problematiky. Na tuto kapitolu

navazuje další, která obecně charakterizuje distanční vzdělávání, etapy a principy efektivní výuky a roli učitele právě při distančním vzdělávání. Třetí kapitola vymezuje rozdíly mezi distančním vzděláváním a jinými formami studia. Zde definuji pojmy studia prezenčního, dálkového, kombinovaného a v neposlední řadě studia distančního. V další, tedy ve čtvrté, kapitole se zabývám výhodami a nevýhodami distanční formy výuky. I distanční vzdělávání s sebou nese spousty výhod i nevýhod. Následující kapitola seznamuje čtenáře diplomové práce se stručnou historií vzdělávání na dálku. V poslední kapitole teoretické části přináším přehledný souhrn vhodných nástrojů, které umožňují realizovat výuku českého jazyka na 2. stupni ZŠ na dálku. Čtenářům přibližuji vzdělávací a komunikační platformy – jednotná vzdělávací prostředí a komunikační nástroje, školní informační systémy, hry, gamifikace a simulace, e-booky, e-portfolia, podcasty, webové aplikace a online služby a také mobilní aplikace.

Druhá, tedy empirická část, obsahuje dotazníkové šetření, kde jsem v první řadě zkoumala hlavní otázku, jak probíhalo distanční vzdělávání českého jazyka na 2. stupni ZŠ. Základním prvkem dotazníkového šetření byli učitelé českého jazyka na druhém stupni základních škol, popřípadě učitelé, kteří učí na nižším stupni víceletých gymnázií. Pro výzkumné šetření jsem zvolila učitele napříč celou Českou republikou.

CÍL DIPLOMOVÉ PRÁCE

Cílem teoretické části je přiblížit a zprostředkovat čtenářům mé diplomové práce informace týkající se distančního vzdělávání. Informace z teoretické části budou sloužit jako podklad pro realizaci vlastního výzkumu – dotazníkové šetření, které bude posléze sledováno v empirické části mé diplomové práce.

V úvodu teoretické části definuji základní pojmy, kterými jsou například distanční vzdělávání, e-learning, kombinovaná forma výuky neboli blended learning, m-learning, hybridní vzdělávání, digitální technologie a ICT nástroje. Vzápětí charakterizuji distanční vzdělávání, které nemá jednotnou definici a mnoho odborníků definuje tento pojem odlišně. V další části budou vymezeny zásadní rozdíly mezi distančním studiem a jinými formami studia. Následovně se budu zabývat výhodami, ale také nevýhodami distančního vzdělávání. V závěru teoretické části se zaměřím na přehled a analýzu vhodných nástrojů, které umožňují realizovat výuku českého jazyka na 2. stupni ZŠ na dálku.

Cílem empirické části bude zjišťování, jak probíhala výuka českého jazyka během distančního vzdělávání. Pro realizaci šetření použiji dotazník, který rozešlu pomocí webové adresy Seznamskol.cz na e-maily učitelů českého jazyka případně ředitelům dané základní školy.

Před realizací empirického šetření jsem si stanovila hlavní výzkumnou otázku: *Jak probíhala distanční výuka českého jazyka na druhém stupni základní školy, popřípadě na nižším stupni víceletých gymnázií?* a také několik dílčích, kde mě zajímá otázka efektivity a smysluplnosti distančního vzdělávání, vzdělávací a komunikační platformy, technika k realizaci distančního vzdělávání, školní informační systémy a tvorba materiálů k realizaci distančního vzdělávání českého jazyka aj.

Nejvhodnější metodu k mému výzkumu jsem si stanovila kvantitativní výzkum. Díky tomuto výzkumu nasbírám velké množství potřebných dat, pomocí, kterých dosáhnu výsledku stanoveného výzkumu.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 ZÁKLADNÍ POJMY

Abychom se podrobněji dostali do této problematiky, kterou se zabývá má diplomová práce, je velmi důležité si zpočátku vymezit základní pojmy. V posledních letech se zásadně proměnila naše společnost, a to právě díky novým a moderním technologiím, které nám zásadně vstoupily do našich životů. Nové a digitální technologie se dostaly i do procesu vzdělávání. Do škol nastupují děti nového digitálního věku, které jsou mnohdy označovány jako „síťová generace“ nebo také jako „e-generation“.

Distanční vzdělávání

Doba, ve které nyní žijeme, se velmi rychle mění a styl moderního života si vyžaduje specifické požadavky a potřeby k určité kvalitě našeho života. Kvůli novým a aktuálním požadavkům na vzdělávání se možnosti vzdělávacího procesu daleko více a stále rychleji rozvíjejí. Do základních pojmů rozhodně spadá pojem distanční vzdělávání. Distanční vzdělávání se dosti často spojuje s pojmem e-learning, nicméně distanční vzdělávání není synonymum pro tento pojem. Pouze distanční vzdělávání může být realizováno formou e-learningu.

Definovat tento pojem není tak jednoduché. Dodnes neexistuje jednotná definice, která by vystihovala a formulovala všechny možnosti a funkce této formy vzdělávání. Distanční vzdělávání je alternativou k prezenčnímu vyučování a lze ho definovat tedy jako formu samostudia, kdy výuka neprobíhá v učebnách a nevyžaduje osobní účast učitelů a studentů či žáků ve škole. Kdežto při prezenčním vyučování se všichni žáci účastní výuky ve třídě. Při distančním vzdělávání učitel komunikuje se svými žáky prostřednictvím elektronické komunikace nebo prostřednictvím interaktivních programů, přes internet, e-mail aj. Tedy přes veškeré komunikační technologie, přes které lze sdílet a zprostředkovávat obsah učiva, komunikaci s vyučujícím, ověřování a kontrolování průběžných kroků při studiu, podobně jako je tomu tak při klasické prezenční či kontaktní výuce ve škole. Důležitým a klíčovým prostředkem pro realizaci distančního vzdělávání je internet, kde probíhá veškerá komunikace nejen mezi učitelem a žáky či studenty.

V odborné literatuře můžeme nalézt pro pojem distanční vzdělávání mnoho různorodých definicí. *Iveta Bednaříková* ve své knize *Tutor a jeho role v distančním vzdělávání a v e-learningu* píše: „Ve vzdělávání se více prosazuje moderní forma řízeného samostudia – distanční vzdělávání. Hlavním cílem distančního vzdělávání je umožnit vzdělávání těm jedincům, kteří se z různých důvodů nemohou účastnit klasické prezenční neboli kontaktní výuky.“. Poukazuje také na to, že distanční výuka nemusí probíhat jen ve školním prostředí, ale také ve sféře profesního vzdělávání dospělých, v komerční sféře nebo v institucích, které se zabývají celoživotním vzděláváním. (Bednaříková, 2013, s. 11)

Helena Zlámalová definuje distanční vzdělávání následovně: „Distanční studium je vzdělávací forma, založená na řízeném samostatném studiu a využívající k tomuto účelu všechny dostupné didaktické prvky a technické prostředky, kterými lze prezentovat učivo, komunikovat se studujícími, prověřovat studijní pokroky a hodnotit studijní výsledky.“ (Zlámalová, 2003, s. 4)

Pedagogický slovník formuluje pojem distanční vzdělávání tímto způsobem: jedná se tedy o formu studie zprostředkovaného médií. A je založeno na samostatném studiu účastníků, řízeném specializovanou institucí, bez prezenčního kontaktu studujících s vyučujícími. (Průcha et al., 2003, s. 47)

Bořivoj Brdlička ve svém článku *Jak učit zároveň prezenčně i distančně* vymezuje distanční vzdělávání (e-learning) následovně: „Výuka se odehrává na dálku (typicky online a bez kontaktu s učitelem), činnost řídí učitel (lektor)“.¹

Monika Všetulová vnímá základní znaky této formy vzdělávání následovně „oddálení vyučujícího od studentů v průběhu výuky a procesu vyučování od procesu učení, komunikace prostřednictvím moderních informačních a komunikačních technologií, využití speciálně upravených studijních materiálů a náročnost organizačního zabezpečení distanční výuky a učení.“ (Všetulová, 2007, s. 14) Dále *Všetulová* formuluje distanční vzdělávání jako „formu studia, kde student není pod stálým nebo bezprostředním dohledem učitelů.“ (Všetulová, 2007, s. 55)

Pojem distanční vzdělávání pochází z anglického termínu *Distance Education*. Pro distanční vzdělávání se používá zkratka DiV. (Bednaříková, 2013, s. 12)

¹ Metodický portál RVP.CZ [online]. 2022 Národní pedagogický institut České republiky. [cit. 31.01.2022] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22824/jak-ucit-zaroven-prezencne-i-distančne.html>

V dnešní době je využívání informačních a komunikačních technologií běžnou záležitostí. Shrňme-li to, distančním vzděláváním je tedy myšlena jakákoliv forma vzdělávání, která neprobíhá ve škole prezenční výukou za přítomnosti žáků či studentů a je založena především na samostudiu. Učitel a student jsou vzdáleni v čase i v prostoru. Hlavním cílem distančního vzdělávání je poskytovat vzdělání v elektronické podobě. Při distančním vzděláváním můžeme využít několik forem – může jít o výuku frontální, skupinovou, individuální, individualizovanou atd., přesně tak, jako je tomu při prezenčním vzdělávání ve škole. Jde tedy o velmi široký pojem, který využívá IT a dalších moderních a digitálních technologií.

E-learning

E-learning v posledních letech řadí mezi moderní a velmi významné formy v procesu vzdělávání. Jeho využití ve vzdělávání žáků i studentů nám značně zjednodušuje a zrychluje právě jeho proces. E-learning je jednou z podob učení v naší moderní společnosti. Pro pojem E-learning existuje nespočet definic, a to právě díky jeho neustálému a rychlému vývoji forem a metod ve vzdělávání. *Kamil Kopecký* ve své publikaci *E-learning (nejen) pro pedagogy* definuje pojem e-learning jako: „vzdělávání, které je podporované moderními technologiemi a které je realizováno prostřednictvím počítačových sítí –zejména internetu.“ (Kopecký, 2006, s. 6.)

Jiří Zounek chápe e-learning jako „jakýkoliv vzdělávací proces s různým stupněm intencionality, v němž jsou používány informační a komunikační technologie pracující s daty v elektronické podobě. Způsob používání prostředků ICT je závislý především na vzdělávacích cílech a obsahu, charakteru edukačního prostředí, potřebách a možnostech všech aktérů vzdělávacího procesu“ (Zounek, 2006, s. 8). Ve své pozdější publikaci se zmiňuje, že e-learning „zahrnuje jak teorii a výzkum, tak i jakýkoliv reálný vzdělávací proces (s různým stupněm intencionality), v němž jsou v souladu s etickými principy používány informační a komunikační technologie pracující s daty v elektronické podobě.“ Vychází z přesvědčení, že e-learning není možné zúžit pouze na praktické otázky moderních technologií. (Zounek, 2009, s. 38) Zastává se také názoru, že by se e-learning měl stát nedílnou součástí životního učení, ale také didaktiky v nejširším slova smyslu. (Zounek, 2009, s. 39)

Brano Frk vymezuje e-learning jako „vzdělávání, které je podporováno moderními technologiemi a realizováno prostřednictvím počítačových sítí – intranetu a internetu“ (Frk, 2010, s. 108)

Jan Wagner ve svém článku *Nebojme se e-learningu* objasňuje pojem E-learning jako „vzdělávací proces, využívající informační a komunikační technologie k tvorbě kursů, k distribuci studijního obsahu, komunikaci mezi studenty a pedagogy a k řízení studia.“ (Wagner, 2005)

Jak jsem již zmínila výše, pro pojem e-learning máme v odborné literatuře mnoho definic, které označují pojem e-learning různorodě. Definice e-learningu závisí zejména na daném vzdělávacím prostředí. Nezbytným a zásadním prostředkem, aby byl e-learning realizován, je počítač, který nám umožňuje pracovat v síti. E-learning je definován jako multimediální podpora vzdělávacího procesu, který je spojen s moderními komunikačními a informačními technologiemi.

Proces vzdělávání pomocí e-learningu se ve velké míře nemění oproti klasickému prezenčnímu vzdělávání. Zásadně se mění ovšem kontext učení a jeho průběh, který je spojován s možnostmi využitím moderních digitálních technologií.

E-learning můžeme využít i při skupinovém vzdělávání. Skupinové vzdělávání je dnes ve velké oblibě, nejen v rámci prezenčního vzdělávání, ale také právě při e-learningu. Členové skupin spolu musí navzájem spolupracovat. Skupinové vzdělávání se označuje jako efektivní a velmi úspěšné.

Blended learning (kombinovaná forma výuky)

Blended learning neboli kombinovaná forma výuky, je velmi obecný pojem, jelikož zahrnuje vzdělávací proces probíhající online, ale také tzv. vzdělávání „face to face“. Pojem Blended learning se označuje propojené či smíšené vzdělávání, při kterém se kombinuje prezenční forma výuky s e-learningem. (Zounek, 2009, s. 39)

Kamil Kopecký v publikaci *E-learning (nejen) pro pedagogy* vymezuje tento pojem takto: „Blended learning je termín, kterého se užívá pro označení kombinace e-learningu a prezenčních forem výuky.“ (Kopecký, 2006, s. 29.)

Obecně lze říci, že se jedná o používání moderní technologie a elektronických zdrojů a nástrojů ve vyučovacím procesu. Blended learning je nejčastější formou

e-learningu, jelikož propojuje prezenční výuku a e-learning. Užívání digitálních prostředků závisí na vzdělávacích cílech, ale také obsahu, charakteru vzdělávacího prostředí a jiných podmínkách při vzdělání. Při používání blended learningu je nutné zvážit všechny didaktické prvky vzdělávání (cíl, obsah, zpětná vazba, charakter studentů aj.) Použití e-learningu s prezenčními formami vzdělávání se hodnotí jako efektivnější a smysluplnější.

Mobile learning (m-learning)

Dalším významným pojmem je mobile learning, který využívá ke vzdělávání mobilní technologie. Vzdělávací proces nazývaný mobile learning probíhá prostřednictvím mobilních zařízení. Během vzdělávacího procesu jsou využívány moderní technologie. Často se m-learning označuje jako doplnění e-learningu.

Na mobilních telefonech je možnost využití velkého množství různorodých aplikací, které jsou vytvořené primárně ke vzdělávání žáků a studentů, ale také dospělých. Podrobnější analýzou aplikací určených pro výuku českého jazyka, které jsou dostupné na mobilních zařízeních, se budeme zabývat v empirické části mé diplomové práce. Cílovou skupinou pro m-learning je především mladá generace, u nichž jsou mobilní technologie populárnější a oblíbenější. Ty tak primárně podporují a zvyšují tak zájem o vzdělávání.

Hybridní vzdělávání, hybridní výuka

Hybridní forma výuky se řadí mezi nové přístupy ve vzdělávání a kombinuje prvky prezenčního a distančního vzdělávání s využitím moderních digitálních technologií. *Bořivoj Brdlička* formuluje pojem hybridní forma výuky tímto způsobem: „Prezenční a online výukové aktivity nelze oddělit, můžou se odehrávat ve stejném čase a ty online lze realizovat odkudkoli (i ze školy).“² V souvislosti s hybridní výukou zmiňuje *Brdlička* i pojem *hyflex*, který definuje jako hybridní výuku, která může být současně distanční i prezenční.

² Metodický portál RVP.CZ [online]. 2022 Národní pedagogický institut České republiky. [cit. 31.01.2022] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22824/jak-ucit-zaroven-prezencne-i-distancne.html>

Aby hybridní výuka mohla probíhat, je zapotřebí třída s interaktivní tabulí a počítačem, který je napojený na síť neboli internet. Učitel tak má možnost sdílet obrazovku svým žákům ve třídě, ale také žákům, kteří jsou například doma. Sdílení obrazovky nám umožňují vzdělávací a komunikační platformy. Mezi základní pomůcky ke kvalitní hybridní výuce patří především mikrofon, který umožňuje plnohodnotný a kvalitní přenos zvuku pro žáky připojené doma.

Digitální technologie

Digitální technologie označují nástroje v elektronické podobě, zařízení a systémy, které nám umožňují pracovat s velkým množstvím informací neboli velkým množstvím dat, textů a obrázků na zařízeních, jimiž jsou například počítače, notebooky, tablety, mobilní telefony, fotoaparáty, e-knihy, herní konzoly a mnoho dalších. „Digitální technologie jsou elektronické nástroje, systémy, zařízení a zdroje, které generují, ukládají nebo zpracovávají data. Mezi dobře známé příklady patří sociální média, online hry, multimédia a mobilní telefony.“³

V současném světě mají digitální technologie obrovský vliv na naše životy a celou společnost. Digitální technologie nám přináší stále nové a moderní formy a možnosti komunikace, ale také vzdělávání a zábavu. Ovšem, abychom je správně využívali, musíme znát jejich přínos. Proč učit s použitím moderních digitálních technologií se přehledně zabývá kolektiv autorů (*Kamil Kopecký, René Szotkowski, Lukáš Kubala, Veronika Krejčí a Martin Havelka*) v publikaci *Moderní technologie ve výuce*: „Vhodně použité digitální technologie umožňují zlepšit efektivitu a kvalitu výuky i domácí přípravy. To však neznamená, že by měli nahradit skutečného učitele. Digitální technologie je třeba vnímat jako nástroje či pomůcky, které učiteli (či rodiči) pomohou dosáhnout stanoveného cíle.“ (Kolektiv autorů, 2021, s. 13)

³ PortálDigi [online]. PortálDigi Místo pro rozvoj vašich digitálních kompetencí 2022. [cit. 12.03.2022] Dostupné z: <https://portaldigi.cz/digislovník/digitalni-technologie/>

ICT nástroje

Rozvoj digitálních technologií zasáhl i vzdělávací proces a moderní technologie kladou velké nároky na učitele a také na žáky či studenty, kteří by měli být připraveni s moderními digitálními technologiemi umět zacházet. ICT je souhrn technologií, které využíváme pro příjem informací a pro komunikaci.

ICT nástroje lze využít ve vzdělávání jako prostředek příjmu informací a prostředek komunikace. Tyto nástroje jsou často označovány jako vzdělávací technologie. Nejčastěji ve vzdělávání využíváme počítače, zařízení pro ukládání dat, vstupní zařízení aj. ICT nástroje mohou zahrnovat i takové vzdělávací technologie, jež vychází z klasickým a nám známých didaktických prostředků, které jsou tvořeny například audiovizuální technikou a digitálními technologiemi aj.

Pojmy distančního vzdělávání

Distanční vzdělávání je svázáno s několika důležitými pojmy, se kterými úzce souvisí. Mezi ně spadá například pojem *tutoriál*, což je „většinou nepovinné jednodenní až dvoudenní setkání studujících a vyučujících. Slouží k získání o přehledu o studijních povinnostech, k vyjasnění a prodiskutování problémů vzniklých během samostudia (...). (Všetulová, 2007, s. 18) Pojem, který označuje plánované a často nepovinné prezenční setkání studujících s tutorem. Slouží k usnadnění studia, zvyšuje komfort Div, porovnává studijní úspěchy, poskytuje informace o literatuře a předává studijní materiály.

Dále s distančním vzděláváním souvisí pojem *tutor*, který je charakterizován jako zprostředkovatel distančního studia a hodnotitel průběžných výsledků. Pojem tutor pochází z angličtiny a používá se v distančním vzdělávání a v e-learningu pro vzdělavatele v distančním vzdělávání, ve školství se můžeme s tímto pojmem setkat pod názvem učitel. Jedná se o osobu, která pečuje o určitou skupinu žáků či studentů. V distančním vzdělávání plní čtyři základní role, a to roli řídicí, pedagogickou, sociální a roli technickou. „Tutor je hlavním edukačním pracovníkem DiV⁴. Je hlavním spojovacím článkem mezi studujícím a vzdělávací institucí, je pomocníkem, radcem studujících, metodickým zprostředkovatelem a hodnotitelem jeho průběžných výsledků.“ (Zlámalová, 2001; Průcha, Míka 1998; Palán 1997)

V našem případě při e-learningu se jedná o aktéra e-learningu neboli učitele. Dle *Zounka* (Zounek, 2009, s. 76) by měl učitel znát svého žáka, znát kurikulum a znát nástroje, se kterými při e-learningu pracuje. Spadají sem pomůcky, nástroje, které by měly být efektivní, rychle a výkonné. Dále učitel musí žáky neustále začleňovat do online výuky. Měl by také poznat, jaké jsou adekvátní nástroje k online výuce, které vychází z kurikula. Lektor je oproti pojmu *tutor* definován jako odborný učitel či posuzovatel. Jeho funkcí není vyučovat, ale vykonat vše pro to, aby studující zdárně dokončil studia.

Tutor je synonymum k pojmu učitel. Učitel je nejpoužívanější označení pro vzdělavatele při distančním vzdělávání ve školském prostředí. S pojmem tutor

⁴ Div = Distanční vzdělávání

se můžeme setkat především ve vzdělávání dospělých či ve firmách při školeních a webinářích pracovníků aj.

Při distančním vzdělávání se setkáme s *virtuálním učebním prostředím* (VLE), jež Petty definuje VLE jako sofistikovanou síť, která funguje na většině počítačů v rámci určité vzdělávací instituce. Žáci se mohou přihlásit z kteréhokoliv počítače doma. (Petty, 2013, s. 379) *Řízené učební prostředí* neboli VLE je souhrn všech dalších informačních systémů a procesů dané školy, které přímo či nepřímo působí na učení a jeho řízení. (Petty, 2013, 379)

V dnešní době nemůžeme opomenout ani pojem *digitální učební pomůcka*. Ta patří do zcela nových a aktuálních pojmů. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR definuje digitální učební pomůcku následovně: „Digitální učební pomůcka je zařízení, program, aplikace nebo model v elektronické podobě, který podporuje získávání a osvojování znalostí a dovedností především prostřednictvím vizualizace, manipulace, experimentování. Jejím aktivním využíváním se rozvíjí digitální kompetence, digitální gramotnost nebo inforatické myšlení žáka.“ (MŠMT, 2021) Digitální učební pomůcka má za cíl usnadňovat a podporovat aktivní přístup žáků a studentů k učení. Mezi příklady moderních digitálních učebních pomůcek spadá například nepřenosný počítač, notebook, ultrabook, tablety, mobilní telefony, phablety, příslušenství k digitálním zařízením, 3D tiskárny, 3D pera a zařízení, které využívají virtuální realitu či robotické programovatelné technologie určené ke vzdělávání (robotická housenka, robotický hlemýžď, robotické stavebnice, mikropočítače nebo Bee-Bot a mnoho jiných). Samozřejmostí je, že sem spadají i jiná zařízení, kterými jsou vybavené učebny škol – přenosný data projektor, badatelská technika, mikroskopy, aj.

Digitální učební pomůckou mohou být i softwarové vybavení nebo on-line služba. Většinou to jsou výukové software, operační systémy či aplikace, které slouží jako prostředek ke vzdělávání.⁵

Mezi digitální učební pomůcky však neřadíme Wi-Fi, antivirové programy, a připojení k internetu aj.

⁵ Edu [online]. 2020 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [cit. 15.11.2021] Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/11/STANOVISKO_Digitalni-technologie-a-ONIV_fin.pdf

1.2 CHARAKTERISTIKA DISTANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Charakteristika pojmu distanční vzdělávání není jednotná a mnoho odborníků definuje tento pojem odlišně. *Centrum pro studium vysokého školství* (dříve Národní centrum distančního vzdělávání) charakterizuje distanční vzdělávání jako „multimediální formu vzdělávání založenou na řízeném samostatném studiu, při kterém jsou vzdělavatelé a vzdělávání trvale nebo převážně fyzicky odděleni. Multimediálnost zde znamená využití všech dostupných technických prostředků a účelných metodických postupů, kterými lze prezentovat učivo.“ (Zlámalová, 2007) Z toho vyplývá, že nejdůležitější při distanční výuce je samostatnost, proto musí být učivo sestaveno do malých přehledných celků tak, aby bylo srozumitelné, jasné a zároveň i zřetelné. I v distančním vzdělávání se musí objevovat kvalitní a efektivní zpětná vazba, aby vyučující či lektori věděli, zda žáci či studenti porozuměli danému celku. Zpětná vazba při distančním vzdělávání by měla být formativní a měla by podávat učitelům informace během učebního procesu. Učitel má povinnost i při realizaci distančního vzdělávání komunikovat o jejich pokroku ve vzdělávání, pomáhat žákům překonávat potíže a zohledňovat individuální možnosti žáka/studenta. Zpětná vazba by měla obsahovat adekvátní rozsah sebehodnotících aktivit a úkolů, které zprostředkovávají okamžitou zpětnou vazbu. Rychlá zpětná vazba je při distančním vzdělávání zásadní a klíčová.

Velkou roli v distančním vzdělávání hraje komunikace mezi žáky/studenty a učitelem, žáci musí být důkladně informováni o studijních možnostech a učitel by je měl nedáale motivovat ke studiu.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve své publikaci *Metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem* vydalo v roce 2020 obecné doporučení k distančnímu způsobu vzdělávání. Distanční výuka by měla být přizpůsobena možnostem dětí, žáků či studentů i pedagogů. Učitelé by neměli přeceňovat možnosti rodičů a žáků či studentů při vzdělávání na dálku. Učitelé by měli při distančním vzdělávání diferencovat obtížnost úkolů a zadání by mělo být formulováno jasně a konkrétně. Důležité je poskytnout žákům možnost volby. Velmi efektivní při distanční výuce je podporování skupinových prací. Výuka by měla být taková, aby žáci či studenti měli chuť se učit v učení pokračovat. (MŠMT, 23.9.2020)

Bednařiková sestavila přehled základních znaků představující profil distančního vzdělávání. Ta je především založena na formě samostudia. Dále zmiňuje, že účastníkem distančního vzdělávání je převážně dospělý, ale my již víme, že může být objektem i žák či student a lze tedy distanční vzdělávání využívat při vzdělávání na základních, středních i vysokých školách. Zkoušky žáci či studenti vykonávají ve stejných podmínkách, jako při kontaktním vyučování žáků.

Distanční vzdělávání se především odlišuje v několika pojetích, a to především ve výběru metod a forem, při výběru vzdělávacích a komunikačních platforem, a dokonce i při vzdělávacích programech.

Etapy a principy efektivní výuky

Při distančním vzdělávání je především velmi důležité předání nových informací a obsahu učiva. Učitel si musí stanovit obsah, tedy soustavu postojů, dovedností a vědomostí, které si žák musí při distanční výuce osvojit. Velmi důležitá je také volba vhodných metod, didaktických pomůcek, techniky a samozřejmě vhodných podmínek ke vzdělávání žáků a studentů. Učitel musí v distanční výuce dodržovat všechny pedagogické principy, stejně jako je tomu tak i při výuce prezenční.

Užitečné je tzv. aktivní učení, kdy učitelé vytváří učební situace, které žáky a studenty povzbuzují a motivují k aktivní spolupráci při vzdělávacím procesu. Stejně tak jako při prezenční výuce je vhodné postupovat dle daných pedagogických principů ve výuce. Tedy příprava na aktivní osvojování, zprostředkování nového učiva žákům, opakování a procvičování učiva a samozřejmě reflexe a hodnocení učebních výsledků.

Role učitele při distančním vzdělávání

Učitel je jedním ze základních činitelů vzdělávacího procesu. Učitel žákům a studentům zprostředkovává nové učivo, poznání, je znalcem svého oboru, vychovatelem, rádcem, hodnotitelem, organizátorem a mnohým dalším. Zmíněné a také i jiné role učitele jsou nedělitelné a nelze je vykonávat izolovaně, jelikož každá z nich vyžaduje od vyučujícího nejen při prezenčním vzdělávání specifické kompetence. Stejně tomu tak je i při distančním vzdělávání, kdy je právě učitel jednou z klíčových rolí.

Všetulová vymezuje šest základních funkcí, které obvykle plní učitel při distančním vzdělávání. Mezi ně spadá funkce plánovací, organizační, řídicí, informační, motivační a diagnostická. (Všetulová, 2007, s. 58-59)

Hlavním zdrojem při distanční výuce jsou především studijní materiály, které jsou především v elektronické formě. Informace získává také student pomocí samostudia či při diskusích se spolužáky a také učiteli. Učitel je charakterizován jako moderátor učebního procesu. Během této formy studia převládá aktivita, tvořivost, samostatnost, ale také spolupráce mezi žáky a studenty. Při distanční výuce je velmi posílena především funkce organizační a učitel se tak stává tzv. „manažerem“ vzdělávacího procesu. Učitel by měl zajistit pro kvalitní a efektivní vzdělávací proces takové podmínky, aby žáci byli schopni se vzdělávat v moderních technologiích.

Od učitele se při nejen distančním vzdělávání očekává velká míra motivace, která je během distanční výuky výrazně omezena a také oslabena. Je důležité, aby byl učitel schopen plánovat a připravovat vzdělávání, realizovat jej a samozřejmě také hodnotit.

Výraznou a významnou roli hraje při této formě studia komunikace, komunikační dovednosti a kompetence učitele a také žáků. Nutno si uvědomit, jakou sílu má slovo (výpověď) a jak může působit v životě dítěte či žáka. Každý učitel by měl ovládat prostředky vhodné pedagogické komunikace, které dovede efektivně a kvalitně uplatnit během komunikace se žáky, ale také s jejich rodiči a ostatními pedagogy a kolegy. Kvalita komunikačních dovedností je jedním z nejdůležitějších aspektů vzdělávacího procesu. Při distanční výuce probíhá komunikace mezi učiteli a žáky převážně díky prostřednictvím různých komunikačních a vzdělávacích platforem. Výměna informací tak probíhá v reálném čase (například pomocí e-mailu či jiných komunikačních platforem). Komunikační dovednosti jsou zejména důležité pro diskuse, řízení setkání, pro aktivní naslouchání, pro kladení otázek a dotazů a samozřejmě i hodnocení diskusí. S komunikací úzce souvisí i motivace, tedy proč učitelé něco sdělují a za jakým účelem. Zde hraje i svou roli mnou mnohokrát zmiňovaná zpětná vazba. Pravidla, jak komunikace bude probíhat mezi žáky a učitelem, stanovuje především učitel.

Komunikace je velmi zásadním prostředkem výuky při této formě vzdělávání. Komunikace při distančním vzdělávání vyžaduje mnohem více času než při klasické

prezenční výuce. Učitel by tak měl být připraven pro reagování na dotazy žáků i mimo vymezenou pracovní dobu.

Při distanční výuce je kladen velký důraz na mediální dovednosti či kompetence, které zahrnují i kompetence technické. Je nutné, aby učitel měl dostatečné technické vybavení k realizaci distančního vzdělávání.

Učitel má při distanční výuce stejné funkce jako učitel při výuce prezenční. Tedy funkce plánovací, řídicí, motivační a diagnostické. Jeho role je pro distanční vzdělávání významná. Zpravidla by měl být učitel přesvědčen o efektivitě distančního vzdělávání, proto je žádoucí, aby učitelé, ale také samozřejmě žáci, byli vybavení technickými kompetencemi. Učitelé musí být schopni vytvářet takové aktivity, které vedou k efektivní a smysluplné výuce, tím se prohlubuje mezi žáky a učiteli vzájemná spolupráce. Studijní skupina neboli ve škole třída, je různorodá. Každý žák má jiné zkušenosti, dovednosti a vědomosti s moderními technologiemi. „Tato forma studia vyžaduje od studujících nejen silnou motivaci, dostatečnou vytrvalost a schopnost organizace studia, ale i určité technické kompetence, a tudíž i technické zázemí.“ (Kolektiv autorů, 2004, s. 43)

1.3 ROZDÍL MEZI DISTANČNÍM VYUČOVÁNÍM A JINÝMI FORMAMI STUDIA

Je nutné si vymezit rozdíly mezi základními formami studia, které se objevují v našem školství. Mezi základní formy studia patří **prezenční studium, dálkové studium, kombinované studium a distanční studium**. V následující části charakterizují dané formy vzdělávání a vymezím rozdíly mezi distančním vzděláváním a jinými formami studia.

Prezenční studium

Prezenční forma studia, nebo také často označovaná denní forma studia, probíhá kterýkoliv den a studenti a žáci mají povinnost navštěvovat vyučování. Jedná se o klasické neboli také kontaktní učení, které probíhá ve školách nejčastěji. Prezenční výuka vyžaduje osobní přítomnost studentů a žáků ve vyučovacím procesu. Vyučovací proces při prezenčním studiu probíhá v reálný čas na jednom určeném společném místě. S takovou formou výuky se můžeme setkat na všech základních, středních i vysokých školách.

Denní studium mohou studovat studenti, jejichž věk nepřekročil 26 let. Mají tak nárok na status studenta a na všechny výhody, které jsou s touto formou studia spojené. Do výhod prezenčního studia spadají například slevy na jízdné v MHD, slevy na vstupném, v knihkupectví a jiné.

Dálkové studium

Dálkové studium označuje formu vzdělávání, která umožňuje studentům studovat například při zaměstnání. Ovšem i dálkové studium si vyžaduje osobní kontakt s vyučujícím.

Dálkové studium se značně liší od studia distančního. Distanční studium může kompletně probíhat elektronickou formou. Mezi těmito formami studia se také zásadně liší i nároky na schopnosti studujícího při vzdělávání.

Kombinované studium

Kombinované studium definujeme jako studium, při kterém student nebo žák navštěvuje školu s nižší frekvencí než, jak je tomu při klasické kontaktní výuce neboli prezenčním studiu. Většinou kombinované studium probíhá formou blokové výuky. Jedná se o kombinaci přímé výuky a samostatné přípravy studentů. Tato forma studia je především určena pro uchazeče, kteří si chtějí doplnit vzdělání při zaměstnání. Studenti, kteří studují tuto formu studia již nemají status studenta a přicházejí tak o veškeré výhody, které jsou spojené s prezenční výukou.

Výuka během kombinovaného studia probíhá například o víkendech nebo pátcích a sobotách, a to obvykle jednou za čtrnáct dní nebo také jednou za měsíc. Při této formě výuky se předpokládá, že velkou část učiva student zvládne samostudiem ve svém volném čase.

Distanční studium

Ve školském zákoně můžeme najít stanovená pravidla pro vzdělávání distančním způsobem v novele vyhlášenou pod č. 349/2020 Sb., která je účinná ode dne 25. 8. roku 2020. Škola je dle zákona povinna zajistit vzdělávání distančním způsobem ve vymezených mimořádných situacích a je povinna vzdělávat děti, žáky nebo studenty tímto způsobem.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR vydalo příručku *Metodika distančního vzdělávání (2020)*, kde poskytlo učitelům doporučení k distančnímu vzdělávání. Distanční vzdělávání na prvním stupni je velmi specifické a vyžaduje velmi důkladnou přípravu. Je třeba, aby učitel prvního stupně ke svým žákům přistupoval individuálně a přizpůsoboval se konkrétním situacím ve vyučovacím procesu. Většina žáků na prvním stupni ještě nemá tolik znalostí s technickými přístroji, přes které probíhá distanční vzdělávání. Žáci nedosahují ani takové míry samostatnosti jako žáci na druhém stupni. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR zde popisuje, jak by měla efektivní distanční výuka na prvním stupni základní školy vypadat: „On-line výuka na prvním stupni by měla vhodně kombinovat synchronní i asynchronní aktivity a měla by být pravidelně doplňována prvky “off-line výuky”, jako je praktická a kreativní činnost atp. Vzhledem k věku žáků není reálné

a správné, aby on-line výuka probíhala ve stejném rozsahu dle obvyklého rozvrhu.“. (MŠMT, 2020, s. 11)

Velmi specifické je distanční vzdělávání prvního ročníku. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR doporučuje vzdělávání prvního ročníku následovně: „Zde je třeba velmi pečlivě vybírat témata vhodná pro vzdělávání na dálku a přizpůsobit tematické plány okolnostem. Je pravděpodobné, že žáci 1. ročníku nedosahují takové schopnosti samostatného učení a organizace vzdělávání, aby se obešli bez přímé pomoci rodičů.“. (MŠMT, 2020, s. 12)

Jiné již je distanční vzdělávání žáků druhého stupně, kde jsou žáci mnohem samostatnější, a proto může probíhat výuka plně v digitálním prostředí i bez pomoci rodičů. Učitelé žáků druhého stupně by měli volit přiměřené formy a metody výuky, které budou úměrné ke znalostem a dovednostem žáků. Učitel již má i širší paletu digitálních nástrojů a internetových zdrojů, které může ve své výuce hojně využívat.

Odlišné je i distanční vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen žáci s SVP). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR se vyjadřuje i ke vzdělávání žáků s SVP. Žáci mají možnost při distančním vzdělávání využívat podpůrných opatření, které poskytuje škola a školské poradenské zařízení. Učitel by měl žákům s SVP upravit obsah, organizaci, formy a metody vzdělávání. Dále by měl učitel využívat kompenzační pomůcky, speciální učebnice a speciální učební pomůcky. Dále podpůrná opatření spočívají ve využití asistenta pedagoga, či dalšího pedagogického pracovníka. (MŠMT, 2020)

Velmi významné je i hodnocení – jeho pravidla a způsoby. Škola by měla přizpůsobit hodnocení podmínkám žáka pro distanční vzdělávání. Hodnocení v distanční výuce hraje velmi významnou roli a je nepostradatelné. V příručce *Metodika distančního vzdělávání* najdeme i kapitolu ke způsobům a pravidlům hodnocení. „Hodnocení podporuje motivaci a ukazuje cestu k dosahování pokroku. Úkolem učitele po dobu vzdělávání na dálku je průběžně monitorovat zapojení a aktivitu všech dětí/žáků/studentů, poskytovat jim v přiměřeném čase zpětnou vazbu, podporovat je v hledání řešení a motivovat k dalšímu pokroku.“ (MŠMT, 2020, s. 17) Dle příručky *Metodika distančního vzdělávání* je vyhovující distanční vzdělávání pro sebehodnocení žáků, které je velmi podstatné ve vzdělávacím procesu. „Je vhodné

zadání pro žáky/studenty formulovat tak, aby z nich byla jasná kritéria dobrého výkonu, a využívat při vzdělávání na dálku nejrůznější nástroje podporující autoevaluaci (např. Kahoot, Socrative Microsoft Forms, GoogleForms, testovací moduly ve školních informačních systémech, nejrůznější mobilní aplikace atp.).“ (MŠMT, 2020, S. 17) Škola postupuje v hodnocení během distančního vzdělávání dle pravidel a kritérií Školského zákona, který je součástí školního řádu dané školy. Odlišné je i poskytování zpětné vazby nebo například hodnocení. Do distanční výuky je potřeba zařadit aktivizační a kontrolní prvky zpětné vazby. Do textů mohou učitelé zařadit otázky k danému textu, které nutí žáky k zamyšlení, dále to jsou cvičení, testy a samostatné práce pro žáky. Forma testování žáků může být různorodá. Nevýhodou je u testování při distanční výuce podvádění.

Celá výuka probíhající distančně se uskutečňuje dle příslušného rámcového vzdělávacího programu a školního vzdělávacího programu, který je přizpůsobený distanční výuce.

Velmi významná je při distanční výuce komunikace a spolupráce s rodiči. Kvalitní komunikace mezi učiteli, rodiči a žáky má pozitivní dopad na úspěšné vzdělávání. Žáci potřebují podporu od svých rodičů. Dle *Metodiky distančního vzdělávání* je vhodné pro komunikaci s rodiči zvolit též jednotnou komunikační platformu, aby pro ně komunikace byla příjemnější a jednodušší.

Velmi odlišné jsou studijní texty a materiály pro distanční vzdělávání, které se zásadně liší od materiálů a textů využívaných při prezenčním studiu. Materiály by měly být didakticky, psychologicky i graficky speciálně upravené, aby umožnily žákům a studentům efektivní a smysluplné vzdělávání, samostudium. Většina učitelů převádí texty do elektronické podoby, proto je nutné dobře zvážit, jak převod textu do elektronické podoby provést.

1.4 VÝHODY A NEVÝHODY DISTANČNÍ VÝUKY

Všechny formy výuky mají své výhody i nevýhody. To stejné platí i u distančního vzdělávání, které s sebou též nese spousty výhod i nevýhod. Nyní se podíváme na výčet výhod a nevýhod, které jsou s distančním vzděláváním spjaty.

Výhody

Svoboda studia – možnost vzdělávat se kdykoliv, odkudkoliv a vlastním tempem

Právě díky internetu a technologickému pokroku se stále rozšiřuje počet pracovních možností. Mezi výhody distančního vzdělávání a e-learningu se řadí svoboda studia, tedy možnost pracovat či vzdělávat se kdykoliv, odkudkoliv a vlastním tempem. Specifické pro distanční vzdělávání je především individualizované učení a flexibilita ve vzdělávání se. Mění se i představa času a prostoru, žáci tak mohou komunikovat se svými učiteli mnoha způsoby. „Studovat a učit se pomocí online technologiím je možné prakticky kdykoliv a kdekoliv. S tím souvisí možnost individualizace a flexibilita studijního procesu.“ (Kolektiv autorů, 2021, s. 237)

Přístupnost, dostupnost a dynamičnost

Dále mezi výhody spadá přístupnost, využívat různé operační programy, jednoduchost, dynamičnost, dostupnost. V dnešní době je velmi vysoké procento žáků a studentů, kteří již vlastní počítač, či jinou techniku, a internet. Žáci i učitelé mají možnost používat současně několik technologických a digitálních nástrojů.

Materiály na jednom místě

Další výhodou je, že všechny materiály (texty, poznámky, soubory, obrázky, aj.) máme přehledně na jednom místě a máme k nim neomezený přístup, a to kdykoliv a kdekoliv z jakéhokoliv zařízení.

Možnost výběru z široké palety nástrojů

Učitel má možnost na výběr opravdu mnoho komunikačních a vzdělávacích platforem, které jsou vhodné pro distanční vzdělávání. Analýzou nástrojů – komunikačních a vzdělávacích platforem, webových stránek, aplikací, informačních systémů aj. se budeme zabývat v empirické části.

Aktualizace a dostupnost studijních materiálů

Velkou výhodou jak pro žáky a studenty, tak i pro učitele či rodiče, je neustálá aktualizace a dostupnost studijních materiálů. Učivo, úkoly, komentáře, či jiné studijní texty jdou snadno a rychle přidávat, upravovat, aktualizovat či mazat. „Přístup na síť umožňuje neustálý přísun aktuálních informací a materiálů. Změny obsahu v elektronických materiálech např. oproti tištěným textům je možné provádět okamžitě dle potřeby.“ (Kolektiv autorů, 2004, s. 15)

Komunikace na jednom místě

Komunikace je zde také výhodná, probíhá na jednom místě. Spojení zde zajišťují například interní pošty, chaty a fóra. Stejně jako odevzdávají žáci či studenti své úkoly a práce ve škole, tak distanční vzdělávání nám to též umožňuje. Úkoly se odevzdávají do požadovaného souboru a určitého data, učitel úkoly může ve složce i hodnotit a poslat zpětnou vazbu, která je přehledná. *Zlámalová* říká, že je velmi funkční testování, které poskytuje učitelovi i žákům okamžitou zpětnou vazbu. Tedy žák hned vidí, v čem chyboval. (*Zlámalová*, 2008)

Multimedialita

Kopecký mezi výhody řadí multimedialitu a její vliv na percepci a uchování informací. (*Kopecký*, 2006, s.15) Učitel má možnost zapojit do distančního vzdělávání větší množství médií. Multimedialita tak může ve větší míře zvětšit kvalitu i efektivitu výuky realizovanou distančně. *Všetulová* ve své *Příručce pro tutorý* píše, že „právě multimedialnost může značně přispívat k správnému a efektivnímu chápání učiva prostřednictvím více smyslů.“ (*Všetulová et al.*, 2007, s. 15)

Jana Brcková a Imrich Rukovanský ve své publikaci *Metodika on-line výuky* zmiňuje důležitost multimediální technologie ve výuce „Moderní didaktická technika a zvláště počítače vytváří pro studenty bohatší sensorický prostor pro přijímání a zpracování informací – multimediální programy, simulační programy, modelování, testovací programy, výukové programy, informační zdroje, videokonference i virtuální realita.“ (Brcková, Rukovanský, 2012, s. 7-8) Dále oba autoři publikace hovoří o tom, že by moderní technika neměla nikdy nahradit mezilidské kontakty, oslabovat a ochuzovat sociální vazby. Mezi základní multimediální prvky, jež zpestřují klasickou výuku, spadají například videa, animované sekvence, sdílené pracovní plochy, simulace aj. (Brcková, Rukovanský, 2012, s. 8)

Široký výběr učebních strategií dostupných studentům

Horvátová spatřuje podstatu e-learningu v koncepci výběru. Dle ní dochází při výuce k rozšiřování výběru učebních strategií dostupných studentům a zároveň v rozšiřování koncepčního chápání toho, čím mohou tyto strategie přispět k učení se. (Horvátová, 2008, s. 203) Z toho vychází, že k distančnímu vzdělávání jsou potřebné speciální didaktické postupy, a tedy i metody vzdělávání.

Posun od instruktivního přístupu ke konstruktivnímu

Dle *Bednářikové* (Bednářiková, 2013, s. 34) dochází při e-learningu k velkému posunu od instruktivního přístupu ke konstruktivnímu přístupu. To znamená, že žák se musí zapojit do procesu učení. K tomuto procesu učení nám, ale také žákům, napomáhají různé multimediálně zpracované studijní materiály, on-line platformy a nástroje umožňující výuku českého jazyka na internetu, které rozvíjí kritické myšlení.

Rozšiřování nových gramotností (ICT, internetová, informační, mediální a digitální gramotnost)

V dnešní době, tedy ve 21. století, jsou hojně zmiňované tzv. *nové gramotnosti*, o kterých se dosti často diskutuje v médiích nebo mezi učiteli. Jedná se o doplnění těch základních gramotností. Dříve byl gramotný člověk ten, který uměl psát, číst a počítat.

Mezi základní gramotnosti patří čtenářská, matematická, přírodovědná a finanční gramotnost. Dnešní mladá společnost je označována za *síťovou generaci*, jelikož digitální technologie a nástroje změnily systém vzdělávání. Síťová generace upřednostňuje učení z digitálních technologií, preferují a propojují digitální a virtuální svět s tím fyzickým.

Digitální gramotnost jsou dnes velmi diskutovaným tématem. A právě mezi výčet výhod náleží i rozšíření v počítačových dovednostech, nejen u žáků a studentů, ale samozřejmě také i u učitelů. Je rozhodně velmi důležité, aby se žáci, studenti i pedagogové v komunikačních technologiích i nedále zdokonalovali a rozvíjeli tak počítačovou neboli digitální gramotnost. Počítačovou gramotnost chápeme jako schopnost efektivně využívat počítač a informační či komunikační technologie.

Většina komunikace se stále více přesouvá do digitálního prostředí, a proto je velmi zásadní vzdělávání žáků a studentů v oboru počítačové gramotnosti. Vzdělávat se v oblasti počítačové gramotnosti by se měli žáci již od raného věku, tedy nejlépe již od prvního stupně na základních školách. „Vzdělávání distančním způsobem nemůže zcela nahradit běžnou výuku se všemi jejími aspekty, včetně socializační role. Přes možné těžkosti při jejím zavádění a realizaci má distanční výuka potenciál pro rozvoj klíčových kompetencí, digitální gramotnosti, rozvoj inovativních metod či posilování role formativní zpětné vazby v procesu učení.“ (MŠMT, 2020, s. 3)

Evropský parlament a Rada Doporučení o klíčových kompetencích pro celoživotní učení zařadila v roce 2006 mezi osm klíčových kompetencí i kompetenci pro práci s digitálními technologiemi. „Schopností práce s digitálními technologiemi se rozumí jisté a kritické používání technologií informační společnosti (dále jen „TIS“) při práci, ve volném čase a v komunikaci. Předpokladem je základní znalost informačních a komunikačních technologií, tj. používání počítačů k získávání, hodnocení, ukládání, vytváření a výměně informací a ke komunikaci a spolupráci v rámci sítí prostřednictvím internetu.“⁶ Hlavní dovednosti obsahují schopnost: shromažďovat, vyhledávat, hodnotit, zpracovávat, hodnotit jejich důležitost

⁶ DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY ze dne 18. prosince 2006 o klíčových kompetencích pro celoživotní učení, dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:cs:PDF>

a používat je kritickým způsobem.⁷ Žáci, studenti, ale také dospělí by měli umět využívat digitální nástroje a internetové služby.

V různých příručkách se můžeme setkat s pojmy: „informační technologie, informační a komunikační technologie, digitální technologie, výpočetní technika a v návaznosti na nich s termíny informační gramotnost, ICT gramotnost, digitální gramotnost, počítačová gramotnost a všechny tyto přívlastky ještě dvakrát, jednou se slovem kompetence, podruhé s dovednostmi.“ (Kolektiv autorů, s. 76)

ICT gramotnost je součástí informační gramotnosti. Jde o soubor znalostí a dovedností pro práci s digitálními technologiemi.

Internetová gramotnost je soubor znalostí a dovedností pro využívání internetu. Jedná se o jednu z vyšších forem základních gramotností. Gramotní lidé dokážou vyhledávat informace na webových stránkách, využívat webové aplikace a používat i jiné služby, které jsou na internetu dostupné (například sociální sítě, fóra, e-mail aj.).

Informační gramotnost *PortálDigi* ve svém *Digislovníku* definuje informační gramotnost následovně: „představuje schopnost jedince uvědomit si, v jakých případech potřebuje informace a v jakém rozsahu by je měl využít.“⁸ Rozdíl mezi informační a digitální gramotností je efektivní využití a vyhodnocení informací, kdežto digitální gramotnost pouze informace zpracovává.

Mediální gramotnost je soubor schopností se zorientovat v mediálním světě. Dnes již patří mediální gramotnost mezi průřezová témata v *Rámcovém vzdělávacím programu* a vyučování mediální výchovy najdeme jak na základních, tak i na středních školách. Dle internetového webu *E-bezpečí* si můžeme pod pojmem mediální gramotnost představit: „schopnost informace vyhledávat, třídít, kategorizovat, ověřovat, katalogizovat, vyhodnocovat, a především se nebát nad nimi přemýšlet a dále šířit jen ty, které jsou ověřené, za nimiž si stojíme, a tím jsme ochotni za ně nést i případné následky.“⁹

⁷ DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY ze dne 18. prosince 2006 o klíčových kompetencích pro celoživotní učení, dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:cs:PDF>

⁸ PORTÁLDIGI <https://portaldigi.cz/digislovník/informacni-gramotnost/>

⁹ <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/trocha-teorie/co-je-mediální-gramotnost-a-proc-je-důležitá>

Digitální gramotnost zahrnuje soubor digitálních kompetencí, postojů, dovedností a znalostí vhodně a správně využívat digitální technologie a digitální nástroje. Autoři druhého aktualizovaného a rozšířeného vydání *E-learning – Učení (se) s digitálními technologiemi* Jiří Zounek, Libor Juhaňák, Hana Staudková a Jiří Poláček definují digitálně gramotné lidi následovně „Digitálně gramotní lidé tak mají být schopni jakýkoliv činností s digitálními technologiemi, které využijí při řešení různých životních situací, ať už máme na mysli práci, učení, volný čas i další aspekty každodenního života.“ (2021, s. 42) Digitální gramotnost u jedinců rozvíjí znalost digitálních technologií a nástrojů, tvorbu digitálního obsahu a pohybování se v digitálním světě (např. komunikace, sdílení a informace v digitálním prostředí).

Horvátová poukazuje na přínos distančního vzdělávání, zejména tedy pro autonomní učení. *Janíková* definuje autonomní učení jako „Učení, při kterém si učící jedinec rozhoduje o vlastním procesu učení. Koncentrace na individuální schopnosti a předpoklady jedince však neznamená, že ve vyučovacím procesu přechází veškerá zodpovědnost z učitele na žáka. Role učitele se mění – učitel se stává pomocníkem k rozvoji žákovy samostatnosti při získávání nových poznatků a rozvoje dovedností.“ (Janíková, 2003).

Nízké náklady na vzdělávání

Do výhod spadají i nižší náklady na vzdělávání, jelikož při distančním vzdělávání se ušetří náklady například na dopravu žáků, studentů ale také učitelů do škol.

Nevýhody

Distanční vzdělávání a e-learning má také několik svých úskalí. Mezi ně spadají například velké náklady, tedy vzdělávání učitelů a tvorba kurzů a obtížná komunikace v některých předmětech, jako například hudební výchova, výtvarná výchova nebo tělesná výchova.

Nedostatek technického zařízení

Technická výbava učitelů i žáků má velký vliv na kvalitu distanční výuky. V dnešní době má spousta rodin v domácnosti počítač, či jiné zařízení, přes které je možné distanční vzdělávání. Ale samozřejmě to není vždy pravidlem, a proto se i v dnešní době najde mnoho rodin, které si počítač a jiné zařízení nemohou dovolit například kvůli finanční situaci. Mezi hlavní nevýhody distančního vzdělávání tedy řadíme nedostatek počítačů, jak ve školách, třídách, ale také i v domácnostech žáků a učitelů. V mnoha školách se o technické vybavení postarala přímo škola. Škola by měla být nepochybně dostatečně vybavena tak, aby technické zařízení mohli vypůjčit svým učitelům a žákům, kteří nevlastní počítač nebo jiné technické zařízení pro účely distančního vzdělání. Podle ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR by měly pomoci žákům samotné školy, a proto na podzim roku 2020 dojednal ministr školství na vládě Robert Plaga 1,3 miliardy korun na nákup techniky pro učitele, tak i na zapůjčení pro žáky.

Díky projektu *Nadačního fondu IT people* vznikl v roce 2020 nový projekt *Počítače dětem*, který měl za cíl zajistit starší techniku dětem z potřebných rodin pro online výuku. Projekt se tak snaží o zajištění rovného přístupu ke vzdělávání pro všechny žáky, bez ohledu na prostředí, ve kterém žijí a ze kterého pocházejí. Projekt tak dětem věnuje starší IT techniku od dárců z celé České republiky. Podobně jako projekt *Počítače dětem* funguje i projekt s názvem *Učíme online*, za kterým stojí seskupení *Česko.digital*. K iniciativě se připojilo mnoho dalších, jež měli stejný cíl – zajistit dětem i učitelům notebooky a dostatečnou techniku pro distanční vzdělávání.

Technická omezení

Nevýhodou je také špatné, nedostačující a nestabilní připojení k internetu. Řada domácností je i v dnešní době bez připojení k internetu, což je velmi závažný problém pro fungování e-learningu. To znemožňuje i užívání aplikací či různých webových stránek, přes které probíhá distanční výuka. Mezi základní technická omezení patří například sekající se zvuk a obraz, potíže s technikou, výpadky způsobené užívanou platformou aj.

Časová flexibilita

Dalším závažným problémem je časová flexibilita žáků a studentů a jejich rodin. Zde lze například zmínit sdílení počítačů ve stanovenou dobu. Nebo právě nedostatečný osobní prostor, tedy více osob v jedné domácnosti pracujících či studujících distančně.

Vzdělávání žáku se speciálními vzdělávacími potřebami

Během distančního vzdělávání mohou být někteří studenti značně znevýhodněni. Mezi takové žáky a studenty řadíme především ty se speciálními vzdělávacími potřebami. Je nutné, aby učitel při distanční výuce žáka se speciálními vzdělávacími potřebami zohledňoval individuální možnosti žáka. Během distančního vzdělávání by měli mít žáci se speciálními vzdělávacími potřebami nárok na poskytování podpůrných opatření, a to zejména poradenská pomoc ze strany školy, upravení metod, forem a obsahu vzdělávání při distančním vzdělávání, využívání kompenzačních pomůcek a pomoc od asistenta pedagoga. Učitelé by měli být schopni takovým žákům nabídnout alternativní cestu, jak dosáhnout cíle vzdělávání.

Zužování prostoru učitele

Nevýhodou při distančním vzdělávání je zužování prostoru učitele, tedy učitel je při distančním vzdělávání značně omezen metodami učení. Distanční vzdělávání značně omezuje individuální přístup učitele k žákům.

Náročnost tvorby obsahu

Zlámalová mluví o náročnosti tvorby obsahu. (*Zlámalová, 2008*) Mnoho času totiž zabere samotná tvorba studijních materiálů a příprav na hodinu tak, aby to pro žáky v elektronické tvorbě bylo přehledné a srozumitelné. Velmi náročná a vyčerpávající je i samotná realizace distanční výuky. Větší problémy s tvorbou materiálů a realizací distančního vzdělávání má v dnešní době v první řadě starší generace učitelů, která nemá mnohdy žádnou zkušenost s distančním vzděláváním a chybí jim počítačová gramotnost. Část učitelů starší generace nemá ani žádnou oporu při distančním vzděláváním a distanční výuku tak mohou komplikovat nedostatečné znalosti v oblasti fungování počítačů, komunikačních a vzdělávacích platforem, aj.

Omezení lidského kontaktu a socializace

Při e-learningu je omezený lidský kontakt nebo sociální izolace, což je důležité pro začlenění do společnosti. Někteří, ať už žáci či učitelé, osobní kontakt neboli „face to face“ potřebují. Kontakt mezi učitelem a žákem je nezbytnou součástí hlavně na základní škole, přesněji na prvním stupni, kdy žáci nejsou ještě tak samostatní, jako žáci na druhém stupni. Samotná orientace na elektronickém zařízení, kde e-learning probíhá, je velmi náročná. Nedostatečná socializace žáků je opravdu závažným problémem, socializace je velmi důležitá především pro žáky základních škol.

Izolace, ztráta motivace a nedostatek znalostí pro práci s počítačem

Distanční vzdělávání způsobuje také velmi závažný problém způsobený izolací studentů a ztrátou motivace. Motivace je jednou ze základních podmínek efektivního učení. A právě nedostatek motivace při distančním vzděláváním způsobuje selhání žáka či studenta v jeho vzděláváním. Někteří učitelé nedokážou v digitálním prostředí žáky a studenty motivovat k učení, jelikož i oni sami pocítují nedostatečnou motivaci ve vzděláváním žáků online. Často i samotní učitelé jsou bez motivace a podpory svého okolí a nemají tak možnost se obrátit pro radu, co se týče distančního vzděláváním.

Velký vliv na kvalitní distanční vzděláváním má věk žáků a studentů. Dle věku klesá schopnost udržení pozornosti, často jde o krátkodobé soustředění. Klesání pozornosti je projevem negativních vlivů na zdraví žáků či studentů.

Distanční výuka může být náročná pro žáky, ale také i pro učitele. S touto problematikou souvisí i nedostatek znalostí pro práci s počítačem. Problematika využívání digitálních technologií v práci učitelů je již velmi dlouhou dobu důležitým tématem současného moderního vzdělávání. Distanční výuku komplikují i nedostatečné znalosti učitelů i žáků pro práci s počítačem, ovládání techniky a různých programů. Část učitelů i žáků se stále užívání nových technologií učí a mnohdy je to pro ně velmi náročné. Každý učitel mnohdy preferuje jiné metody a formy vzdělávání, kde se digitální technologie nemusí vyskytovat. „Učitelé a jejich pojetí výuky se nemění stejně rychle jako technologie.“ (Kolektiv autorů, s. 78) Technologicko-didaktické znalosti jsou klíčové komponenty pro kvalitní a efektivní výuku pomocí digitálních technologií.

Na pomoc při vzdělávání online vzniklo několik organizací, které nabízí zdarma webináře pod vedením IT expertů a zkušených pedagogů. Mezi známé a již jednou výše zmíněné organizace spadají například *Česko.Digital*, *Učíme online* nebo projekt *SYPO*. Jmenované projekty sdílejí cenné rady učitelům, jak by se měla realizovat výuka online a jak udržet pozornost žáků a studentů. Škola by měla být pro učitele i žáky velkou podporou a učitelský kolektiv by si měl pomáhat a spolupracovat.

Roztříštěnost komunikačních kanálů

Další nevýhodou je například roztříštěnost komunikačních kanálů, jež školy využívají. Několik různých forem komunikace v rámci jedné školy jsou pro žáky či studenty a jejich rodiče mnohdy velmi nepřehledné a dost často i zatěžující. Je proto nutné komunikační a vzdělávací platformy, alespoň v rámci jedné školy, sjednotit.

Plagiátorství a podvádění

Dalším velkým problémem při distanční výuce je plagiátorství nebo podvádění. Tuto problematiku ovlivňuje celá řada faktorů. Příkladem může být přetěžování studentů, kdy dochází i k rozptylování a odvádění pozornosti od vzdělávání. Jedním z dalších faktorů „jsou samotné technologie, které umožňují poměrně snadno podvádět mnoha různými způsoby. Není to však nedostatek těchto technologií, nýbrž selhání jejich uživatelů.“ (Kolektiv autorů, 2021, s. 240)

Zdravotní problémy a rizika

Nadměrné užívání technologií způsobují i zdravotní problémy a rizika. Za důsledek zdravotních problémů považujeme únavu očí, bolest hlavy, poškození zraku, problémy se spánkem a bolesti zad způsobené špatným sezením a držením těla. Kolektiv autorů publikace *E-learning Učení (se) s digitálními technologiemi* mluví i o pojmu „digitální wellbeing“. (Kolektiv autorů, 2021, s. 240) Fyzické zdraví je úzce spojeno i se zdravím psychickým. Je nutné si proto uvědomit, že při distančním vzdělávání je možné si utvořit závislost nebo je možné trpět digitálním stresem.

Souhrn nejdůležitějších výhod a nevýhod distanční výuky

Výhody	Nevýhody
<ul style="list-style-type: none">• Svoboda studia – možnost vzdělávat se kdykoliv, odkudkoliv a vlastním tempem• Přístupnost, dostupnost a dynamičnost• Materiály na jednom místě• Možnost výběru z široké palety nástrojů• Aktualizace a dostupnost studijních materiálů• Komunikace na jednom místě• Multimedialita• Široký výběr učebních strategií dostupných studentům• Posun od instruktivního přístupu ke konstruktivnímu• Rozšiřování nových gramotností (ICT, internetová, informační, mediální a digitální gramotnost)• Nízké náklady na vzdělávání	<ul style="list-style-type: none">• Nedostatek technického zařízení• Technická omezení• Vzdělávání žáku se speciálními vzdělávacími potřebami• Časová flexibilita• Zužování prostoru učitele• Náročnost tvorby obsahu• Omezení lidského kontaktu a socializace• Izolace, ztráta motivace a nedostatek znalostí pro práci s počítačem• Roztříštěnost komunikačních kanálů• Plagiátorství a podvádění• Zdravotní problémy a rizika

Tabulka 1. Souhrn nejdůležitějších výhod a nevýhod distanční výuky (vlastní zdroj)

1.5 ZÁKLADNÍ FORMY DISTANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Formy

Distanční vzdělávání má několik forem, dělí se dle způsobu využití informačních a komunikačních technologií. Hlavním cílem všech forem je vzdělávání v elektronické podobě.

Bořivoj Brdlička ve svém odborném článku s názvem *Jak učit zároveň prezenčně i distančně*¹⁰ přináší krátký a přehled a popis forem výuky. Nejprve na začátek definuje pojem prezenční výuka, který popisuje následovně: „Všichni žáci se osobně účastní školní výuky a mimo vyučování dělají jen domácí úkoly.“. Poté se již zaměřuje na formy výuky distančním způsobem. Definice forem distanční výuky můžeme vidět níže v tabulce 2.

domácí (homeschooling)	Celá výuka se odehrává doma, za realizaci jsou zodpovědní rodiče, škola jen kontroluje.
distanční (e-learning)	Výuka se odehrává na dálku (typicky online a bez kontaktu s učitelem), činnost řídí učitel (lektor).
kombinovaná (blended)	Výuka počítá s tím, že některé aktivity jsou realizovány prezenčně a jiné online, přitom na sebe navazují.
hybridní	Prezenční a online výukové aktivity nelze oddělit, můžou se odehrávat ve stejném čase a ty online lze realizovat odkudkoli (i ze školy).
hyflex	Hybridní výuka organizovaná tak, že může být zároveň prezenční i distanční (na nejvyšší úrovni žák může formu dle momentální potřeby volit sám)

Tabulka 2. Přehled forem výuky (dle Bořivoje Brdličky)

¹⁰ Metodický portál RVP.CZ [online]. 2022 Národní pedagogický institut České republiky. [cit. 10.03.2022] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22824/jak-ucit-zaroven-prezencne-i-distancne.html>

Kopecký ve své publikaci *E-learning (nejen) pro pedagogy* (Kopecký, 2006, s. 9) zmiňuje dvě formy e-learningu. On-line e-learning a offline e-learning. Dále online výuku dělí na asynchronní a synchronní. Škola by měla vždy přizpůsobit distanční výuku individuálním podmínkám jednotlivých žáků a studentů.

On-line výuka

Pojem on-line výuka můžeme chápat jako způsob vzdělávání na dálku, který probíhá zpravidla prostřednictvím internetu a je podporován digitálními technologiemi a softwarovými nástroji. Online výuku dělíme na výuku **synchronní** a **asynchronní**. Při výuce synchronní je učitel propojen se svými žáky či studenty prostřednictvím jakékoliv komunikační platformy. MŠMT ve své metodické příručce pro vzdělávání distančním způsobem definuje synchronní výuku následovně: „Skupina ve stejný čas na stejném virtuálním místě pracuje na stejném/podobném úkolu.“ (MŠMT, 23.9.2020) Synchronní výuka vyžaduje neustálé připojení k síti. Komunikace tak mezi učitelem a žáky probíhá v reálném čase.

Kopecký formuje online e-learning následovně: „vzdělávání, které ke své existenci potřebuje počítačovou síť, ať již intranet (lokální počítačovou síť) či internet (globální počítačovou síť).“ (Kopecký, 2006, s. 9)

Do této formy výuky patří například realizace vyučovacích online hodin pomocí videokonferenčních nástrojů.

Asynchronní výuku lze chápat následujícím způsobem, a to tím, že žáci či studenti se vzdělávají ve zvoleném čase a vlastním tempem. To znamená, že žáci či studenti pracují na zadaných úkolech samostatně, či formu samostudia v jakýkoliv jimi zvolený čas. Kolektiv autorů publikace *E-learning v distančním vzdělávání* definuje asynchronní výuku takto: „Při asynchronním způsobu komunikuje studující s tutorem např. prostřednictvím počítačového diskusního fóra, popř. e-mailem, tj. v rozdílném čase.“ (Kolektiv autorů, 2004, s. 14)

Obě výše zmíněné formy on-line výuky mají své klady i zápory, a proto je velmi vhodné, při delším časovém úseku on-line výuky, v praxi tyto dvě uvedené formy kombinovat.

Offline výuka

Offline výuka se od on-line výuky značně liší. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v Metodickém doporučení pro vzdělávání distančním způsobem* vysvětluje offline výuku takto: „Pojem offline výuka je označován takový způsob vzdělávání na dálku, který neprobíhá přes internet a k realizaci nepotřebuje ve větší míře digitální technologie.“. (MŠMT, 23.9.2020) Jedná se tedy primárně o vzdělávání formou samostudia z učebních materiálů, jako jsou například knihy, učebnice a jiné vzdělávací materiály.

Osobní konzultace

Jednou z forem distanční výuky mohou být i osobní konzultace, kterou využívalo během distančního vzdělávání poměrně dosti učitelů na základních i středních školách. Konzultace spočívají v přímé interakci v poměru 1:1 (učitel x žák). Výhodou této formy vzdělávání je maximální individuální přístup k žákovi a jeho potřebám, případně speciálním vzdělávacím potřebám. Pomocí konzultací žák zvládá i činnosti, které nejdou uskutečnit distanční formou výuky a je nutná přímá práce s žákem. Osobními konzultacemi je zajištěna žákovi pravidelná návštěva školy a tím udržování i sociálních vazeb mezi učitelem a žákem.

1.6 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ NA DÁLKU

Vzdělávání na dálku neboli distanční vzdělávání, je typ vzdělávání, jehož historie spadá již do doby, kdy neexistoval internet. Historie vzdělávání distančním způsobem je velmi rozmanitá a pestrá.

Všetulová rozděluje vývoj distančního vzdělávání do tří základních vývojových fází: 1. fáze: distribuce studijních materiálů prostřednictvím pošty, 2. fáze: zapojení multimédií a 3. fáze: využití internetu. První fáze se datuje do poloviny 19. století, kdy v Anglii a ve Francii dochází k rozvoji poštovních služeb. Tím tak vznikla první generace distančního vzdělávání nazývané jako „poštovní distanční vzdělávání“. (*Všetulová*, 2007, s. 27) Druhá fáze multimédia se rozvíjela dle *Všetulové* během první světové války. Od první poloviny 20. století tak díky rozvoji technologií začaly média vstupovat do procesu vzdělávání. *Všetulová* toto období označuje jako „druhou generaci distančního vzdělávání – audio, video a počítačové technologie“. (*Všetulová*, 2007, s. 28) Třetí fáze je nazývána jako *Internetové distanční vzdělávání*.

Historie e-learningu spadá již do 19. století našeho letopočtu. S prvními náznaky formy e-learningu přišel již v roce 1840 učitel pocházející z Anglie *Sir Isaac Pitman*, který vymyslel systém známý pod názvem *Pitmanova zkratka* neboli *Těsnopis*. Tato forma psaní využívala symboly, které měl za cíl usnadnit a zefektivnit korespondenci. V té době se začala vyvíjet individualizovaná výuka, kdy žáci nebyli zcela závislí na svém učiteli.

Vynález prvních výukových strojů datujeme mezi lety 1924 až 1954. Stroje sloužily primárně pro psaní výše zmiňovaným těsnopisem. Po deseti letech, tedy mezi lety 1960 až 1970 vznikl první e-learningový software. Jeho vznik je spojován právě se vznikem internetu. Většinou vznikaly e-learningové systémy za účelem poskytování informací studentům o vzdělávání. Později se e-learning rozšířil a univerzity ve Velké Británii ho začaly využívat na dálkové vzdělávání.

Zájem o distanční vzdělávání můžeme najít i v roce 1926, kdy došlo k regulaci a přezkoumání kvality distančního vzdělávání. *National Home Study Council* vydal pokyny, jak by mělo distanční vzdělávání vypadat. Mezi první univerzity, které nabízely distanční vzdělávací programy patřila v roce 1946 *Univerzita v Jižní Africe* – *The University of South Africa*. V našem školství se začalo distanční

vzdělávání objevovat na vysokých školách v důsledku zákona, který nařizoval kombinované studijní obory. (Černý, Chytková, Mazáčová, Šimková, 2015, s. 34-43)

Rozmach e-learningu zapříčinily první domácí počítače. V posledním desetiletí dvacátého století došlo k zavedení e-learningu do vzdělávání. Mnoho škol tehdy začalo zavádět dálkové studium přes internet. Tomu napomohl vývoj moderních technologií, přes které bylo možno e-learning poskytovat. *Zounek* ve své knize *E-learning jedna z podob učení v moderní společnosti* píše, že „historie e-learningu začala ve chvíli, kdy na scénu vstoupily první počítače.“ (Zounek, 2009, s. 25) Ovšem v tu dobu se ještě v tak velké míře počítače nevyužívaly ke vzdělávacímu procesu. Dále *Zounek* zmiňuje, že v šedesátých letech dvacátého století se začal rozvíjet v tu dobu zajímavý přístup využití počítačů ve vzdělávání, který je označován jako počítačem podporovaná výuka (*computer instruction – CAI*). Jednalo se o výuku, která byla ve velké míře individualizovaná, interaktivní a učení studenta bylo řízeno počítačem. Počítač pouze vypomáhal učitelovi při řízení a průběhu výuky. *Zounek* ve své knize dále zmiňuje příklady: „typickým příkladem mohou být drilovací cvičení, nebo jednoduché simulace ve formě počítačového programu, které mohly být řazeny do výuky jako samostatná aktivita, nebo jako doplněk běžné výuky.“ (Zounek, 2009, s. 25)

Další velký rozvoj e-learningu přišel v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století, počítače disponovaly větším množstvím možností. (Zounek, 2009, s. 25.) Tedy docházelo stále k modernizaci a rozšíření možností počítačů ve spojení se vzděláváním.

E-learning se dostal kolem roku 2000 i do firem. Firmy za e-learningem viděly výraznou úsporu času a finančních prostředků. V Evropě došlo k velkému rozmachu e-learningu mezi lety 2002 až 2005. Tomu nasvědčuje i „plošné zavedení e-learningu do vysokoškolského vzdělávání“. (Kopecký, 2006, s. 100)

E-learning je dodnes velmi populárním a oblíbeným nástrojem pro vzdělávací účely. Jeho využití se velmi rozšířilo do všech sfér, tedy například i do podnikání a veřejných služeb. Některé přístupy, ze kterých vznikla dnešní podoba e-learningu, jsou stále aktuální i přesto, že dnešní vymoženosti a technologie mají více možností než v předešlých letech dvacátého století.

Přístupy ke vzdělávání byly stále více promyšleny, *Zounek* se ve své publikaci zabývá dalším přístupem „počítačem řízené učení“ (computer-managed learning – CML). Hlavním úkolem tohoto přístupu bylo předávat počítačem zpracovávat a uchopovat informace o jeho učení. (*Zounek*, 2009, s. 25) Lze tedy říci, že počítač ukládal pouze informace o učení studenta, ale materiály, které studenti využívali nemusely být nutně uloženy v počítači. Informace, které uchovával počítač, dále učitel analyzoval. Jde tedy o nástroj, který napomáhal řídit učení.

Nutno podotknout, že jedním nejrozšířenějším a též nejznámějším postupem ve vzdělávání je učení podporované počítačem. *Zounek* tento postup definuje jako „učení, které zahrnuje různé způsoby, v nichž jsou počítače používány k vlastnímu procesu učení. Zatímco v předchozích přístupech byl kladen důraz na výuky podporovanou počítačem.“. Hlavním cílem tohoto přístupu byl rozvoj dovedností studentů, rozvoj kreativní práce, či využívat data z různých zdrojů. Přístup je založený na spolupráci a sociálních dovednostech. Nutno podotknout, že velmi záleží na výukovém prostředí, ve kterém tento typ učení probíhá. (*Zounek*, 2009, 26)

Průcha, Walterová a Mareš v *Pedagogickém slovníku* zmiňují, že počítač vnímají jako „nástroj pedagogicko-psychologické diagnostiky žáka či studenta nebo jako nástroj výzkumu procesu učení; informátora, konzultanta; učební pomůcky a nástroje přímého řízení celého procesu učení.“ (*Průcha, Walterová, Mareš*, 2009, s. 324)

Učení podporované počítačem se neustále rozvíjí a mění. Velký vliv má také rozvoj moderních a nových technologií. Přínos na rozvoji učení podporované počítačem také má rozšíření internetu. *Zounek* zmiňuje další přístup nazývaný jako učení podporované webovými stránkami. „Studenti používají internet k získávání vědomostí a zpětné vazby od učitele, nebo naopak zpracovávají úkoly na webových stránkách, které mohou být součástí výukových prostředí či programů.“ (*Zounek*, 2009, s. 28)

Posledním přístupem při vzdělávání na internetu je učení založené na zdrojích. *Zounek* vysvětluje tento přístup jako „vzdělávání prostřednictvím kombinace speciálně vytvořených výukových zdrojů či materiálů a interaktivních médií.“ Tento přístup využívá různých technologií a médií, které přispívají ke vzdělávání. (*Zounek*, 2009, s. 28)

Kopecký ve své publikaci *E-learning (nejen) pro pedagogy* rozděluje vývoj e-learningu do několika následujících etap. První etapu nazývá *Computer Based Training (CBT)* – *CBT* definuje jako vzdělávání podporované počítači. Sem řadí například různé druhy výukových programů, výukové hry, různé simulace apod. Mezi nevýhody *CBT* patří nemožnost aktualizovat jednoduchým způsobem vzdělávací obsah. (*Kopecký*, 2006, s. 22) Následující vývojovou etapu nazývá *Elektronické vzdělávání 1997-1999 – Od CMS k WBT*. Propojením *CBT* obsahů s počítačovými sítěmi začínají vznikat tzv. *CMS*. Jedná se především o síťová řešení pro distribuci *CBT* přes počítačovou síť.

Vzdělávání, jež využívá webových technologií je jednou z forem elektronického vzdělávání, která je realizována online. Výuka neboli kurzy jsou distribuovány přes internet. Tato forma vzdělávání je na úrovni synchronní komunikace (např. chat, diskuse aj.)

Elektronické vzdělávání posledních let, tedy mezi lety 1999 a 2005 charakterizuje *Kopecký* využíváním *LMS*, což je označení pro systémy řízeného vzdělávání. *LMS* obsahuje několik druhů nástrojů. Mezi ně patří například nástroje pro tvorbu a správu kurzů, dále jsou to nástroje pro verifikaci a feedback, nástroje pro administraci kurzů, standardizace, komunikační nástroje a v neposlední řadě nástroje pro evaluaci. (*Kopecký*, 2006, s. 22-27)

1.7 NÁSTROJE, KTERÉ NÁM UMOŽNÍ REALIZOVAT VÝUKU ČESKÉHO JAZYKA NA DÁLKU

Analyzované nástroje, které nám umožňují výuku českého jazyka na internetu rozdělují podle pedagogického potenciálu a podle toho, jaký mají přínos pro kvalitní e-learning ve vyučování českého jazyka na druhém stupni základních škol.

Vzdělávací a komunikační platformy

Jedná se o komplexní moderní technologie, které nám umožňují účinnou a efektivní distanční výuku. Výhodou těchto virtuálních výukových prostředí je, že jsou všechny materiály potřebné k výuce na jednom místě. Většina těchto virtuálních prostředí nám umožňuje flexibilitu, pestrost a také přístupnost. Prostor by měla obsahovat nástroje na tvorbu obsahu, které jsou vždy přístupné studentům. Dle *Metodiky distančního vzdělávání* „musí mít vybraná platforma zajištěnou ochranu osobních údajů uživatelů. Pro komunikaci mezi školou a rodiči je vhodné zvolit jednotnou komunikační platformu, ať už se jedná o komunikaci s vedením školy nebo jednotlivými učiteli. Pokud to situace umožňuje, tento komunikační kanál by měl být využíván pro všechny druhy komunikace, organizačně provozní nebo pedagogické informace.“ (MŠMT, 2020, s. 20) Výběr vhodného virtuálního výukového prostředí nám zjednoduší výhody daných systémů pro řízení výuky. Mezi výhody řadíme autorizovaný přístup učitelů a žáků, obsah videokonferenčních aplikací, jednoduché vkládání dokumentů a možnost přístupu odkudkoliv, on-line tabulkové a textové editory, chat, nástěnka, testování, gamifikace aj. (MŠMT, 2020)

Přechod na synchronní komunikaci je mnohdy jedinou možností pro komunikaci mezi učiteli a žáky. Přes komunikační a vzdělávací platformy lze snadno a rychle komunikovat s učiteli, ale také se svými spolužáky. Pro komunikaci na platformách je nutné připojení k internetu, komunikace tak může probíhat v reálném čase. Výhodou některých platform je jejich dostupnost na mobilních zařízeních.

Mnohé platformy obsahují celou řadu zajímavých možností pro komunikaci, jako je například video, hlas, text a také sdílení obrazovky. Velké oblibě se těší

například reagování na zprávy pomocí smajlíků a nálepek. Samozřejmostí je nahrávání celého hovoru.

Komunikační a vzdělávací platformy nám jednoznačně usnadňují komunikaci mezi učiteli a žáky. Výhodou jsou i virtuální osobní či individuální konzultace.

Velmi diskutované téma je dnes využívání kamer u videokonferencí. Prodiskutovává se otázka, zda je nutné, aby žáci během videokonferencí měli zapnuté kamery. Nedávný výzkum, který provedli *Tomprou a spol* v roce 2021 však ukázal, že zapnuté kamery nemusí být přínosem ve vzdělávání za všech okolností.

Jednotná vzdělávací prostředí

Google Classroom

V doslovném překladu jde o Učebnu Google a jedná se o webový program, který vytvořil Google, aby umožňoval školám rozesílat, vytvářet nebo známkovat výukové materiály. Základní funkcí programu je sdílení souborů mezi žáky a učitelem. Google službu Google Classroom spustil již v roce 2014. Do Google Classroom se žáci či studenti připojují pomocí soukromých kódů nebo přes školní doménu. Při každém kurzu mohou žáci odevzdávat své práce a učitel práce může známkovat, vracet či komentovat. Google Classroom spolupracuje s dalšími Google službami jako jsou například Google Docs, Google Kalendář či Gmail.¹¹

Google Docs

Google Docs je služba, kterou též vytvořil Google, a slouží nám ke sdílení materiálů. Služba umožňuje editaci a správu souborů. Výhodou platformy je, že je zcela zdarma a poskytuje nám velké uložení. Obsahuje online editory pro tvorbu textových a dalších dokumentů, tabule či prezentací. Platforma vznikla v roce 2006.

¹¹ *Google Classroom* [online]. Google.com 2014 [cit. 25.3.2021] Dostupné z: <https://9to5google.com/2014/08/12/google-classroom-now-available-to-all-apps-for-education-users-adds-collaboration-features/>

Microsoft Teams

Microsoft Teams je platforma, která slouží k chatování, volání, sdílení videa a jiných obsahů. Platforma zastává i funkci datového úložiště pro ukládání různorodých souborů. Jedná se o multifunkční nástroj pro komunikaci mezi uživateli. Microsoft Teams je součástí balíčku *Microsoft Office 365* a obsahuje sadu služeb, které umožňují například týmovou spolupráci. Na platformě můžeme tedy chatovat a pořádat videohovory díky funkci *Skype for Business*, sdílet soubory v týmu pomocí *SharePoint Online*, rozdělit se do týmů díky službě *Outlooku Online*, delegovat úkoly, vytvářet schůzky a také pracovat s formuláři a dalšími službami od společnosti *Microsoft*.

Tato platforma je jednou z nejpoužívanějších platform ve vzdělávání na dálku. Učitelům umožňuje zprostředkovávat zpětnou vazbu, ale také klasifikovat úkoly a práce žáků. Učitelé či administrátoři na této platformě mohou vytvářet a spravovat týmy, zahajovat schůzky, sdílet materiály a zadávat úkoly. Do týmů většinou žáky řadí samotný učitel. V rámci týmu můžeme upravovat vlastníky, členy a také hosty. Každý kanál na platformě MS Teams obsahuje vlastní nástěnku, na kterou je možné vkládat informace, poznámky, materiály, soubory aj.

Při schůzce neboli meetingu je možné využít videokonferenci s jednou osobou či celou skupinou (školní třídou), skupinový chat, sdílení obrazovky, sdílení prezentací a také využít sdílenou tabuli *Whiteboard*.

Sli.do

Jedná se o webovou aplikaci, která vznikla přímo pro distanční výuku. Velkou výhodou je možnost vytváření hlasování pomocí anket (učitel položí otázku a nechá žáky či studenty hlasovat) a pokládání otázek, které se přednášejícímu nebo učiteli zobrazují. Otázky lze pokládat se jménem, ale i anonymně. Aplikace umožňuje všechny nástroje pro online výuku. Na danou přednášku se posluchač dostane pomocí unikátního kódu.

Aplikace Sli.do pochází ze Slovenka a vznikla v rámci projektu *sratujobs.cz*. Za jejím založením stojí *Peter Komornik*. Ten se zabýval především vývojem aplikace

„*Instant Feedback for speakers*“, jež vycházela z jeho lektorského působení na vysoké škole.¹²

Moodle

Tvorbu například elektronických kurzů přenášených přes internet nám umožňuje software Moodle. Jedná se o systém, který podporuje distanční i prezenční formu vzdělávání a učení se prostřednictvím kurzů, které jsou dostupné na webu. Jedná se o společný prostor, který je sestaven například jako týdenní, tematický nebo diskusní. Každý žák nebo student zde najde vše, co potřebuje. Najít zde můžeme studijní materiály, které jsou vytvořené v různých formátech. Všechny dostupné materiály na systému Moodle jdou stáhnout do svého počítače. Materiály je možné přidávat do jednotlivých témat kurzů. V kurzu je možnost tvořit například ankety, fóra, chat, průzkumy, testy, přednášky, úkoly, workshopy aj.

Classflow

Classflow nám umožňuje vytvořit si vlastní lekci, online tabuli, kvízy, testy a mnoho dalších. Velkou výhodou Classflow je dostupnost v českém jazyce, což uvítá mnoho učitelů i žáků či studentů.

Komunikační nástroje

E-mail

E-mail neboli také elektronická pošta je dodnes nejužívanější způsob odesílání, doručování a také přijímání zpráv přes komunikační systém v elektronické podobě. Pomocí e-mailu můžeme libovolně posílat a přikládat přílohy, jako například fotografie, dokumenty a jiné různorodé materiály. Ovšem povolená velikost těchto příloh se velmi často omezena na několik MB. K velkému rozšíření e-mailu přispěl především internet. První elektronická komunikace se datuje již do roku 1965.

¹² Q&A Platform for Live Events. Sli.do. [online]. [cit. 1.2.2022]. Dostupné z: <https://www.sli.do/>

Viber

Ke komunikaci je určena i služba Viber, která svým uživatelům umožňuje okamžité zasílání zpráv a přenos souborů. Uživatelé se v aplikaci registrují pomocí svého telefonního čísla. Služba je ovšem dostupná i pro počítače, není tedy potřeba mobilní připojení.

Výhodou této aplikace je, že je zcela bezplatná. Po celém světě ji využívá až miliarda uživatelů. K realizaci spojení mezi uživateli je zapotřebí Wi-Fi nebo stačí mobilní data. Aplikace umožňuje zasílat textové zprávy, skupinový chat i mezinárodní hovory.

Discord

Discord je komunikační platforma, která umožňuje kontakt mezi jejími uživateli. Aplikace umožňuje chatování, videohovory či zasílání zpráv. Discord lze používat na systémech iOS, Windows, MacOS, Linux a na webových prohlížečích. Discord umožňuje podobné funkce jako ostatní a již mnou zmíněné komunikační platformy. Zajímavou funkcí je přidávání nejrůznějších zábavných prvků, těmi jsou například vtipné obrázky, minihry či poslech hudby.

Platforma je využívána nejen ve školství, ale také ji využívá různorodá komunita pro zábavu a pro komunikaci se svými přáteli. Ve větší míře využívají tuto platformu především hráči počítačových her.

Zoom

Zoom se v dnešní době řadí mezi nejlepší komunikační platformy. Aplikace nám nabízí velké množství funkcí. Mezi základní funkce patří například vytvoření plánovaného setkání, nahrávání setkání, chatování s ostatními diskutujícími, nástroj Tabule (ta slouží podobně jako tabule v klasické třídě k psaní, brainstormingu či zdůraznění určitých údajů aj.), tvorba anket, rozdělení studentů do skupin nebo například volba motivu, který bude v obraze na kameře za námi. Zoom nabízí pro vyučování na dálku možnost připojení až 300 lidí. Velmi podstatnou nevýhodou

platformy Zoom je absence českého překladu. Zoom můžeme používat přes webový prohlížeč, ale také si ho můžeme stáhnout do našeho počítače, mobilu či tabletu.¹³

Padlet

Internetová platforma Padlet nám nabízí virtuální prostředí s možností vytváření a sdílení nástěnek, dokumentů, textů, obrázků a odkazů na webové stránky. K vytvoření nástěnky není nutná registrace a základní verze je zcela zdarma. Sdílení nástěnky se žáky lze i pomocí QR kódu, kódu na webové stránky, nebo také přes sociální síť. Žáci tak mohou sami přidávat vlastní texty, dokumenty, fotografie aj. Nástěnku lze kdykoliv upravovat. Aplikace se řadí mezi jednoduché a nápomocné, ale ne příliš známé aplikace.

Aplikace umožňuje i výběr šablon či pozadí plochy. Můžeme si tak zvolit například pozadí kalendáře, tabule, linkovaného sešitu či vlastní fotografii. Pomocí několika šablon tak můžeme vytvářet organizační schémata nebo myšlenkové mapy pro komunikaci mezi žáky a učiteli, nebo například ke komunikaci mezi pedagogy či kolegy.

Edmondo

Edmondo je v první řadě platforma pro komunikaci a spolupráci mezi učitelem a jeho studenty. Především se jedná o sociální síť podobnou sociální síti Facebook, která reagovala na nestálou situaci při distanční výuce. Aplikace je zcela bezplatná a na rozdíl od jiných platform funguje Edmondo v rámci cloudu, tedy nevyžaduje žádnou instalaci. Uživatelé platformy Edmondo jsou rozděleni do virtuálních tříd, kde se mohou žáci a učitelé sdílet materiály, poznámky odkazy aj. Celá služba se nabízí pouze v anglickém jazyce. Ovšem autoři Edmonda se snažili napodobit vzhled známější sítě Facebook, právě pro lepší orientaci.¹⁴

¹³ Zoom [online]. Zoom Video Communications, Inc. [cit.1.2.2022] Dostupné z: <https://zoom.us/>

¹⁴ Metodický portál RVP [online]. Národní pedagogický institut [cit.1.2.2022] Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Kabinet/Online_n%C3%A1stroje/2.ZV/U/D/Edmodo

Seesaw

Aplikace Seesaw, neboli v překladu houpačka, nabízí učitelům jednoduché vytváření a spravování třídy. Učitel tak snadně díky aplikaci může žákům vytvořit digitální portfolio, do kterého mohou žáci i učitelé vkládat všechny materiály. Portfolio tak může obsahovat textové dokumenty, poznámky, videa, fotografie a webové odkazy. Dostupné jsou zde i kreslicí a psací nástroje a tvorba obsahu přímo v aplikaci.

Aplikaci je možné využívat na webové adrese <https://app.seesaw.me> nebo je možné si aplikaci stáhnout do svého zařízení. Aplikace je dostupná v systému iOS i Android.

Dropbox

Dropbox nabízí svým uživatelům webové uložení, které využívá cloud computing. Učiteli tak umožňuje ukládat a sdílet soubory a složky mezi žáky. Služba vznikla v roce 2018 a je provozována společností Dropbox, Inc.

Hangouts

Hangouts je aplikace od Google, která sjednocuje klasický textový chat s videohovory. Výhodou je, že je dostupná i na mobilním zařízení, tabletech s iOS i Androidem. Původně byla součástí Google+, od roku 2013 se stala samostatným produktem.

WhatsApp

Název pochází z anglického „*What's up?*“ v překladu „*Co se děje?*“. Jedná se o aplikaci, která umožňuje komunikaci mezi uživateli. Většina žáků na druhém stupni vlastní aplikaci WhatsApp, proto jsem ji zařadila mezi vhodné multiplatformy při komunikaci mezi žákem a učitelem.

Společnost WhatsApp byla založena v roce 2009. Od služby Skype či jiného chatu se liší tím, že užívá obdrží zprávy, i když aplikaci nepoužívá. Uskutečňuje tak bezplatnou komunikaci mezi lidmi ze všech zemí světa.¹⁵

Skype

Skype je dodnes nejoblíbenější platforma, která spojuje s lidmi a umožňuje párové i skupinové konverzace. Funguje na všech zařízeních (počítač, mobilní telefon, tablet, Xbox a další). Platforma Skype umožňuje i sdílení souborů. Přes platformu Skype můžeme jednoduše telefonovat a zasílat zprávy v rámci sítě Skype zcela zdarma. Mezi placené služby od Skypu patří: SkypeOut, Skypeln, VoiceMail, Skype Video Calling, Skype SMS aj.

Program Skype byl založen v srpnu roku 2003 v Estonsku. Název pochází ze spojení „Sky peer-to-peer“. Sky znamená v překladu knihovna. Název byl tedy zkrácen na Skype.

BigBlueButton (BBB)

BigBlueButton (BBB) je konferenční systém, který je vytvořen pro online výuku. Výhodou této platformy je, že nemusíme nic instalovat a nastavovat, ale stačí se jen přihlásit. BBB umožňuje sdílení dokumentů, chat, audio i video hovory a zaznamenávat videokonferenční hovor pro pozdější shlédnutí. Tato platforma se ve větší míře využívá spíše na vysokých školách.

VooV Meeting

Aplikace VooV Meeting poskytuje bezpečné a spolehlivé videokonference. Aplikace je možné stáhnout do všech svých zařízení, tedy do počítače, notebooku, do mobilního telefonu, ale také do tabletu. VooV Meeting se využívá ve více než sto

¹⁵WhatsApp [online]. WhatsApp LLC 2022 [cit. 26.02.2022] Dostupné z: <https://blog.whatsapp.com/making-whats-app-free-and-more-useful>

zemích po celém světě. Je zde možné naplánovat schůzky či se k setkání připojit, sdílení obrazovky, souborů a zpráv v reálném čase.

Jitsi.org

Platforma Jitsi.org je převážně zaměřená na videokonference, které jsou bezplatné. Jitsi.org funguje přes webový prohlížeč, a to i bez zakládání účtu.

Timixi

Portál Timixi je určen studentům či učitelům pro tvorbu časových os k nejrůznějším tématům.

Pro sdílení velkých souborů se často využívají služby **Úschovny** či služby **WeTransfer**.

Školní informační systémy

S rozvojem všech moderních digitálních technologií se začaly rozvíjet i školní informační systémy, které se pozvolna dostávají do více škol na území České republiky. Funkce níže zmíněných školních informačních systémů jsou velmi podobné.

Bakaláři

Jedná se o velmi rozšířený školní systém v České republice zaměřený v první řadě na školní administrativu a komunikaci mezi rodiči a žáky. Bakaláři nám umožňují klasické zadávání domácích úkolů. Program, dle dostupných informací na webu bakalari.cz využívá přes 60 % všech škol v České republice a přes milion uživatelů.¹⁶ Školní informační systém nám přináší přehledné a ucelené evidence žáků, online třídní knihu, která plnohodnotně nahrazuje původní třídní knihy v papírové podobě, dále nám školní informační systém Bakaláři nabízí propojení celosvětových databází a zálohování dat na cloudovém úložišti.

Výhodou tohoto školního informačního systému je, že žáci i jejich rodiče mají neustále k dispozici elektronickou žákovskou knížku. Často je oceňována i jeho aktuálnost, a to především ve vztahu ke stále měnícím se podmínkám ve školství a požadavkům na školy, těmi například jsou nové výkazy. Systém umožňuje uživatelům vytvářet bezpečné prostředí. Velmi praktická je i mobilní verze Bakaláři, která urychluje nahlédnutí například do elektronické žákovské knížky.

Edookit

Školní systém Edookit je na trhu již přes 12 let a má za cíl vytvořit moderní integrované IT platformy pro školy. Edookit se snaží propojit administrativní funkce a výukové nástroje do jednoho systému, který má do škol přinést různorodé a nevídané možnosti. Školní systém Edookit podporuje moderní trendy ve školství. Výhodou používání systému Edookit je snadné používání pro učitele, ale také pro rodiče žáků. Edookit je dostupný z více zařízení, například z počítače, mobilu i tabletu. Školní

¹⁶[Bakaláři.cz](https://bakalari.cz) [online]. 2022 © BAKALÁŘI software s.r.o. [cit. 17.03.2022] Dostupné z: <https://bakalari.cz/>

system se využívá nejen v České republice, ale také v zahraničí (Slovensko, Ukrajina, Bulharsko a Německo).

EduPage

Školní systém EduPage má stejný cíl jako dva předchozí. Nabízí k shlédnutí veškeré informace o průběhu vzdělávání žáka a také informace o dění ve škole. Systém nabízí několik funkcí v podobě zpráv, třídní knihy, celkový přehled známek, pochval, upozornění rodičům a výchovných opatření, přehled důležitých informací a sdělení ve formě nástěnky, docházka, rozvrh hodin na daný školní rok, testy, domácí úkoly, přehled plánovaného suplování aj. Stejně jako školní systém Edookit má školní systém EduPage verzi, kterou můžeme používat v mobilu či tabletu. Aplikaci si můžeme stáhnout na systémech Android a iOS.

Škola OnLine

K dalším nejrozšířenějším školním systémům patří Škola Online. Systém umožňuje rychle a efektivně zpracovávat veškerou školní administrativu a předává individuální data ze školní matriky. Přehledně nám ukazuje školní rozvrh, suplování, školní akce aj. Velkou výhodou je tisk vysvědčení přímo ze školního informačního systému Škola OnLine. Systém nabízí možnost přímého odesílání záznamů o úrazech na Českou školní inspekci.

Učitelům nabízí řadu funkcí, mezi ně spadá například již jednou zmíněná školní matrika, hodnocení znalostí žáků, komunikaci mezi kolegy, žáky a rodiči, přehled o knihách, které jsou dostupné ve školní knihovně, přehled o docházce žáka, rozvrh hodin, dostupnost výukových materiálů aj. Během distančního vzdělávání je Škola OnLine výborným prostředkem k zadávání domácích úkolů a testů.

Gaudeamus

Dalším známým a školami často využívaný školní informační systém je Gaudeamus. Gaudeamus je přístupný z webových stránek a není tak nutné vlastnit a provozovat server. Systém nabízí například vícezámkovou nebo vícejazyčnou

stupnici hodnocení žáků. Systém se snadno a jednoduše ovládá a je tak vhodný i pro méně zdatné uživatele.

Tahuti Škola

Dalším příkladem školních informačních systémů je systém Tahuti Škola. Mezi výhody tohoto informačního systému patří sjednocení evidence údajů o třídách, učitelích a žácích školy, elektronická třídní kniha, aktuální údaje o škole, dostupné informace a dokumenty pro rodiče žáků školy. Pro učitele systém přináší také velké výhody. Výhodami jsou například tvorba nástěnky s rychlými informacemi pro žáky či rodiče, aktuální přehled o klasifikaci a zadaných úkolech, klasifikace s komentáři a podrobnými stupni známkování a přijímání omluvenek od rodičů v elektronické podobě.

iŠkola.cz

Informační systém iŠkola se rozvíjí již od roku 2004. Systém disponuje podobnými funkcemi, jako předešlé školní informační systémy. Nechybí zde ani funkce pro správu majetku školy aj. Základními funkcemi tohoto systému jsou například evidence známek a poznámek, rozvrh hodin a suplování, přehledná evidence docházky žáků, online testování, SMS centrum a komunikace mezi kolegy, žáky a jejich rodiči aj.

eTřídnice

Školní informační systém eTřídnice nabízí podobné služby, jako výše zmíněné školní informační systémy. Mezi ty základní funkce patří elektronická třídní kniha, která slouží stejně jako ta klasická papírová třídní kniha. Vepisují se zde záznamy a informace o probrané látce, docházka, suplování a jiné další informace. Dále nabízí funkci žakovská knížka, kam se samozřejmě píšou známky, hodnocení, poznámky, pochvaly nebo další jiná sdělení. Deník praxe je další zajímavou funkcí tohoto školního informačního systému. Deník praxe je pomocník především pro školy, kde se vyučuje odborný výcvik. Učitelé či vedoucí praxe tak snadněji zapisují záznamy a poznámky o praxi. Mezi další výhody systému spadá i vysvědčení, které velmi

zjednodušuje práci. Obecné informace tak jdou vyplnit všem třídám najednou. Do dalších funkcí samozřejmě spadá i komunikace, která se odehrává mezi rodiči a školou. Důležité informace a sdělení tak jdou zasílat najednou všem, ale také vybraným jednotlivcům. eTřídnice nabízí i funkci úkoly, kde mohou učitele zadávat žákům práci. K zadání mohou nahrávat i studijní materiály a soubory ke stažení či různorodé informace pro žáky a jejich rodiče.

eTřídnice je na trhu již přes 10 let a neustále se snaží zefektivnit vedení školní agendy. Školní informační systém využívá přes 75 tisíc uživatelů. Systém je lehce ovladatelný a velmi osvědčený ke kontrole všech dostupných údajů.

Hry, gamifikace a simulace

Hry provází lidskou společnost odepaměti a hraje v našich životech velmi významnou roli. Využití hry ve vzdělávání se zabývali již myslitelé a vědci ve středověku. Hra není zdaleka novým prostředkem, v sedmnáctém století na hru ve vzdělávání upozornil učitel *Národů Jan Ámos Komenský*. Komenský se snažil žákům a studentům usnadnit pochopení informací, které jsou mnohdy složité a těžké. Hru ve vzdělávání pokládal za velmi důležitou a spatřoval v ní nejen pobavení, ale také obohacení znalostí, rozvoj smyslů a myšlení.

Hra je základní potřeba dítěte, a to v jakémkoliv věku, má na dítě velmi kladný a pozitivní dopad. Pomocí her se u žáků snažíme o rozvoj vědomostí a poznávacích schopností, například především rozvoj fantazie, vnímání a paměti. V dnešní době se didaktické hry považují za velmi účinný prostředek ke vzdělávání. Žáci si nejen hrají a prožívají zábavu, ale také si osvojují znalosti a dovednosti.

S vývojem moderních technologií přibývají i různé způsoby zpestření či oživení vzdělávání na internetu. Pasivní příjem nové látky pro žáky není zábavné a ani efektivní, tomu je tak i při distančním vzdělávání. Proto je nutné distanční vzdělávání okořenit něčím, aby to zaujalo všechny žáky. Do výuky by měly být začleněny prvky zábavy, které využívají multimediální prostředky a různé interaktivní výukové aplikace.

Hra a simulace učí žáky a studenty novým dovednostem srozumitelně a jasně, rozvíjí strategické a manažerské dovednosti, které jsou mnohem efektivnější než samotný pasivní příjem nového učiva. Hry tak výuku zpestří zajímavými aktivitami.

Zounek píše: „Hry a simulace ze své podstaty nutí studenty k aktivitě, ke zkoušení různých možností.“ (Zounek, 2009, s. 120) Dále *Zounek* definuje několik výhod her. Sem spadá i řešení problémů, které nutí studenty a žáky řešit různé situace. Dále žáci mohou hledat alternativní řešení. Hraní her je neustálá praxe. Další výhodou je motivace a komunikace. (Zounek, 2009, s. 121) Hry a simulace jsou velmi žákům a studentům blízké. Simulační hry jsou jedním z méně známých prostředků, které mají úspěšné použití a patří mezi netradiční výukové formy. *Jan Činčera* ve svém článku *Simulační hry a jejich využití ve výuce* označuje simulační hry jako: „vzdělávací hry, které simulují určité prostředí z reálného světa, ve kterém je úkol, který účastníci musí

vyřešit.“ (Činčera, 2003, s. 366-374). Článek upozorňuje na problematiku využití simulačních her pro školní i mimoškolní vzdělávání.¹⁷

Dnes se hojně využívá mobilní hraní (mobile gaming), to „umožňuje propojit reálný a virtuální svět, přičemž se staví mimo jiné na technologiích umožňujících určit polohu uživatele. (...) V odborné literatuře najdeme tuto oblast pod označením *location-based (mobile) learning* čili učení, které je vázáno na konkrétní lokaci, konkrétní místo.“ (kolektiv autorů, 2021, s. 160) Mnoho kvalitních her je dnes již dobře přístupných na internetu. Jeden z nejznámějších online nástrojů, který nabízí interaktivní aktivity je například **Wordwall**.

Wordwall umožňuje tvoření interaktivních prací, které je možné přehrát na libovolném zařízení připojené k internetu (počítač, tablet, telefon či interaktivní tabule). Aktivity se dají vytvořit pomocí šablon, které jsou dostupné v systému. Šablony obsahují známé a velmi oblíbené kvízy, křížovky, ale i jiné a různorodé hry. Všechny vytvořené aktivity mohou být veřejné, které můžeme libovolně sdílet pomocí odkazu, nebo prostřednictvím e-mailu, na sociálních sítích nebo jinými prostředky.

S problematikou her úzce souvisí pojem gamifikace, která využívá herní prvky a mechanismů v ne-herních kontextech. Herní prvky u studentů a žáků zvyšují poměr motivace a zapojení žáků do výuky.

Pomocí hraní her můžeme u studentů rozvíjet nejen motivaci, ale také rozšiřování praxe. Využívání her nutí studenty a žáky k hledání různých řešení, umožňuje žákům vyzkoušet a zažít různé identity a v neposlední řadě musejí studenti komunikovat a diskutovat následující kroky.

Mezi nevýhody hraní her spadá například náročnost na přípravu a realizaci didaktických her. Je nutné si uvědomit, že některé jevy či procesy není možné vyučovat formou her.

¹⁷ PEDAGOGIKA pro vědy o vzdělávání a výchově [online]. Simulační hry a jejich využití ve výuce, 2003 [cit. 27.2. 2022] Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1978>

E-booky

Pojmem e-book se označuje kniha v elektronické či digitální podobě. Kniha je dostupná v digitální podobě na internetu. Název e-kniha pochází z anglického slova ebook. Výhodou e-knih je to, že je můžeme číst na různých zařízeních jako jsou například: čtečky, tablety, mobilní telefony či počítače. Čtečky mohou být hardwarové (zařízení, které je výhradně určené k dané činnosti) nebo aplikační mobilní telefon, počítač aj.).

Elektronické knihy započaly svůj vývoj v roce 1971, kdy *Michael Stern Hart* založil projekt *Gutenberg*, což byla dobrovolnická snaha digitalizovat kulturní díla.¹⁸ Projekt *Gutenberg* byl prvním poskytovatelem bezplatných elektronických knih nebo e-knih. Dnes najdeme na webových stránkách projektu *Gutenberg* více než šedesát tisíc bezplatných knih v elektronické verzi.

Průcha, Walterová a Mareš (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 67) v Pedagogickém slovníku definují elektronickou knihu či učebnici jako „učebnice a jiné didaktické texty, které nejsou tištěnými knihami, nýbrž jsou uloženy na nosičích CD-ROM nebo jsou přístupny online (např. na internetu) a prezentovány učitelem na obrazovce počítače.“.

E-booky můžeme využívat ve vzdělávání v rámci odborných knih, literárních děl, skript, nebo různých jiných učebních materiálů. Digitální forma knih přináší velmi zajímavé funkce, které napomáhají efektivnímu nejen distančnímu vzdělávání. Obrovská výhoda spočívá v dostupnosti. Velké množství e-knih můžeme najít například na *Google Books* nebo *Bookport.cz*. Jedná se o elektronické databáze knih. Mezi nevýhody spadá například malá dostupnost odborné literatury v digitální podobě. Obrovskou poptávku po elektronických knihách vyvolala především pandemie COVID-19, která se u nás poprvé objevila v březnu roku 2020.

¹⁸ *Projekt Gutenberg* [online]. Projekt Gutenberg 2021 [cit. 26.3.2021] Dostupné z: <http://www.gutenberg.org/>

E-portfolia

K moderním vymoženostem se řadí i e-portfolio, které nám umožňuje uchovávat soubor dokumentů v elektronické podobě. V e-portfoliu se mohou objevovat texty, obrázky, animace, videa, fotografie odkazy a mnoho dalších jiných dokumentů. Portfolio tak může sloužit jako komplexní sbírka materiálů, která vypovídá o výsledcích žákova učení. Vytvářet e-portfolia můžeme například v aplikacích *Google Classroom* nebo *MS Teams*. E-portfolia jsou tak snadno dostupná a snadno publikovatelná na webu.

Podcasty

Nové a moderní technologie nám nabízejí několik možností, jak šířit mezi žáky a studenty výukové materiály. Mezi ně patří i podcasty, což je šíření zvuků a videí přes internet. Je to tedy jakýsi převod textu na zvuk. Zvukové záznamy bývají umístěné na internetu ve formě souborů. Podcast je vnímán jako součást moderního vzdělávacího systému v kontextu mobilního učení, což můžeme chápat jako podkapitolu e-learningu. *Zounek* se ve své knize zmiňuje o podcastu následovně: (Zounek, 2009, s. 107) „Pro učení a vyučování skýtá podcasting celou řadu možností, kdy nemusí jít nutně o pasivní poslech předem připravených pořadů.“ Podcasty tvoří zajímavá témata, je tedy možné vytvářet různé přednášky, zajímavá fakta, materiály, které mohou napomáhat nejen při distančním, ale také při prezenčním vzdělávání. Navíc podcasty nejsou žádnou novinkou, ale teprve v posledních letech o ně narost větší zájem nejen mezi žáky a studenty, ale také mezi dospělými. Výhodou podcastů je, že jsou s mobilem v ruce dostupné kdekoliv a kdykoliv. Podcasty můžeme najít na oblíbených aplikacích, kterými jsou například *Spotify*, *Google Podcast* či *Apple Podcast*. Velkou výhodou podcastů je, že oproti psanému textu je větší možnost udržet posluchače delší dobu. Mnoho odborníků tvrdí, že se z podcastů učí lépe než z učebnic. Jde tedy o velmi zajímavý nástroj, který slouží k efektivnímu vzdělávání.¹⁹

Podcastů každým dnem neustále přibývá, dokonce i jejich popularita. V žebříčku nejlepších autorských podcastů stojí podcasty jako jsou například ty od *České spořitelny*, duo *Martin Klesnil* a *Patrik Fiala – U kulatého stolu*, kteří jsou známí tím, že natáčeli pořad *Nezapomenutelní* či *Černota*, která odkrývá temné stránky hlavního města Prahy. Podcast **Kulatý stůl** má vždy jednoho hosta, kterého zakladatelé vyberou z různých branží.

Dalším oblíbeným podcastem jsou **Opravdové zločiny**, kde *Bára Krčmová* a *Lucie Bechynková* vyprávějí zákulisí a detaily těch nejzásadnějších světových případů.

Mezi další oblíbené podcasty patří ty od YouTubera *Jirku Krále* a jeho sourozence *Petra Krále* s názvem **Clickbait**. Jedná se o pořad, který vydává

¹⁹Metodický portál RVP.CZ [online]. [cit. 10.11.2021] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/22537/tvorba-podcastu-ve-vzdelavani-i..html>

nepravidelně epizody. Objevují se tam například témata z oblasti marketingu, které dnes hýbou světem.

Za zmínku stojí i podcasty od YouTubera *Kovyho* a bloggerky *Terezy Salte* s názvem **LINKA**. Tato dvojice se zaměřuje nad nejrůznějšími tématy ze všech sfér našich každodenních životů.

Dalším bratrským podcastem je podcast **BROADCAST**, jež mají na svědomí *Adam* a *Tomáš*. Ti si zvou různé hosty, se kterými konverzují nad zajímavými tématy.

Máma a táta na síti je další oblíbený podcast, který má za cíl naučit, jak chránit své děti na sítích, jaký vliv má online svět na jejich psychiku a zdali jsou influenceři opravdu tak strašní, jak se o nich říká. Podcast vznikl díky spolupráci s programem *Bud' safe online* od *Nadace Avast*. Ve svých podcastech mají zajímavé hosty, těmi jsou například odborníci, youtubeři a influenceři *Kamil Kopecký*, *Karolína Presová*, *Jirka Král* či *Martin Jan Stránský*. Dvojice *Ester Geislerová* a *Matouš Ruml* probírají s hosty daná témata, jako jsou například: kyberšikana, sexting, digitální detox, bezpečnost hraní her či počítače a mobilní telefony ve škole.

Nyní zde vyjmenuji několik podcastů, které se zabývají a věnují primárně tématu vzdělávání českého jazyka. Podcasty patří mezi nejnovější trendy e-learningu, kterými se mohou žáci, studenti i učitelé a dospělí, vzdělávat ve volných chvílích. Mezi ty nejlepší patří například podcast **Musíme se učit česky**, který obsahuje osm epizod. V podcastech je například vysvětlena koncovka – ová aneb příjmení v češtině. Tedy skloňování a přechylování jmen. Dalším zajímavým podcastem je **Jazyky, rozhlas a rádio** od *Českého rozhlasu*, který obsahuje 27 epizod. Jedná se o exkurzi do současnosti českého jazyka.

Podcast **Okolo češtiny** obsahuje rozhlasové fejetony o záludnostech, zajímavostech a netušených možnostech českého jazyka. Délka jedné epizody je pět minut a najít je můžeme v aplikaci *Spotify*, kterou má staženou velké množství žáků a studentů a je velmi dobře přístupná na všech elektronických zařízeních.

V podcastu **O češtině od A do Z** od *Českého rozhlasu* je posluchačům krátce vysvětlena problematika českého jazyka, tedy pravopis, hovorové výrazy či přejímání slov z cizích jazyků.

Mezi velmi oblíbené podcasty patří kanál dostupný na YouTube, ale také na *Spotify* s názvem **Na potítku**. *David Jirsa* interpretuje literární díla objevující se v seznamech povinné četby, ale také v seznamech povinné četby k maturitě. Autor podcastů velmi jednoduše a poutavě shrnuje základní informace o dílech a jejich autorech. Objevují se zde jak čeští, tak i světoví spisovatelé. Jeho cílem je především zjednodušit přípravu k maturitě a rozšířit tak povědomí o literatuře. Podcast je určen pro žáky druhého stupně základní školy a pro studenty středních škol, ovšem na své si zde přijdou i studenti vysokých škol.

Čeština je hra je název podcastu, který patří k těm nejnovějším a je dostupný volně na *Spotify*. Podcast obsahuje krátké texty pro studenty českého jazyka pro cizince, avšak využít je mohou i studenti českého jazyka. V podcastu se dozvíme něco o životě v České republice, o českých tradicích, historii, kultuře a mnoho dalším. Čeština je hra vlastní i stejnojmennou webovou stránku, kde mohou učitelé českého jazyka najít inspiraci na zábavné aktivity, které mohou využít ve svých hodinách.

Dalším oblíbeným podcastem je ten s názvem **Čeština je láska**, kde dvě kamarádky z vysoké školy – Univerzity Karlovi v Praze, *Karla* a *Sabina*, předávají posluchačům jednoduchou a zábavnou formou své znalosti na sociálních sítích v rámci projektu *Červená propiska*. Podcast se zaměřuje převážně na češtinu a literaturu, ale v některých epizodách se věnují i práci korektorů a osobnějším tématům. Kamarádky se tak snaží vzdělávat své posluchače i skrze médium. Na sociální síti Instagram můžeme tvůrkyně najít pod názvem Červená propiska, kam přidávají perličky a přešlapy pro (ne)milovníky češtiny. Účet *Červená propiska* je mezi uživateli Instagramu velmi oblíbený a sčítá si k březnu roku 2022 až 93,9 tisíc sledujících.

Webové aplikace a online služby

Výuka pomocí online cvičení, procvičování a úloh patří dnes mezi moderní a pokrokové metody, která především v první řadě bojuje proti stereotypním způsobům klasického vyučování. Interaktivní verze zvyšuje i samotnou motivaci žáků a studentů k učení během vzdělávacího procesu.

Níže jsem vyjmenovala výčet těch nejzajímavějších a nejpoužívanějších webových aplikací a online služeb, které často využívají učitelé českého jazyka ve svých hodinách češtiny.

Moje čeština

Webová stránka Moje čeština se věnuje výuce českého jazyka. Stránky fungují již od roku 2008. Na webových stránkách Moje čeština můžeme najít velmi zajímavé články a témata, která jsou velmi užitečná. Na stránkách se objevuje i velké množství námětů, které mohou využít učitelé nebo rodiče při učení s dětmi.²⁰

Umíme česky

Umíme česky je webová stránka, která má za cíl procvičování českého jazyka formou online. Najdeme zde procvičování pravopisu (rozhodovačka, vpisování, diktáty, mluvené diktáty, aj.), procvičování mluvnice (otázky, rozřazovačka, krok po kroku, rozборы, čárky, aj.), práci s textem (čtení s porozuměním, pexeso, slova ve větách, hádanky, křížovky, vtipy, korektor, aj.). Objevují se zde i netradiční hry a cvičení, kam patří například Roboti – hra proti robotům na různá témata (psaní i/y, podobně znějící, velká písmena, aj.), nebo například Příšerky, kde je úkolem získat co nejvíce bodů dříve, než nás příšerky sežerou. Na webové stránce najdeme i procvičování pro více hráčů (týmovka, závody či územíčka). Všechna cvičení jsou zaměřena na daná témata a na rozvoj obsahové náplně. Cvičení jsou interaktivní a každé z nich je něčím zajímavé.²¹

²⁰ *Moje čeština* [online]. Moje čeština, 2022 [cit. 3.2.2022] Dostupné z: <https://www.mojecestina.cz/>

²¹ *Umíme česky* [online]. Umíme česky, 2022 [cit. 3.2.2022] Dostupné z: <https://www.umimecesky.cz/>

Čeština.diktaty.cz

Webové stránky [cestina.diktaty.cz](https://www.diktaty.cz) jsou zaměřeny na procvičování pravopisu. Najdeme zde přes 300 různých cvičení. Žáci nebo učitel si tak může vybrat, zdali chce procvičovat např. vyjmenovaná slova, nebo psaní velkých písmen.²²

Pravopisně

Pravopis si můžeme procvičovat i na webové stránce Pravopisně. Najdeme zde pravopisné jevy, které dělají největší problémy. Vybrat si můžeme formy procvičování – cvičení, testy, audio diktáty či jiné další metody.²³

Scio

Na webové stránce Scio – [testování.cz](https://www.scio.cz) najdeme srovnávací testy, s nimiž získáváme přehled o znalostech žáků. Dále se zde objevují ověřovací testy, kdy můžeme zjistit aktuální úroveň žáků včetně informace, jak si stojí na mapě učebního pokroku, nebo aplikace pro učitele, která usnadňuje aktivní zapojení všech žáků do výuky. Mezi novinky patří nová aplikace *Vímto*, která je vytvořena v první řadě pro distanční, ale také pro prezenční výuku. Vímto je webová aplikace, která má za cíl usnadnit aktivní zapojení žáků do výuky. Společnost Scio usiluje sladit svoji činnost s názory expertů na školství.

YouTube

YouTube je nejpoblárnější server ke sdílení ale také sledování videí. Služba umožňuje komukoliv zveřejnit, nahrát či sdílet videa na internetu. YouTube je druhou nejnavštěvovanější webovou stránkou na celém světě. Nejčastěji navštěvovanou webovou stránku je samozřejmě Google. Výhodou této služby je, že je zcela zdarma. YouTube funguje v České republice již od roku 2008.

Na YouTube může nahrávat kdokoliv svá videa s jakýmkoliv obsahem, tedy od zábavných videí, challenge, herních videí až po vlogy, které nejčastěji vydávají tzv. „YouTubeři“. Na YouTube můžeme také najít plno vzdělávacích videí.

²² [Čeština.diktaty.cz](https://www.diktaty.cz) [online]. Diktáty.cz 2022 [cit. 3.2.2022] Dostupné z: <https://www.diktaty.cz/index.php>

²³ [Pravopisně.cz](https://www.pravopisne.cz) [online]. Pravopisně.cz – pomáháme s češtinou 2011-2022 [cit. 3.2.2022] Dostupné z: <https://www.pravopisne.cz/pravopisna-cviceni/>

Učitelé a žáci službu YouTube mohou využívat pro nahrávky výkladu učiva, pro tvorbu vlastních videí a také se zde mohou zúčastnit webinářů pro další vzdělávání žáků, studentů a pedagogů (např.: Učíme online, SYPO, Učitelnice aj.).

Grammar.in

K online procvičování českého jazyka slouží i webová stránka [grammar.in](https://www.grammar.in), kde kromě procvičování pravopisu najdeme i cvičení, jež jsou zaměřená na čtení s porozuměním. Neomezený počet cvičení je rozdělen dle ročníků (první stupeň, druhý stupeň, ale také cvičení pro studenty středních škol). Cvičení jsou automaticky kontrolována, a tak žáci a studenti mají okamžitou zpětnou vazbu.

Grammar.in má za cíl předat žákům a studentům učivo efektivně, a hlavně zábavnou formou pomocí her. Autoři webu [grammar.in](https://www.grammar.in) neustále web rozšiřují o nové úkoly pro žáky a studenty. Pro zvýšení motivace žáků využívají autoři webu prvky gamifikace.

Zajímavostí webu je, že přidávají i užitečné funkce pro rodiče žáků a studentů a učitele českého jazyka. Učitelé a rodiče tak mají přehled o tom, jak si žáci a studenti stojí. Najdou zde statistické údaje o jednotlivých žácích a studentech.²⁴

Kahoot!

Portál Kahoot! se řadí mezi multiplatformní systémy na získávání reakcí žáků. V této aplikaci můžeme najít prvky soutěživosti. Na portálu Kahoot! se nachází tři režimy, jimiž jsou kvízy, průzkumy a diskuse. Kahoot! pracuje na jakémkoliv zařízení, které je vybaveno moderním webovým prohlížečem. Výhodou aplikace je snadná přístupnost přes webový prohlížeč, či přímo přes instalaci aplikace do svého zařízení. Aplikace byla spuštěna v září roku 2013 v Norsku. Učitelé zde mohou tvořit výukové materiály prostřednictvím výukových otázek s možností jejich výběru.

²⁴ GRAMAR.in [online]. www.grammar.in 2022 [cit. 8.2.2022] Dostupné z: <https://www.grammar.in/cs/>

Quizizz

Webová aplikace Quizizz slouží pro online procvičování všeho druhu. Je vhodná pro všechny předměty včetně českého jazyka. Učitelé zde mohou vytvářet různorodé kvízy pro své žáky.

Quizlet

Quizlet představuje interaktivní online vzdělávací platformu, kde mohou učitelé vytvářet obsah do výuky českého jazyka. Webová aplikace obsahuje několik aktivit, které jsou zaměřené na opakování učiva, fixaci učiva a procvičování učiva.

KamiNet

KamiNet je internetová stránka, která je zaměřena primárně pro výuku českého a anglického jazyka pro žáky s SVP. Najdeme zde procvičování pravopisu, skladbu, mluvnici a literaturu.

iČeština

iČeština představuje webovou stránku, která je určena pro přehled učiva z českého jazyka pro 2. stupeň základní školy. Můžeme zde najít pojmy a definice, které jsou velmi přehledně rozdělené dle jednotlivých ročníků a dané probírané látky. Webová stránka je zaměřena i na pravopis a pravopisná cvičení dostupná online. Zajímavě jsou zde i zpracovány přehledy slohových útvarů.

Onlinecviceni.cz

Mezi další platformy patří web Online cvičení, který je zaměřen spíše pro menší děti, žáky základních škol. Cvičení si můžeme zvolit dle stupně základní školy, ale také dle ročníku a témat.²⁵

²⁵Online cvičení [online]. Nakladatelství Fraus, s.r.o. 2022 [cit. 3.2.2022] Dostupné z:

Storyboard

Online webová aplikace Storyboard je určena pro vytváření obrázkových příběhů. Aplikace tak umožňuje tvorbu komiksových příběhů, kde žáci mohou rozvíjet své umělecké cítění a smysl pro kompozici. V aplikaci je k dispozici spousta kreslených podkladů, objektů a osob. Mezi výhody aplikace Storyboard je její snadná ovladatelnost.

Contestminds

Contextminds je aplikace, která nám umožňuje tvorbu myšlenkových map online. Lze zde značit vztahy mezi jednotlivými pojmy, štitkovat a vkládat poznámky k jednotlivým pojmům. Výsledná myšlenková mapa jde převést do formátu PDF. Výhodou této aplikace je, že je zcela zdarma a registrace nám umožní ukládání a exportování vytvořených map.

DUMY

DUMY je internetový portál, který pomáhá pedagogům při tvorbě, sdílení a archivaci digitálních učebních pomůcek a materiálů. Webový portál DUMY je dostupný zcela zdarma.

Flippity

Na Flippity nalezneme všechny možné výukové programy od tvorby křížovek přes únikové hry až po tvorbu týmů, mnoha různými způsoby. Jedná se o velmi zajímavou pomůcku, která zpestří online vyučování.

Microsoft Whiteboard

Microsoft Whiteboard je online dostupná tabule bez jakékoliv instalace. Je také dostupná přímo na platformě MS Teams, kterou lze snadno otevřít i při skupinovém hovoru. Aplikace nabízí možnosti ukládat obsah ve formě JPEG. Tato forma tak může žákům posloužit jako zápis.

Microsoft Forms

Služba Microsoft Forms je součástí Office 365, která umožňuje vytvářet průzkumy, testy, kvízy nebo také hlasování.

Google Jamboard

Google Jamboard slouží k prezentování a společné práci na tabuli. Jedná se o online tabuli, která je přístupná bez jakékoliv instalace a přístupná prostřednictvím internetového prohlížeče. Aplikace nám umožňuje ukládání obsahu v PDF a JPEG formě.

Google Scholar

Google Scholar představuje volně přístupný vyhledávač dostupný na webových stránkách, který spadá pod společnost Google. Umožňuje nám tak vyhledávat a získávat především odborné texty.

CollBoard

CollBoard nám umožňuje sdílet virtuální tabuli, kterou můžeme nasdílet pomocí sociálních sítí, jako jsou například Messenger, WhatsApp aj.

Internetová jazyková příručka

Internetová jazyková příručka je webová stránka, která vychází ze školního vydání *Pravidla českého pravopisu (PČP)* a *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Zajímavostí je, že slovníková část je propojena pomocí hypertextových odkazů s výkladovou částí. Žáci tak mají možnost se naučit pracovat se slovníky dostupnými online a využívat je při práci a zároveň zde mohou najít přínosné informace.

Learning Apps

Learning Apps je aplikace určena pro tvorbu aktivit pro žáky. Aplikace je vhodná pro všechny vyučované předměty, tedy nejen pro výuku českého jazyka. Pedagogové zde mohou vytvářet zábavné úkoly a aktivity do výuky

či pro samostudium. Aplikace nabízí možnost tvořit například jednoduchá online cvičení, křížovky, osmisměrky, pexesa, kvízy aj.

Liveworksheets

Liveworksheets je webová stránka, která nám přináší spousty interaktivních výukových pracovních listů pro žáky. Jde o zdroj materiálů a nabízí nám možnost tvorby i vlastních pracovních listů.

Mentimeter

Mentimeter je aplikace, která nabízí možnosti hlasování. Aplikaci lze tak využít během prezentování daného tématu, kde učitel klade otázky a žáci tak mohou na svých zařízeních anonymně odpovídat. Poté se žákům i učiteli všechny výsledky zobrazí. Učitel tak díky této aplikaci může získat rychlou zpětnou vazbu.

Nearpod

Nearpod představuje webovou stránku určenou pro tvorbu online výukových materiálů. Aplikace umožňuje žáků práci na interaktivní tabuli, nemusí tak tedy psát všechna cvičení do svého sešitu.

Socrative

Socrative slouží k online procvičování a testování. Aplikace umožňuje učitelům tvorbu testů, kde je možnost zadat uzavřené i otevřené otázky. Výhodou této webové stránky je automatické vyhodnocování odpovědí. Testy a procvičování lze spustit s časovým limitem.

Wordwall

Wordwall je online aplikace vhodná pro všechny předměty včetně českého jazyka sloužící pro tvorbu vlastních interaktivních aktivit pro žáky. Vytvářet zde můžeme různorodé kvízy, řazení slov, spojování slov, hádání slov, pexeso či osmisměrky.

Škola s nadhledem

Webovou stránku Škola s nadhledem spravuje nakladatelství *Fraus*, které se zaměřuje na vydávání učebnic. Na stránce najdeme mnoho interaktivních cvičení, která rozvíjejí a upevňují znalosti a dovednosti získané ve škole. Cvičení jsou určena především pro žáky prvního i druhého stupně a pro studenty středních škol.²⁶

Přímo pro učitele českého jazyka druhého stupně jsem vybrala následující webové stránky. Z metodických portálů je zajímavý ten s názvem **Metodický portál RVP.cz**, kde najdeme mnoho materiálů a inspirací pro pedagogy k efektivní výuce nejen českého jazyka.

Mezi další webové stránky patří **Asociace češtinářů**, jež je profesní spolek, kde se sdružují učitelé a odborníci českého jazyka ze základních a středních škol.

Portál s názvem **Česká škola** přináší spousty a komplexní informace o aktuální situaci českého školství. Stránka slouží i pro diskusi o problémech a perspektivách ve školství.

Velmi přínosný a zajímavý je i časopis **Naše řeč**, který se věnuje češtině jako mateřskému jazyku. Přináší nám výjimečné psané studie o současné češtině, ale také i o jejím historickém vývoji. Časopis vydává *Ústav pro jazyk český AV ČR*.

²⁶Škola s nadhledem [online]. Nakladatelství Fraus, s.r.o. 2022 [cit. 3.2.2022] Dostupné z: <https://www.skolasnahledem.cz/>

1.8 Mobilní aplikace

Prostředky moderní technologie ve vzdělávání zahrnují i dnes všemi oblíbené mobilní aplikace, které mají pestré zaměření. Já se zaměřila na mobilní aplikace, které žákům i studentům umožňují vzdělávání, mnohdy zábavnou formou, v oblasti českého jazyka. Většinou jde o mobilní aplikace orientované především na mluvnicki a komunikační výchovu. Zaměřila jsem se hlavně na ty, které jsou mezi žáky, studenty a také učiteli českého jazyka ve větší míře oblíbené a samozřejmě také funkční.

Jednou z populárních mobilních aplikací je aplikace **Čeština**, ta je určená pro majitele iPhone a iPad, která žákům a studentům pomáhá procvičovat pravidla českého pravopisu a gramatiku. Obsahuje více než 5500 vytvořených testových otázek rozdělené do více než 120 kategorií. Aplikace slouží pro studenty druhého stupně, ale také pro studenty středních škol, jako doplněk při výuce, domácí přípravě nebo při přípravě na přijímací zkoušky na gymnázia.

Další aplikací je **Pravopis hrou**, která umožňuje též procvičování pravopisu zábavnou formou. Aplikace obsahuje okruhy, jako jsou například: vyjmenovaná slova, malá/velká písmena, koncovky i/y u sloves aj.

Aplikace **Česká gramatika** je pro všechny, kteří si chtějí procvičit český pravopis. Je určena primárně pro žáky základních škol, studenty středních škol a gymnázií. Ovšem na své si zde přijdou i dospělí, kteří si chtějí pravopis pouze zopakovat. Na výběr je zde velké množství testů, přehledně seřazených do několika logicky utvořených okruhů. Výhodou této aplikace je, že většina testů je zcela zdarma. Aplikace se neustále rozšiřuje, zdokonaluje a aktualizuje. Zahrnuje několik okruhů, jako jsou například: vyjmenovaná slova, spodoba, tvrdé a měkké souhlásky, skloňování i/y v koncovkách slov, shoda přísudku s podmětem, slovní druhy, syntax, jazykové prostředky – figury a tropy, a další. Součástí aplikace je i osnova pro základní a střední školu.

Aplikace **Česká gramatika** je určená pro ty, kteří si chtějí procvičit pravopis. Aplikace mohou využívat žáci a studenti základních i středních škol a gymnázií, ale také pro dospělí, kteří mají zájem si zopakovat to, co již zapomněli. Na výběr v aplikaci máme velké množství okruhů (vyjmenovaná slova, spodoba, tvrdé a měkké souhlásky, skloňování, stupňování, psaní ú/ů, ě/je, předpony, shoda přísudku s podmětem, slovní druhy, dělení slov na slabiky, hlásky a písmena, rodiny slov,

syntax, věty a souvětí, druhy vět, psaní čárek, jazykové prostředky, figury a tropy aj.). Aplikace je vhodná i pro žáky, kteří se připravují na maturitu, didaktické testy či přijímací zkoušky na střední školy. Pomocí této aplikace by se měli její uživatelé rychle a přehledně zorientovat v české gramatice. Aplikace obsahuje učební plán a osnovu pro základní a také střední školu dle ročníků. Nevýhodou aplikace je, že není zcela zdarma, ale za předplatné na tři měsíce.

Aplikace **Procvič pády** je vytvořena pro rychlé procvičení pádových otázek. Výuková aplikace je primárně určena pro tablety. Aplikaci mohou využívat žáci základních škol.

Aplikace **Pravopisné opáčko** je zaměřena hlavně na procvičování pravopisu. Pravopisné opáčko je dostupné na tabletech a určena pro všechny, kteří se chtějí něco naučit a rozvíjet se.

Další zajímavou aplikací je ta s názvem **Kořeny slov**, která je zaměřená na určování kořenů slov. V aplikaci můžeme najít až stovky slov k efektivnímu procvičování ve škole ale i při domácí přípravě.

Aplikace **Vyjmenovaná slova** je vytvořena pro všechny, kteří mají zájem o procvičení vyjmenovaných slov. Aplikace obsahuje ucelený a systematický přehled vyjmenovaných slov a také soubory cvičení na procvičování znalostí této problematiky.

Další aplikací je aplikace s názvem **Tvarosloví – podstatná jména**, která se zaměřuje na procvičení a zafixování základních znalostí o podstatných jménech. Je především zaměřena na rozpoznávání podstatných jmen ve větách, určování pádů, životnosti, rozpoznávání správných tvarů aj. Je vhodná pro práci žáků ve škole během hodin českého jazyka, ale také je vhodná pro domácí přípravu.

Slovní druhy a jejich procvičování, tato aplikace je zaměřena na určování slovních druhů. Lze ji využít během výuky ve škole, ale také při samostudiu během domácí přípravy.

Aplikace **Větné rozbory – rozbor souvětí** je vytvořena pro procvičování rozboru souvětí, která obsahuje více než 100 vět, které jsou rozdělené dle obtížnosti. Aplikace umožňuje procvičovat vedlejší věty podmíněné, předmětné, přísudkové, přívlastkové, příslovecné, doplňkové aj. Také je vhodná především pro žáky druhého stupně základní školy, gymnázií či pro žáky středních škol.

Aplikace **Větné rozbory – rozbor vět jednoduchých** je vytvořena pro ty, kteří mají zájem o procvičování rozborů vět jednoduchých. Aplikace obsahuje 32 větných rozborů, které jsou rozdělené dle náročnosti do tří základních skupin.

Následující aplikace **Procvič pravopis** obsahuje cvičení určené k procvičování českého pravopisu. Procvičit si zde můžeme několik okruhů (pravopis vyjmenovaných slov, velkých písmen, předpon s/z, pravopis skupin mě/mně, u/ú a pravopis slovních spojení).

Aplikace **Zatracená čeština** nám přináší soubory cvičení, které mají za cíl naučit děti, jak postupovat při řešení gramatických jevů. Úlohy na procvičování pravopisu jsou rozpracovány do dostupných výukových kroků, které jsou od sebe odlišeny tak, aby s nimi mohli děti samostatně pracovat například i při samostatné domácí přípravě.

K přípravě na přijímací zkoušky a na maturitu slouží aplikace **SCIO**. Aplikace funguje zdarma bez registrace, kdekoliv a kdykoliv. Obsahuje až 150 úloh, které odpovídají úlohám státní maturitní zkoušky z českého jazyka. Úlohy obsahují správné řešení, ale dokonce i správný postup řešení úloh. Výhodou aplikace jsou úlohy, které jsou vyvinuty dle aktuální podoby testů *Cermat* a dle aktuálního *Katalogu požadavků pro státní maturitu*. Po dokončení testu se studenti okamžitě dozví, zda by odmaturovali a jakou známku by získali.

S výukou českého jazyka souvisí i mediální výchova, která je součástí průřezových témat. K takové výuce lze využít aplikaci s názvem **Dezinformace a hoaxy**, která je vytvořena za účelem moderního průvodce světem dezinformací, hoaxů a fake news. Aplikace nám sdělí, jak rozpoznat a ověřit dezinformace, hoaxy a fake news.

Sociální sítě a blogy na internetu

K velké oblibě si přišly při distančním vzdělávání po dobu pandemie covid-19 i sociální sítě a blogy na internetu. Sociální sítě slouží pro komunikaci a sdílení informací. Na sociálních sítích a blozích můžeme najít řadu profilů, které se zapojují do sociální interakce.

Mnoho zajímavých profilů, které se zabývají českým jazykem najdeme na sociálních sítích Facebooku, Instagramu nebo Twitteru. V dnešní době se stále s větší mírou objevuje více a více tematických profilů.

Sociální sítě

Virtuální prostor, který slouží ke komunikaci, sdílení obsahu, informací, fotografií a videí, představují sociální sítě. Za sociální sítě se považují i diskusní fóra na webových stránkách, kde si uživatelé vyměňují názory, poznatky, inspirace aj. Komunikace mezi uživateli sociálních sítí může probíhat především soukromě a hromadně mezi větší skupinou uživatelů. V současnosti nejznámější a také největší sociální síť představuje ta s názvem **Facebook**. Dalšími velmi rozšířenými a významnými sociálními sítěmi jsou **Instagram**, **Twitter**, **TikTok** aj.

Facebook

Facebook představuje sociální síť, která umožňuje svým uživatelům komunikovat se svými přáteli, sdílet fotografie, multimediální obsah a také využívat velké množství webových aplikací. Facebook se řadí mezi největší internetové komunity na celém světě. V roce 2021 překročil počet přihlášených uživatelů již dvě miliardy a počet se stále zvyšuje.

Sociální síť Facebook založil v roce 2004 dnes již absolvent harvardské školy *Mark Zuckerberg*, který měl za cíl vytvořit platformu pro své spolužáky. Sociální síť má globální dosah a jen v České republice Facebook využívá až tři čtvrtiny obyvatel z toho až 9 % uživatelů, kteří jsou ve věku 13-17 let. V České republice mohou využívat Facebook děti od 15 let se souhlasem svých rodičů.

Mezi nevýhody sociální sítě Facebook spadají například vysoká koncentrace osobních údajů, ověřování pravosti uživatelů, smazání účtu, časté aktualizace licenčních podmínek, prokrastinace a mnoho dalších.

Mezi zajímavé profily na sociální síti Facebook patří například **Moje čeština**, **Český národní korpus**, **E-bezpečí**, **Digitální knihovna** aj. Velké oblibě se těší i skupiny založené na Facebooku, kterými se podrobněji budu zabývat níže.

Instagram

Instagram je americká sociální síť určena pro sdílení fotografií, videí a také chatování s přáteli. Sociální síť slouží pro soukromé potřeby, ale také pro podnikání. Čím větší dosah mají přidávané posty, tím má majitel daného účtu větší vliv. S podnikáním na Instagramu souvisí i pojem influencer (influence = vliv). Influenceri jsou dnes mezi žáky velmi oblíbení a dosti často mají na ně velký vliv. Pro běžné uživatele Instagramu je prioritní sdílení svých fotek. Fotky můžeme upravovat přímo v aplikaci pomocí různých funkcí, které jsou na této síti dostupné.

Instagram lze ve výuce využít jako formální komunikační kanál nebo jako inspirace, sdílení zkušeností, zveřejňování prací žáků aj. U nás v České republice využívá Instagram přes 5 milionu uživatelů, a především se jedná o uživatele do 35 let věku.

Twitter

Twitter představuje sociální síť, která funguje na principu tzv. mikroblogu. Uživatelé této sociální sítě mají možnost psát a číst příspěvky, které jsou označovány jako „tweets“. Ty se pak zobrazují na stránce autorova profilu.

Zakladatel sociální sítě Twitter je *Jack Dorsey* pocházející z Ameriky. Twitter spustil se svými třemi kolegy již v roce 2006. Po celém světě sociální síť využívá stovky miliony uživatelů.

Oblíbené profily na sociálních sítích

Zde jsem vybrala několik velmi oblíbených profilů na sociálních sítích:

Běžící češtinář

O profil Běžící češtinář se stará absolvent doktorského studia češtiny na FF MU, který na svém profilu především píše o tématech týkající se českého jazyka. Nejdříve se pohyboval na sociální síti Twitter, ale od roku 2020 můžeme tento profil najít i na Instagramu. Přejech na sociální síť Instagram způsobil především covid-19 a karanténa. Profil září všemi barvami, a to díky programu Canva (Canva je platforma na webových stránkách, která je určena na tvorbu grafického materiálu). Běžící češtinář neustále přidává příspěvky o běhání a o češtině. Sám o sobě tvrdí, že na platformě Instagram je spíše češtinářem než běžcem. Autor profilu baví své sledující i pomocí krátkých a zajímavých kvízů. Na profilu můžeme najít i rozборы didaktických testů, korektury a jiný velmi zajímavý obsah.

Běžícího češtináře můžeme dnes najít i na Facebooku, ale také na dnes velmi oblíbené platformě TikTok. Na TikToku autor nahrává videa a tematikou češtiny. Krátké videa především baví mladé publikum.

Obrázek 1. Běžící češtinář
(profil na Instagramu)

Červená propiska

Dalším velmi zajímavým projektem je ten od Červené propisky. Červená propiska má za cíl šířit znalosti o českém jazyce. Za projektem stojí dvě překladatelky, korektorky a tvůrkyňe *Karla Tchawou Tchuisseu* a *Sabina Straková*.

Projekt můžeme najít na blogu, ale také na Instagramu. Na platformě Instagram můžeme profil sledovat již od roku 2018. Autorky profilu každý týden v pondělí vydávají v instagramových příbězích diktát, který má upozornit na časté chyby. Sociální síť si vybraly z toho důvodu, že na Instagramu mohou oslovit velké množství lidí.

Autorky mají za sebou i vydání knihy *100 perliček pro (ne)milovníky češtiny*. Výše jsem již zmínila, že autorky Červené propisky vydávají podcast „Čeština je láska“ ten můžeme najít například v aplikaci Spotify.

Obrázek 2. Červená propiska
(profil na Instagramu)

Čeština „na pohodu“

Oblíbeným profilem na Facebooku a Instagramu je i Čeština „na pohodu“. Profil se zabývá tematikou českého jazyka. Autorkou profilu je doktorandka na katedře bohemistiky Pedagogické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí

nad Labem *Barbora Slámová*, která si profil na Facebooku založila v září roku 2020 a Instagramu v listopadu roku 2019. Své sledující autorka nabádá, aby se naučili něco nového a připomněli si to, co už ví. Profil na Instagramu primárně vznikl pro její žáky a jejím cílem je přiblížit češtinu, její pravidla i výjimky moderní formou. Autorka se zabývá gramatikou, pravopisem a literaturou formou příspěvků i výukových videí. Na jejím profilu na Instagramu ale také na Facebooku můžeme najít kvízy a velmi zajímavé informace, které se týkají českého jazyka a literatury.

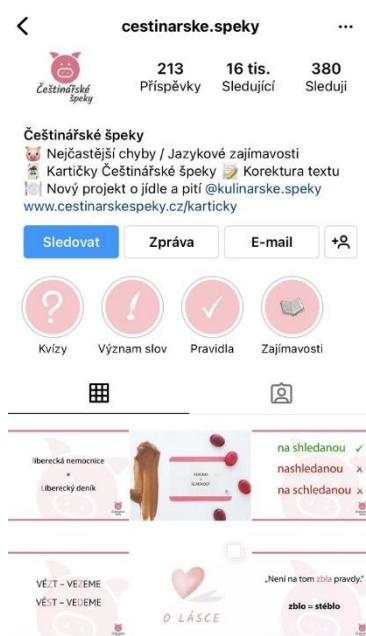
Obrázek 3. *Čeština „na pohodu“*
(profil na Instagramu)

Češtinářské špeky

Autorkou Češtinářských špeků je *Jana Dušátková*, která je velkým nadšencem do českého jazyka, slovních hříček a dalších zajímavostí. Sama o sobě tvrdí, že si všimne hned na první pohled pravopisných, gramatických chyb či překlepů a jiných nešvarů. Autorka ovládá nejen základní pravidla pravopisu a gramatiky, ale také všelijaké výjimky, zajímavosti, a ne příliš známá pravidla, o kterých píše na svých profilech na platformách Facebook a Instagram. Obrátit se na ni nejen její sledující mohou s korekturou svých textů, kontrolou propagačních materiálů či akademických prací.

Autorka dokonce nabízí kartičky s obsahem nejzajímavějších pravidel a zajímavostí, které jsou využitelné ve výuce českého jazyka. Každé balení kartiček obsahuje 192 kartiček, které se týkají pravopisu, gramatiky a jazykových zajímavostí. Kartičky lze ve výuce českého jazyka využít jako zpestření, pomůcka při výuce, nebo jako zajímavost a připomenutí pravidel pro (ne)milovníky češtiny.

Češtinářské špeky jsou souhrnem těch nejčastějších chyb, kterých se dopouštíme při psaní my všichni. Na své webové stránce nabízí i několik aktivit a her pro volný čas, které mohou zabavit žáky, děti, ale i dospělé ve škole, doma nebo na výletě.

Obrázek 4. Češtinářské špeky
(profil na Instagramu)

TikTok

Zajímavé profily, které se zabývají českým jazykem se dnes najdou i na žáky velmi oblíbené platformě TikTok. Celosvětově aplikaci využívá již 500 milionů aktivních uživatelů, z nichž asi třetina je ve věku deseti až dvanácti let. TikTok umožňuje uživatelům vytvářet videa o délce tři minuty. Aplikace je v dnešní době nejrychleji rostoucí sociální sítí na světě.

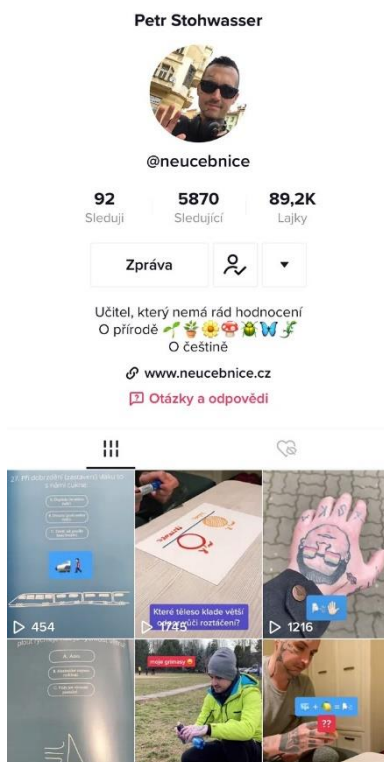
Videa na TikToku se především zaměřují na moderní témata, o kterých se ve škole moc nemluví. Mezi ně patří genderová tematika, rasismus, psychické zdraví, klimatické změny i sexuální výuka. Najdou se však zde i profily, které se zabývají předměty, které se vyučují na základní škole. Těmi jsou například matematika, fyzika, angličtina a také samozřejmě český jazyk. #LearnOnTikTok má nyní více než 114 miliard shlédnutí, což je důkaz o tom, že jde o velmi silný aktuální trend ve vzdělávání. Do digitálního prostředí se tak přesunulo již i vzdělávání a je tak spojeno s tzv. pasivním vzděláváním. Lidé se obklopují na sociálních sítích edukativním obsahem, který postupně automaticky vnímají. Žáci tak hledají na sociálních sítích zábavu, která však přináší hodnotu navíc.

Oblíbený je například profil na TikToku s názvem **Česky s vydrou** (*cesky_s_vydrou*), za kterým stojí *Tereza Vydrová*. Autorka chce předat své znalosti o českém jazyce svým sledujícím, kterých je až 19 tisíc. Zabývá se například psaní velkých písmen, adjektivy, spřežkami aj.

Obrázek 5. Česky s vydrou
(profil na TikToku)

Českým jazykem a přírodou se zabývá i kontroverzní profil **Neučebnice**, jehož autorem je učitel gymnázia v Praze *Petr Stohwasser*. I přes to, že učí fyziku, tak se zabývá i tématy, které se probírají v hodinách českého jazyka. Pro své sledující pravidelně pořádá i streamy, kde se ho jeho sledující mohou ptát na otázky k daným tématům.

Obrázek 6. *Neučebnice*
(profil na TikToku)

Skupiny na sociální síti Facebook

Oblíbené jsou i v dnešní době různé skupiny, které jsou vytvořené na platformě Facebook. Velmi oblíbená je skupina s názvem **Náměty pro český jazyk 2. stupně**, kde se nachází pět tisíc členů. Ve skupině si sdílí nápady, rady, materiály, rady či únikové hry učitelé z celé České republiky. Skupina je primárně určena pro všechny učitelé a učitelky, kteří hledají inspiraci a nápady do svých hodin českého jazyka na druhém stupni.

Pro učitele je zaměřena i skupina s názvem **Učitelé +**. Skupina je určena pro pedagogy, ale také pro studenty pedagogických fakult, kteří se připravují na učitelkou profesi. Najít zde můžeme užitečné rady, tipy do výuky, inspiraci, hry a úlohy, dotazy, názory, zajímavý sdílený obsah aj. Skupina obsahuje přes dvacet jedna tisíc členů.

Další známou skupinou mezi učiteli českého jazyka je **Učitelské perličky**. Ta se zabývá především vtipnými hláškami a perličkami, které mnohdy zazní z úst žáků během výuky. Skupina nemá vzdělávací účely, nýbrž je založena pro pobavení.

Skupinu **Pedagogická komora – diskuse o školství** provozuje Pedagogická komora, z. s. a je určena pro vzájemné diskuse mezi pedagogy. Příspěvky jsou primárně osobními názory jednotlivých diskutujících. Ve skupině se zveřejňují především příspěvky, které se týkají přímo školství, nebo velmi důležitých témat.

Mezi další známé skupiny na platformě Facebook patří například **Učitelnice.cz**, dále je to skupina **Učitelé učitelům.cz**, **Učitelé češtiny sobě**, s výukou českého jazyka souvisí i skupina s názvem **Učitelé mediální výchovy**, dále je to skupina **Materiály (nejen) pro učitele**, **Učitel21**, **Učitelé čtenářských klubů**, **Webináře pro pedagogy, učitele MŠ, ZŠ, SŠ, asistenty a další**, **EduPage – učitelé učitelům** a mnoho dalších. Primárně jsou všechny skupiny založené za účelem vzájemného sdílení nápadů, materiálů a zajímavých rad, které mohou pomoci všem učitelům ve výuce.

2 EMPIRICKÁ ČÁST

Empirická část obsahuje dotazníkové šetření, jak probíhala distanční výuka českého jazyka na druhém stupni základních školy.

Podstatou mé diplomové práce bylo šetření pomocí dotazníku. Pro dotazníkové šetření byli základním prvkem učitelé českého jazyka na druhém stupni základních škol, popřípadě učitelé, jež učí na nižším stupni víceletých gymnázií. Učitele ze všech krajů České republiky jsem oslovovala pře e-mail pomocí webové adresy dotazníku (<https://www.surveio.com/survey/d/R5I7K1X1K0S8P9B9H>). Adresy na učitele, případně na ředitele, základních škol jsem získala pomocí webu *Seznamskol.cz* (<https://www.seznamskol.cz/zakladni-skoly/>). Pro dotazníkové šetření jsem využila službu *survio.com*, která poskytuje tvorbu online dotazníků.

Při tvorbě dotazníku jsem záměrně nevyužívala velké množství otevřených otázek, z důvodu časové náročnosti pro vyplnění dotazníku. Data získaná prostřednictvím dotazníku budou podrobně analyzovaná a poskytnout tak ucelený pohled na problémové situace, se kterými se učitelé českého jazyka setkali při distanční výuce českého jazyka na druhém stupni základní školy. Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jak probíhala výuka českého jazyka na druhém stupni základní školy během distančního vzdělávání.

Empirická část navazuje na předchozí teoretickou část diplomové práce. Cílem empirické části, je zjistit, jak probíhala distanční výuka českého jazyka na 2. stupni základní školy. Před realizací výzkumu byly stanoveny hlavní a také dílčí otázky, jimiž si pomocí analýzy dat odpovíme. Sběr odpovědí a dat cílí pro zodpovězení výzkumných otázek.

Hlavní otázka výzkumu:

- Jak probíhala distanční výuka českého jazyka na druhém stupni základní školy, popřípadě na nižším stupni víceletých gymnázií?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jak efektivní bylo distanční vzdělávání českého jazyka v porovnání s výukou prezenční?
- Jak smysluplné bylo distanční vzdělávání českého jazyka v porovnání s výukou prezenční?
- Jaké vzdělávací a komunikační platformy respondenti ve výuce českého jazyka na 2. stupni ZŠ využívali?
- Jakou techniku respondenti při distančním vzdělávání českého jazyka na 2. stupni ZŠ využívali?
- Zdali byla škola dostatečně vybavena vhodnou technikou určenou k distančnímu vzdělávání?
- Jaké přístroje respondenti během distančního vzdělávání využívali?
- Zdali se jedná o přístroje školní, vlastní či kombinaci školních i vlastních přístrojů?
- Jaké školní informační systémy respondenti využívali během distančního vzdělávání?
- Zdali využívali během distančního vzdělávání českého jazyka gamifikace a herní prvky (např.: únikové hry, soutěže aj.)? Pokud ano, jaké?
- Zdali respondenti při distančním vzdělávání českého jazyka využívali simulace?
- Zdali respondenti při distančním vzdělávání českého jazyka využívali elektronické knihy ve formě PDF?
- Jaké materiály respondenti tvořili během distančního vzdělávání českého jazyka?
- Jaké webové stránky a aplikace respondenti využívali během distančního vzdělávání českého jazyka?
- Zdali respondenti využívali během distančního vzdělávání mobilní aplikace, pokud ano, jaké?

- Zdali respondenti využívali během distančního vzdělávání českého jazyka sociální sítě a blogy na internetu? (např.: profily a skupiny na platformách Facebook a Instagram aj.)
- Zdali respondenti využívali během distančního vzdělávání možnosti live streamování? Pokud ano, jaké platformy pro streamování respondenti využívali?
- Odkud respondenti realizovali distanční výuku českého jazyka?
- Zdali se respondenti potýkali během distančního vzdělávání s nějakými problémy či komplikacemi?
- Kolik hodin českého jazyka na 2. stupni ZŠ respondenti odučili distanční formou?
- Zdali měli žáci během distančního vzdělávání zapnuté webkamery?
- Kolik žáků mělo během výuky zapnutou webkameru?
- Zdali bylo pro žáky povinné zapnutí webkamery?
- Jak vypadal pracovní den respondentů během distančního vzdělávání? Zdali vedli konzultace se svými žáky i mimo pracovní dobu? Do jaké míry se promíchal jejich soukromý čas s pracovním?
- Co považují respondenti za největší výhody a nevýhody distančního vzdělávání oproti výuce prezenční?

Zvolené metoda výzkumu

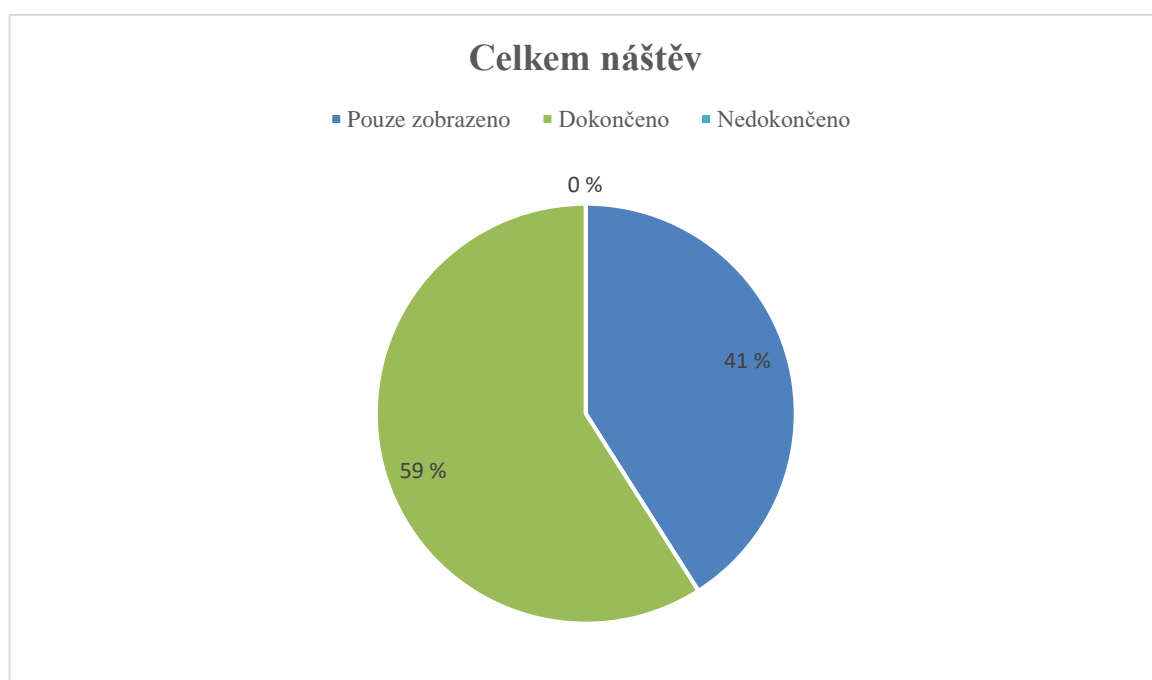
Výzkumná část si klade za cíl analyzovat zkušenosti učitelů s distančním vzdělávání českého jazyka na druhém stupni základních škol. Jako metodu mého výzkumu jsem si vybrala kvantitativní výzkum.

Kvantitativní výzkum je definován jako metoda pro sběr dat, která má za cíl popsat zkoumanou oblast. Kvantitativní metoda pracuje s velkým množstvím respondentů a nejčastěji používanou výzkumnou metodou pro hromadné získávání odpovědí od respondentů. Jako respondenty mého výzkumu jsem zvolila, jak jsem již jednou výše zmínila, učitele, kteří učí český jazyk na druhém stupni základní školy

nebo učitele, jež učí na nižším stupni víceletých gymnázií. Neorientovala jsem se pouze na jeden kraj, nýbrž jsem se zaměřila na celou Českou republiku. Dotazovaní respondenti vyplňovali dotazník zcela anonymně. Data, která jsem získala, jsem zpracovávala pomocí programu Microsoft Excel, ten je určen především pro uspořádání dat a vytváření tabulek dle vlastního návrhu.

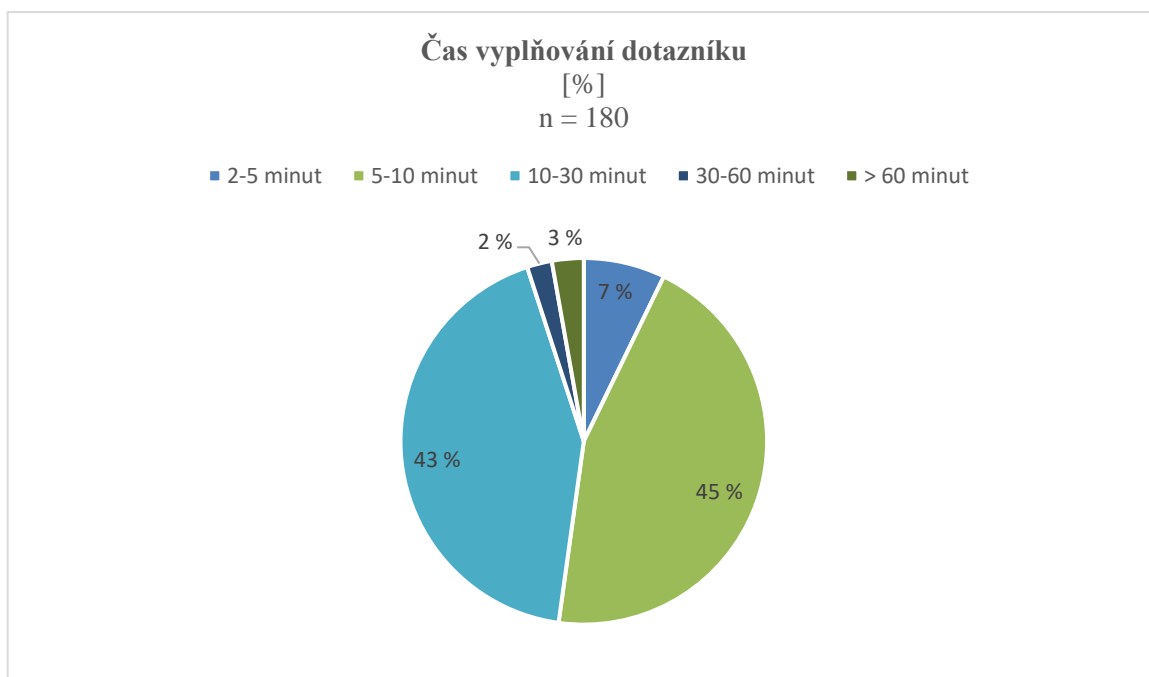
2.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Dotazník obsahoval 25 otázek, které zjišťovaly, jak bylo realizováno distanční vzdělávání na základních školách. Přímý odkaz na dotazník, pro účely jeho vyplnění, jsem rozeslala na 700 e-mailů. Zpět se ke mně dostalo **180 dokončených a vyplněných dotazníků**. Dle průzkumu odkaz na dotazník navštívilo 305 respondentů. Úspěšnost vyplnění byla až **59 %**.

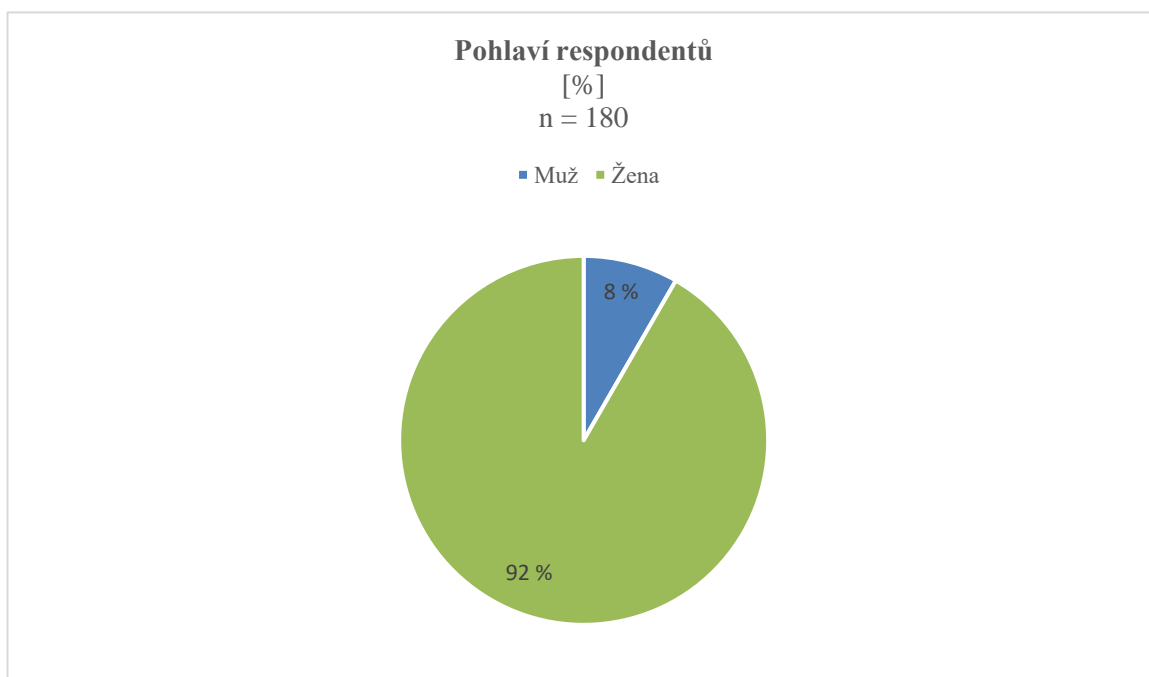
Graf 1. Celkem návštěv

Následující graf ukazuje, kolik času zabralo samotné vyplňování dotazníku. Čas vyplňování dotazníků respondentům průměrně zabralo 5-10 minu ve 45 %.

Graf 2. Čas vyplňování dotazníku

V otázce č. 1 bylo cílem zjistit, zdali je dotazovaný respondent muž či žena. Dle grafu 1 můžeme vidět, že z hlediska pohlaví respondentů převažovaly **ženy** až v **92 %** a učitelé **mužského pohlaví** byli zastoupení pouze **8 %** respondentů.

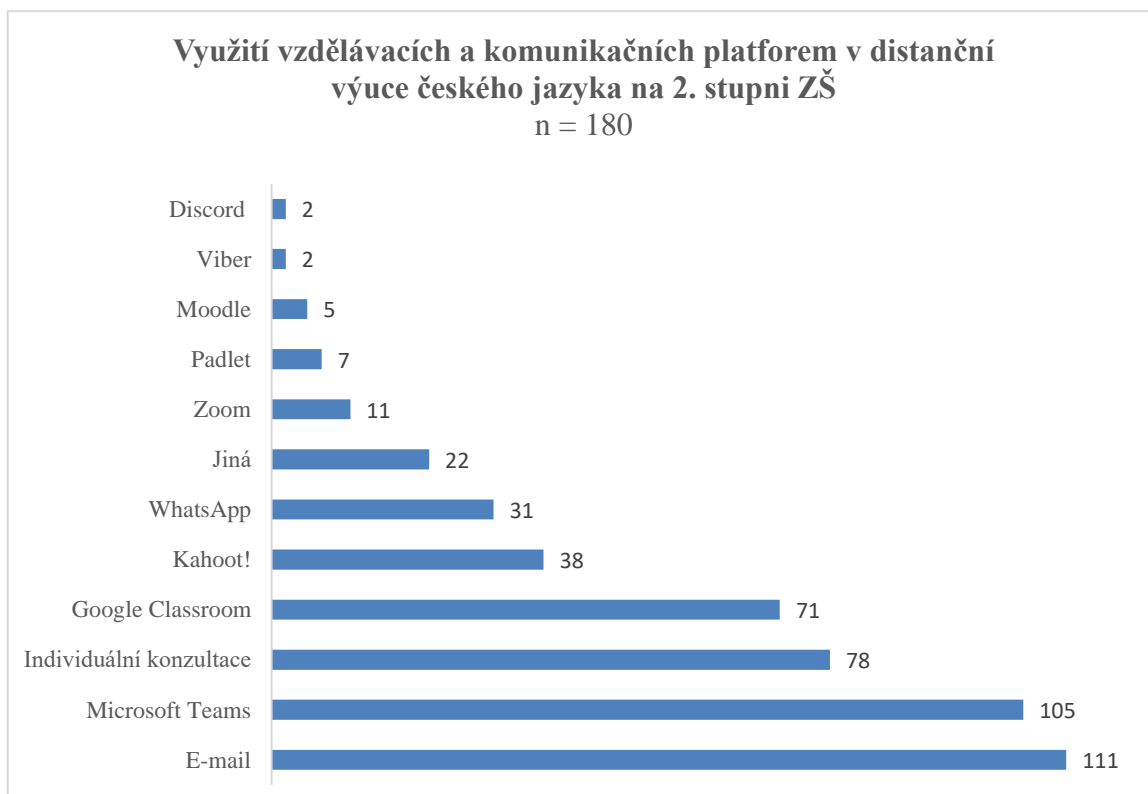
Graf 3. Pohlaví respondentů

Poté následovaly otázky zaměřené přímo ke zkoumané problematice distančního vzdělávání.

V otázce č. 3 bylo cílem zjistit, jak efektivní bylo distanční vzdělávání v porovnání s výukou prezenční. Respondenti měli na výběr tzv. hvězdičkové hodnocení, kde hodnotili efektivitu distančního vzdělávání počtem hvězdiček. Jedna hvězdička znamenala minimálně efektivní distanční vzdělávání v porovnání s výukou prezenční a čím víc hvězdiček respondenti uváděli, tím více efektivnější distanční vzdělávání bylo. **38,9 %** uvedlo, že distanční výuka byla efektivní minimálně a označili tak efektivitu pouze **jednou hvězdičkou**. Počtem **dvě hvězdiček** označilo efektivitu **40 %**. **Průměr**, tedy **tři hvězdičky**, označilo **20,6 %** respondentů. **Čtyři hvězdičky** označil pouze jeden dotazovaný respondent, tedy **0,6 %**. **Pět hvězdiček** neoznačil z dotazovaných respondentů **nikdo**.

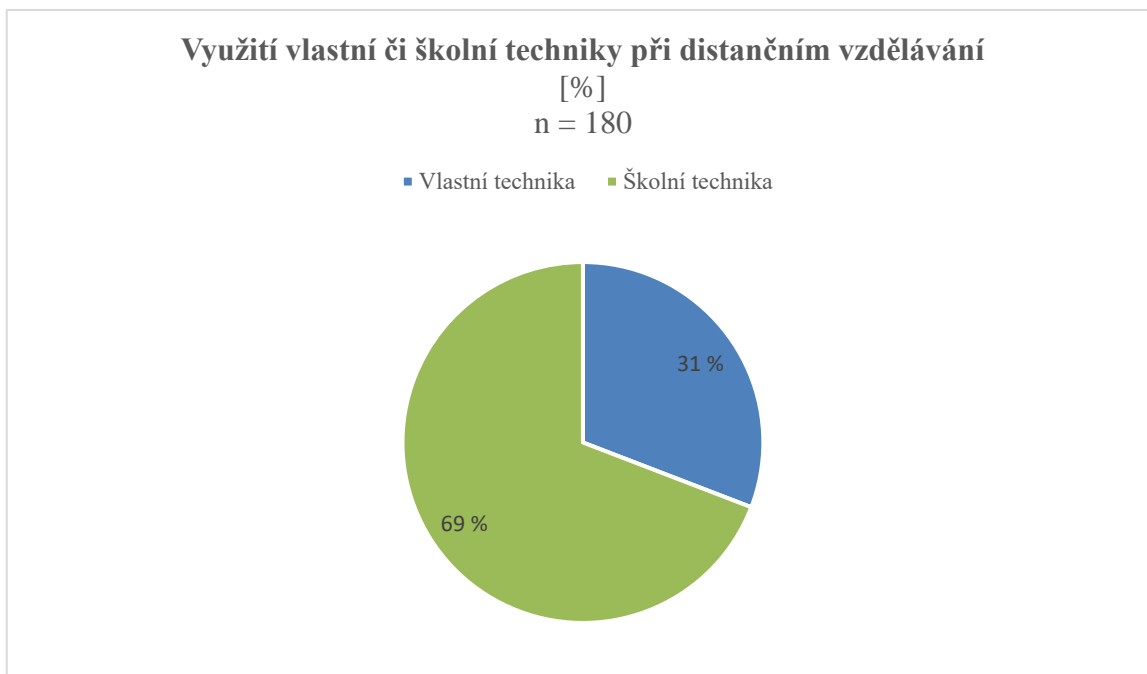
V otázce č. 4 bylo cílem zjistit, jak smysluplné bylo distanční vzdělávání v porovnání s výukou prezenční. Opět se jednalo o tzv. hvězdičkové hodnocení. Jedna hvězdička znamenala minimálně smysluplné distanční vzdělávání v porovnání s výukou prezenční a čím víc hvězdiček respondenti uváděli, tím více smysluplné distanční vzdělávání bylo. **23,9 %** respondentů uvedlo, že distanční vzdělávání v porovnání s prezenční výukou bylo **minimální** a označili tedy **jednu hvězdičku**. Smysluplné vzdělávání **dvěma hvězdičkami** označilo **42,8 %** dotazovaných. **Tři hvězdičky** uvedlo **30,6 %** respondentů. **2,2 %** tázaných respondentů uvedla **čtyři hvězdičky**. A **0,6 %** dotazovaných respondentů uvedlo, že výuka byla **srovnatelná s výukou prezenční**.

Poté, tedy v otázce č. 4, jsem se již přesunula ke vzdělávacím a komunikačním platformám, které nejvýše učitelé českého jazyka ve svých hodinách českého jazyka na druhém stupni základní školy využívali. Na výběr respondenti měli jednu či více odpovědí. Otázka byla uzavřeného typu s možností výběru více odpovědí. Odpovědi dotazovaných respondentů jsou znázorněny níže v grafu 6. Graf nám ukazuje nejčastěji učiteli využívané vzdělávací a komunikační platformy během distančního vzdělávání českého jazyka na 2. stupni. Dle mého očekávání nejvíce využíván byl pro komunikaci mezi žáky a učiteli **e-mail**, využívalo ho až **61,7 %** dotazovaných respondentů. Druhou nejvíce využívanou platformou v distančním vzdělávání byla platforma **Microsoft Teams**, kterou využívalo **58,3 %** dotazovaných respondentů. Velmi významnou roli při této formě vzdělávání hrály i **individuální konzultace**, které využilo až **43,3 %** dotazovaných respondentů. Dalšími velmi učiteli oblíbené platformy byli i **Google Classroom (39,4 %)**, **Kahoot! (21,1 %)**, **WhatsApp (17,2 %)**, **Zoom (6,1 %)**, **Padlet (3,9 %)**, **Moodle (2,8 %)**, **Viber (1,1 %)**, **Discord (1,1 %)** aj. Do otázky jsem vložila i možnost „jiné“, kde mohli respondenti uvést další a mnou nezmíněné často využívané komunikační a vzdělávací platformy. Ve velké míře se opakovaly platformy **Google Meet**, **Skype**, **Liveworksheets** a **Jitsi Meet**.

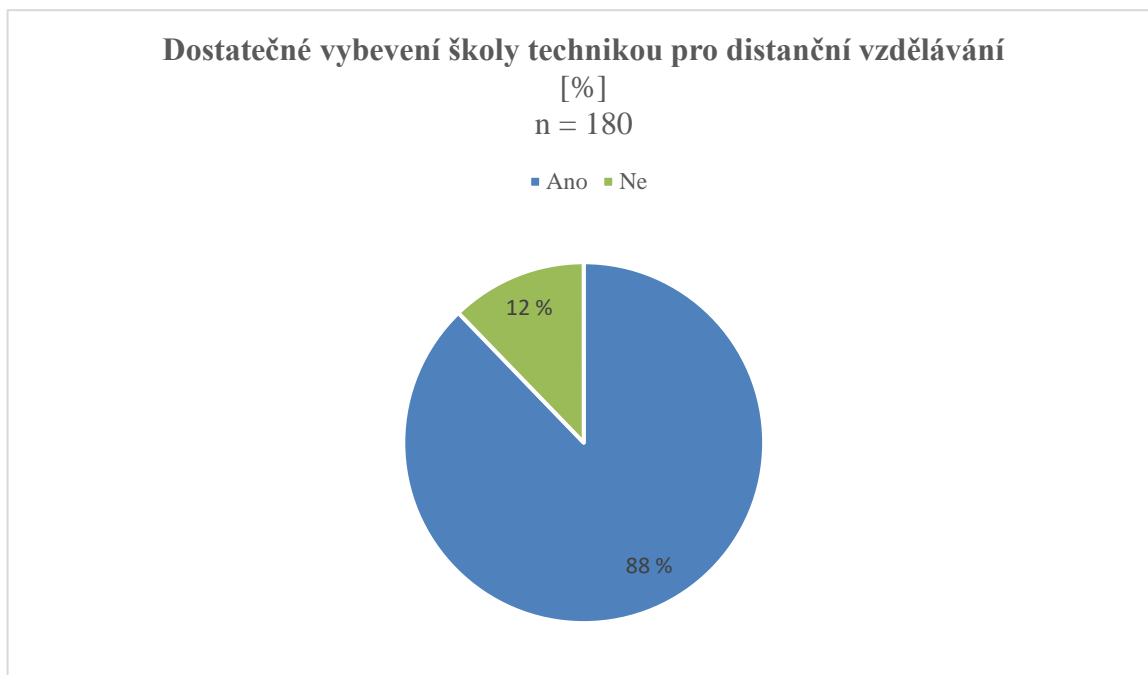
Graf 6. Využití vzdělávacích a komunikačních platforem v distanční výuce českého jazyka na 2. stupni ZŠ

Cílem otázky č. 5 bylo zjistit jakou techniku využívali učitelé při distančním vzdělávání, zdali šlo o techniku vlastní, či naopak školní. Graf 7 nám ukazuje, že **69 %** tázaných respondentů využívalo během distančního vzdělávání **školní techniku** a **31 %** používalo svoji **vlastní techniku**.

Graf 7. Využití vlastní či školní techniky při distančním vzdělávání

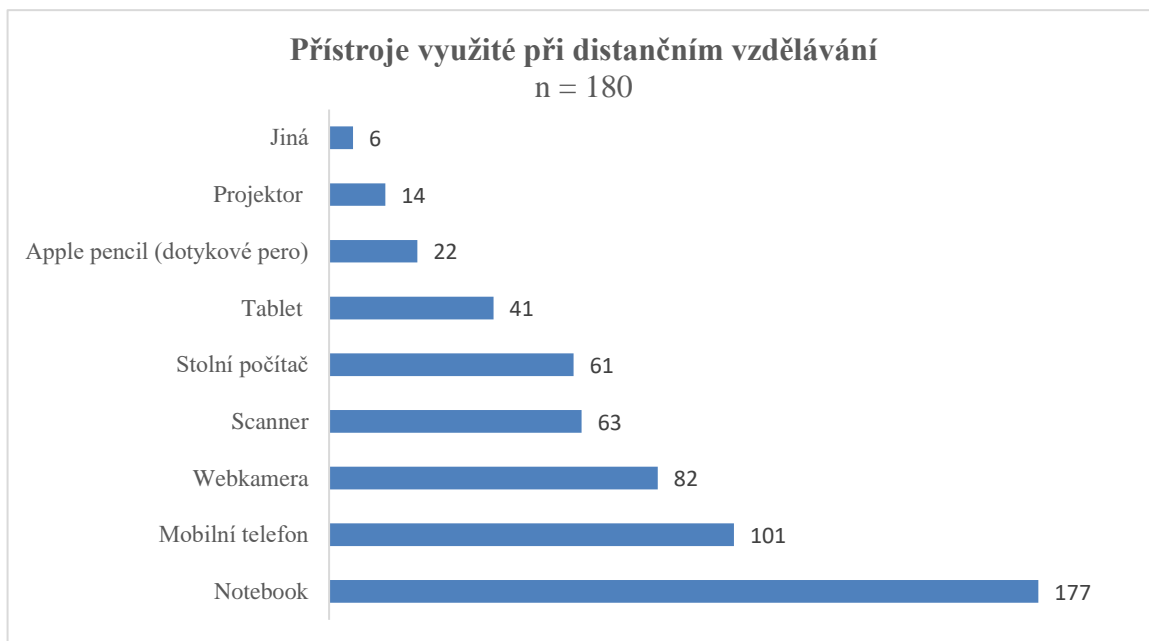
V otázce č. 6 jsem se zajímala o to, zdali je škola, kde působí tázaní respondenti dostatečně vybavena technikou, která je vhodná k distančnímu vzdělávání. Z grafu 8 plyne, že **88 %** škol, ve které dotazovaní respondenti učí český jazyk, je **dostatečně vybavena technikou** určenou pro distanční vzdělávání českého jazyka na druhém stupni. **12 %** respondentů odpovědělo, že jejich škola **nebyla dostatečně vybavena** technikou na distanční vzdělávání.

Graf 8. Dostatečné vybavení školy technikou pro distanční vzdělávání

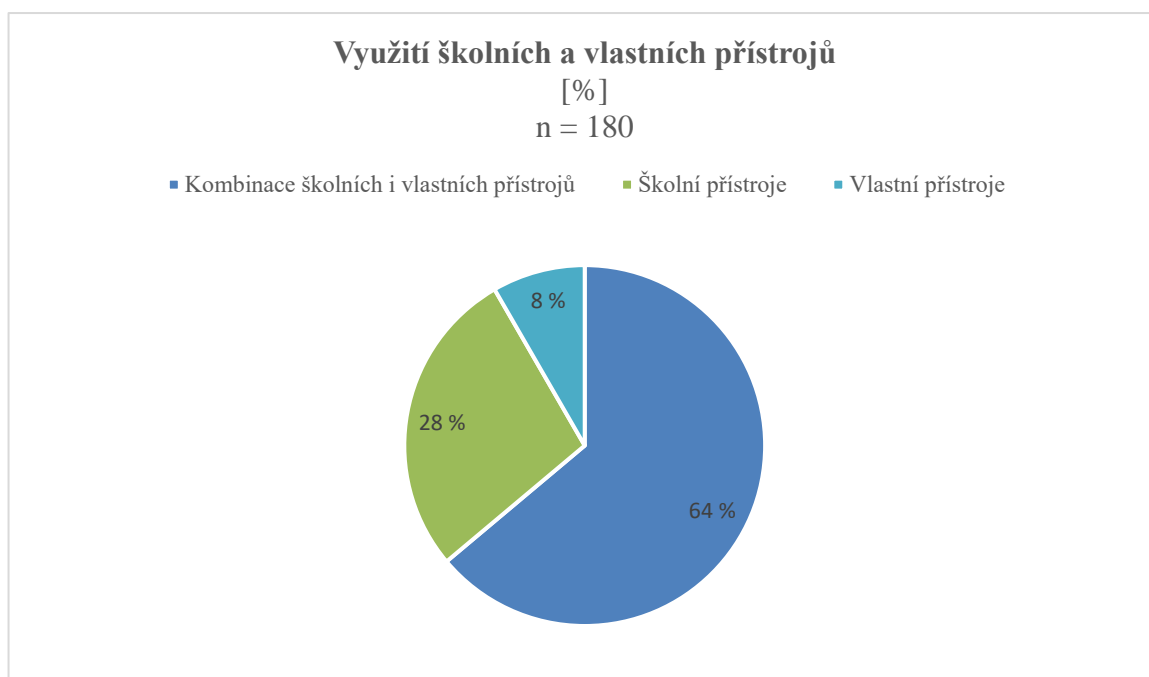
V otázce č. 7 bylo mým cílem zjistit, jaké přístroje učitele českého jazyka na 2. stupni ZŠ využívali během distanční výuky. Dle mého očekávání odpovědělo až **98,3 %** respondentů, že v nejvyšší míře využívalo k distanční výuce českého jazyka **notebook**. **Mobilní telefon** používalo **56,1 %** dotazovaných respondentů, **webkameru 45,6 %** respondentů, **scanner 35 %** respondentů, **stolní počítač 33,9 %** respondentů, **tablet 22,8 %** respondentů, **Apple pencil** či jiné **dotykové pero 12,2 %** respondentů a **projektor 7,8 %** dotazovaných respondentů.

Respondenti mohli napsat další možnosti do políčka „jiná“. Zde se objevovaly přístroje, jako je například **tiskárna a kopírka, interaktivní tabule, grafický tablet** a **vizualizér** (vizualizér je zařízení, které snímá vaše dokumenty v obrazové podobě a následně je převádí do podoby digitální).

Graf 9. Přístroje využívané při distančním vzdělávání

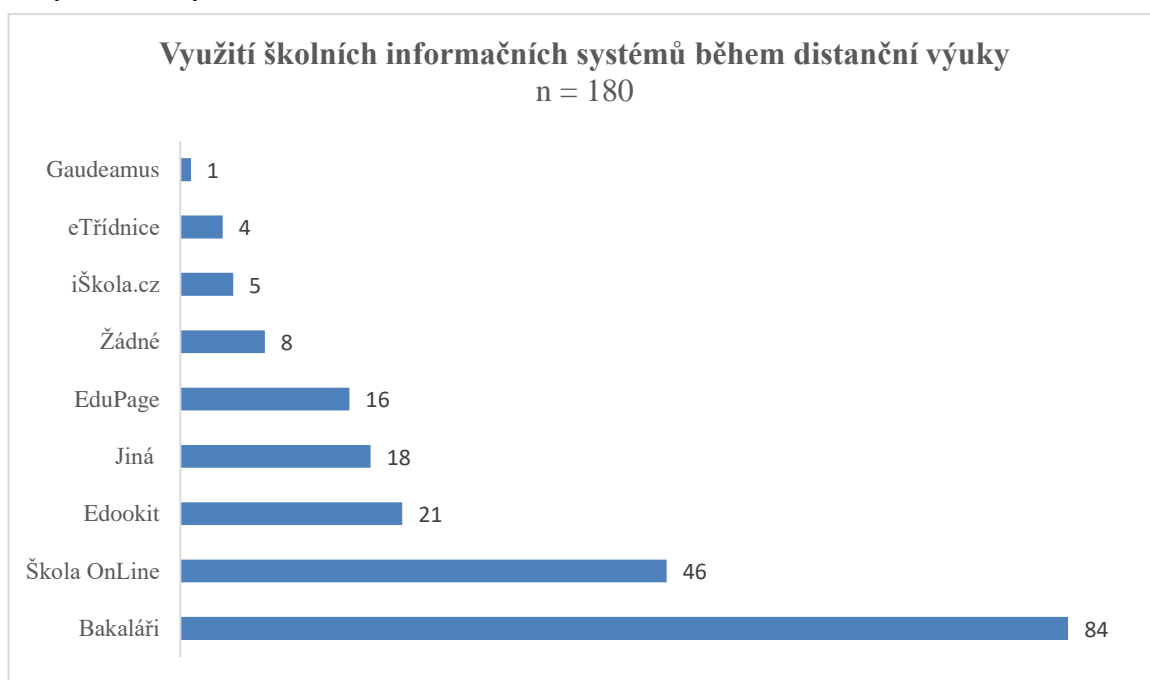
V následující otázce č. 8 jsem zjišťovala, zdali učitelé využívali školní, vlastní či kombinaci školních i vlastních přístrojů, které jsou zmíněné v grafu 9. Z grafu 10 nám vyplývá, že **63,9 %** tázaných respondentů odpovědělo, že **využívalo kombinaci školních i vlastních přístrojů**. **27,8 %** respondentů odpovědělo, že využívalo pouze **školní techniku** a **8,3 %** respondentů odpovědělo, že využívalo jen svoji **vlastní techniku** k distančnímu vzdělávání českého jazyka.

Graf 10. Využití školních a vlastních přístrojů

Cílem dotazníkového šetření bylo také zjistit, jaké školní informační systémy učitelé českého jazyka během distančního vzdělávání využívali. Touto otázkou jsem se zabývala v otázce č. 9. Dle mých předpokladů nejvíce učitelé využívali školní informační systém **Bakaláři**, který využívalo **46,7 %** tázaných respondentů. Dalším hojně využívaným školním informačním systémem byl systém **Škola OnLine**, který využívalo **25,6 %** respondentů. Mezi další používané školní informační systémy patřily systémy **Edookit (11,7 %)**, **EduPage (8,9 %)**, **iŠkola 2,8 %**), **eTřídnice (2,2 %)** a **Gaudeamus (0,6 %)**.

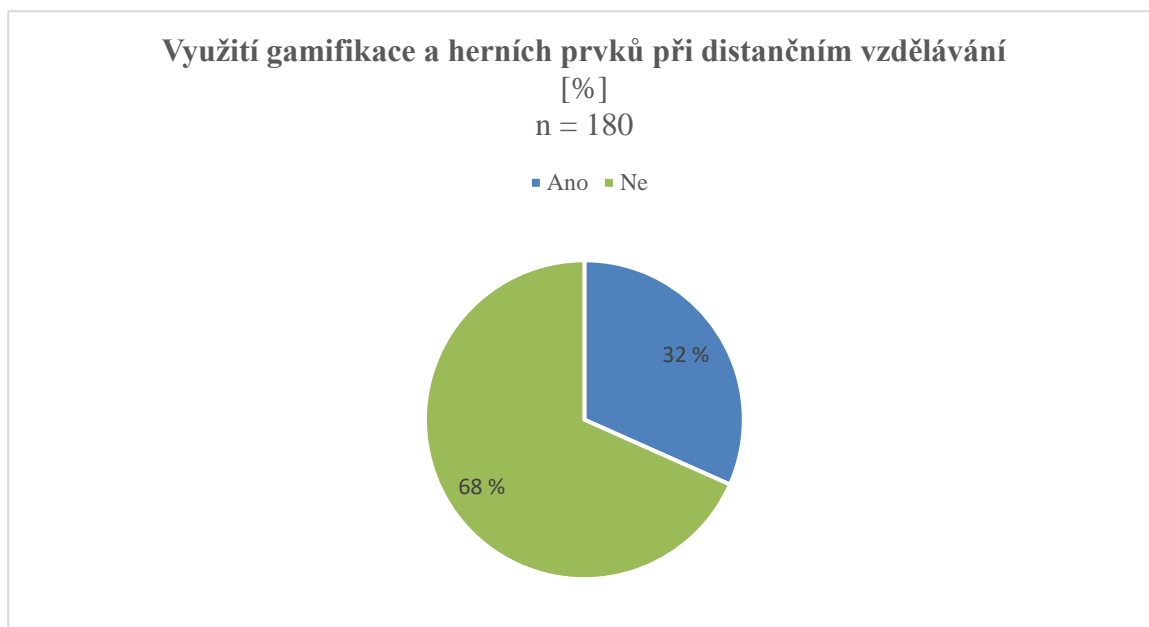
4,4 % tázaných respondentů odpovědělo, že nevyužívalo během distančního vzdělávání **žádné** školní informační systémy. Respondenti měli na výběr opět i možnost „jiné“. Zde se vícekrát objevil portál s názvem **dm Software**, který představuje nástroj určený k vedení školní matriky a také komplexní informační systém školy.

Graf 11. Využití školních informačních systémů během distanční výuky

V následujícím grafu můžeme vidět kolik pedagogů českého jazyka využívalo během distančního vzdělávání gamifikaci a herní prvky. Otázkou č. 9 bylo zjištěno, že **68 %** dotazovaných respondentů **nevyužívalo gamifikaci ani žádné herní prvky**. Naopak **32 %** dotazovaných **gamifikaci a herní prvky** při své výuce českého jazyka distanční formou **využívala**. Mezi časté odpovědi, jaké gamifikace a herní prvky učitelé českého jazyka v distanční výuce českého jazyka patřily například křížovky,

morseovky, hledání souvislostí, různorodé únikové hry, soutěže, soutěžní kvízy, jazykové hry, puzzle, pexeso, přiřazování obrázků, didaktické hry na procvičování učiva.

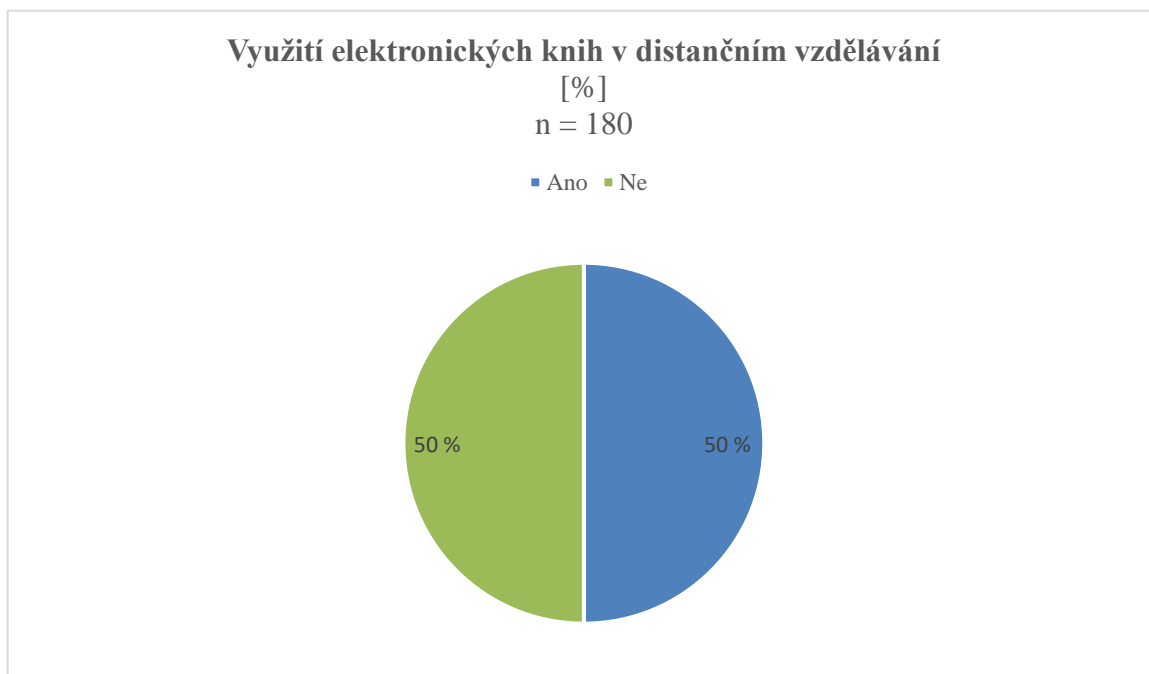
Graf 12. Využití gamifikace a herních prvků při distančním vzdělávání

V otázce č. 11 jsem zjišťovala, zdali dotazovaní respondenti používali během distančního vzdělávání simulace. Z grafu můžeme vidět, že většina, tedy až **95 %** tázaných respondentů, **nevyužívala** při distanční výuce **simulace**. **5 %** dotazovaných však **simulace** ve své výuce českého jazyka **používala**.

Graf 13. Využívání simulací během distančního vzdělávání

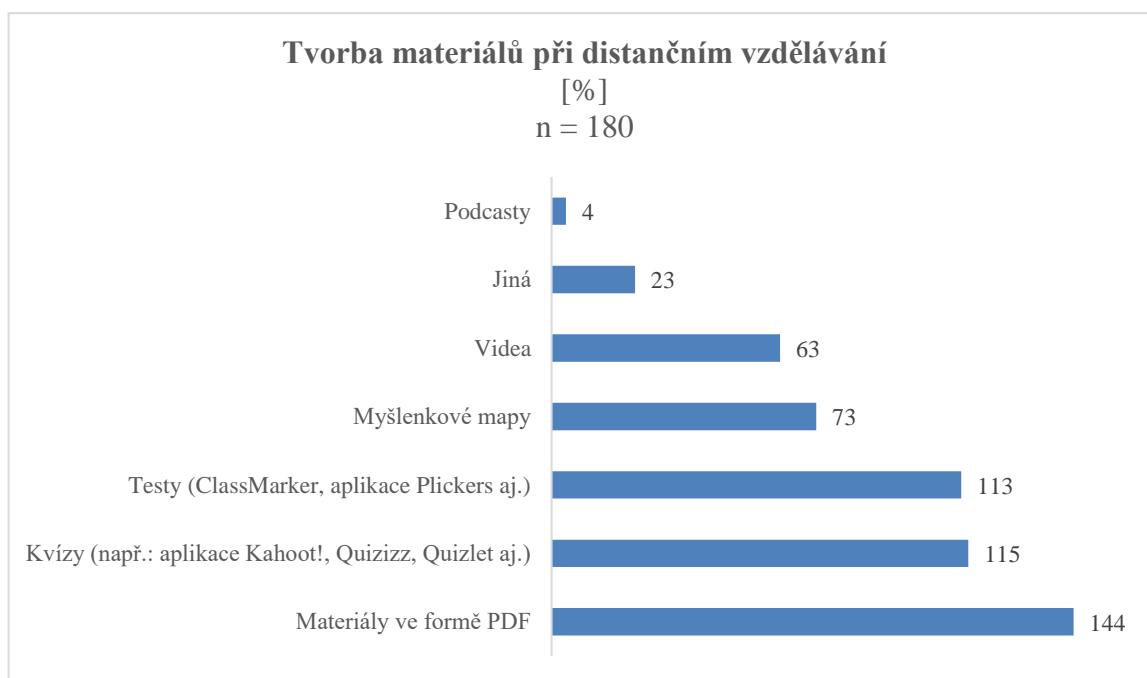
V dotazníku v otázce č. 12 jsem zjišťovala, zdali tázání respondenti používali k výuce českého jazyka elektronické knihy v PDF. Z grafu vyplývá, že přesná polovina, tedy **50 %**, dotazovaných respondentů **využívala** elektronické knihy v PDF a druhá polovina je **nevyužívala**.

Graf 14. Využití elektronických knih v distančním vzdělávání

V otázce č. 13 jsem tázala respondentů, jaké materiály během distančního vzdělávání tvořili. Otázka byla uzavřeného typu, kdy byla možnost výběru více odpovědí. Odpovědi tazaných jsou znázorněné v grafu č. 15. Respondenti nejčastěji volili **materiály v PDF (80 %)**, **kvízy (63,9 %)**, **testy (62,8 %)**, **myšlenkové mapy (40,6 %)** a **videa (35 %)**. Nejméně respondentů uvedlo **podcasty (2,2 %)**.

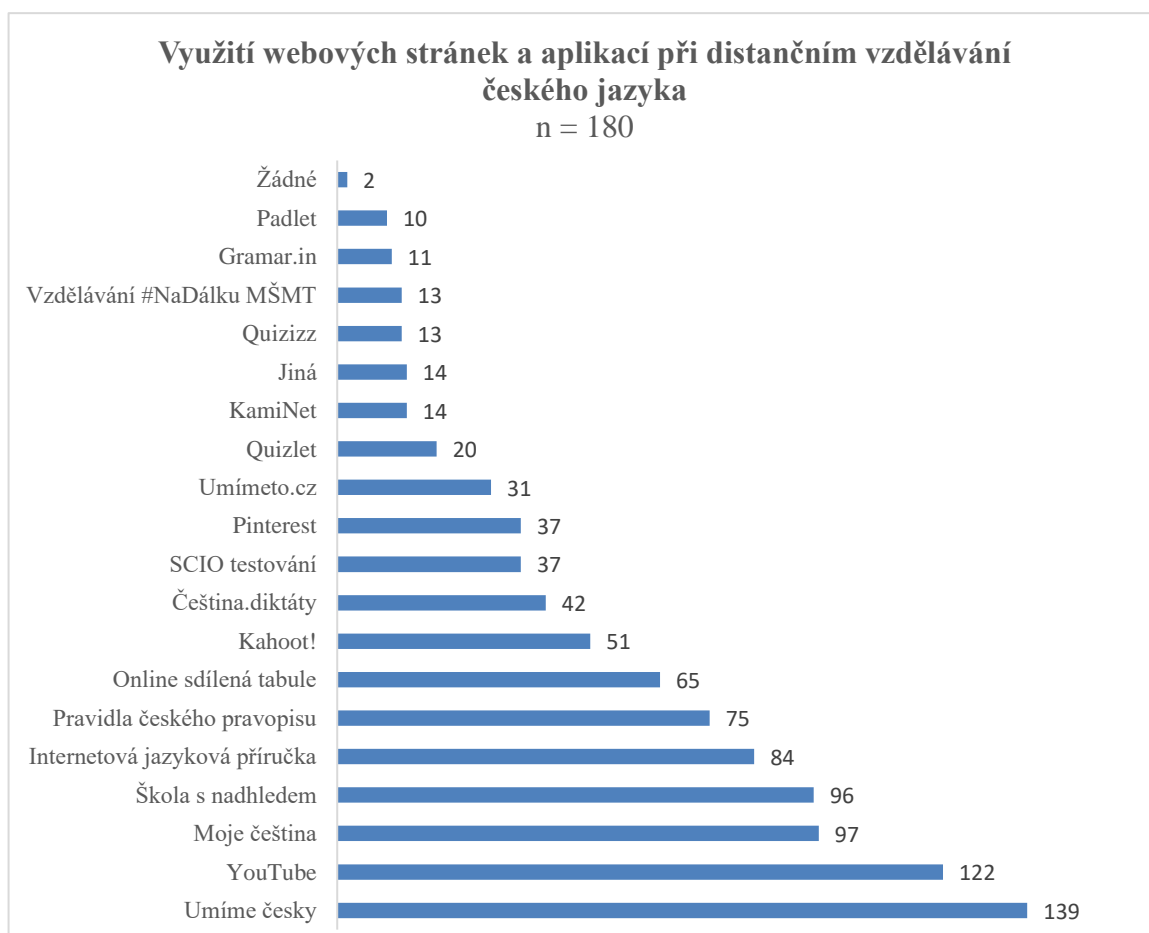
Respondenti měli na výběr i „jiné“, kde nejčastěji vpisovali prezentace, pracovní listy, animované prezentace, zápisy, osmisměrky, vlastní učební pomůcky a jiné materiály.

Graf 15. Tvorba materiálů při distančním vzdělávání

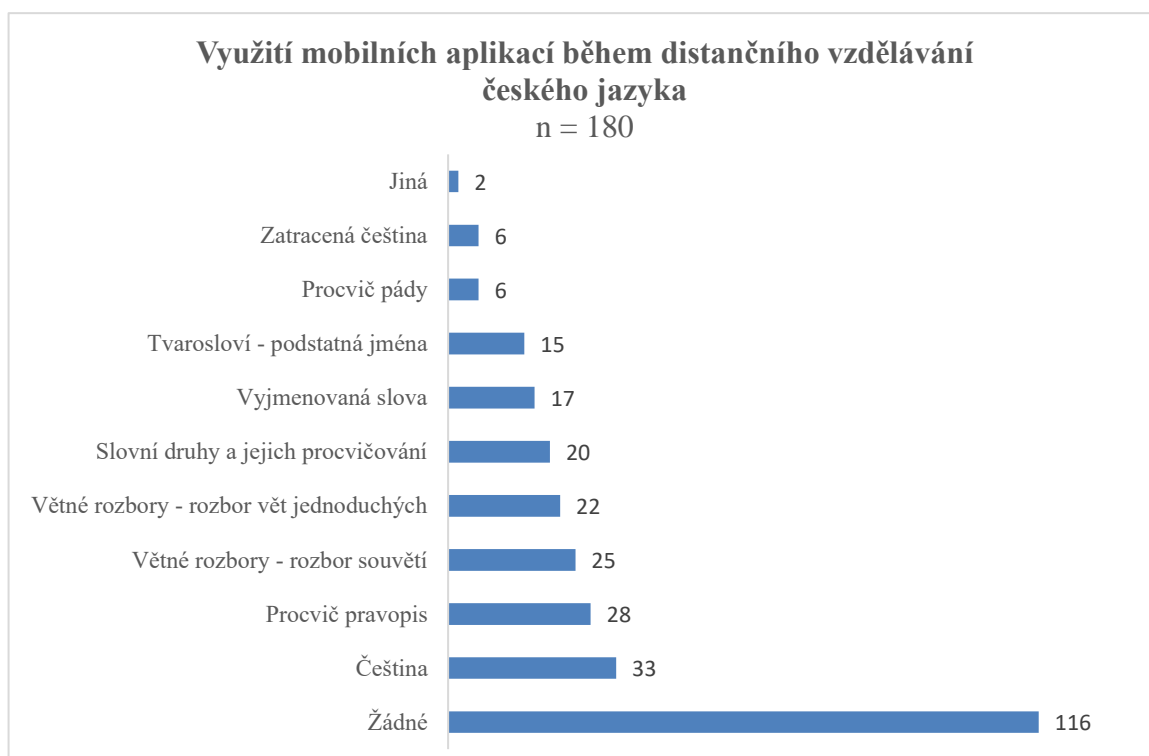
Cílem otázky č. 14 bylo zjistit jaké respondenti využívali webové stránky nebo aplikace. Respondenti měli na výběr více možných odpovědí. Z výsledků vyplývá, že nejpoužívanější webovou stránkou byla stránka **Umíme česky (77,2 %)**, poté služba **YouTube (67,8 %)**, **Moje čeština (53,9 %)**, **Škola s nadhledem (53,3 %)**, **Internetová jazyková příručka (46,7 %)**, **Pravidla českého pravopisu (41,7 %)**, **Online sdílená tabule (36,1 %)**, **Kahoot! (28,3 %)**, **Čeština diktáty (23,3 %)**, **SCIO Testování (20,6 %)**, **Pinterest (20,6 %)** a **Umímeto.cz (17,2 %)**. Nejméně respondentů uvedlo **Quizlet (11,1 %)**, **KamiNet (7,8 %)**, **Quizizz (7,2 %)**, **Vzdělávání #NaDálku MŠMT (7,2 %)**, **Grammar.in (6,1 %)** a **Padlet (5,6 %)**. **1,1 %** respondentů uvedlo, že neužívali **žádné** ani výše zmíněné vzdělávací webové stránky či aplikace.

Jako poslední možnost byla v otázce č. 14 možnost „jiné“, kam respondenti psali například **vlastní webové stránky, irectina.cz, Mentimeter, Vocaroo, Bubbl.us, Learning Apps, DUMY.cz, Pravopisně.cz, digitalizované jazykové příručky, Live Worksheets, ČT edu, Wordwall, Wizer.me, Tweet Generator** a další **předpřipravené programy jiných škol**, které byly volně online k dispozici.

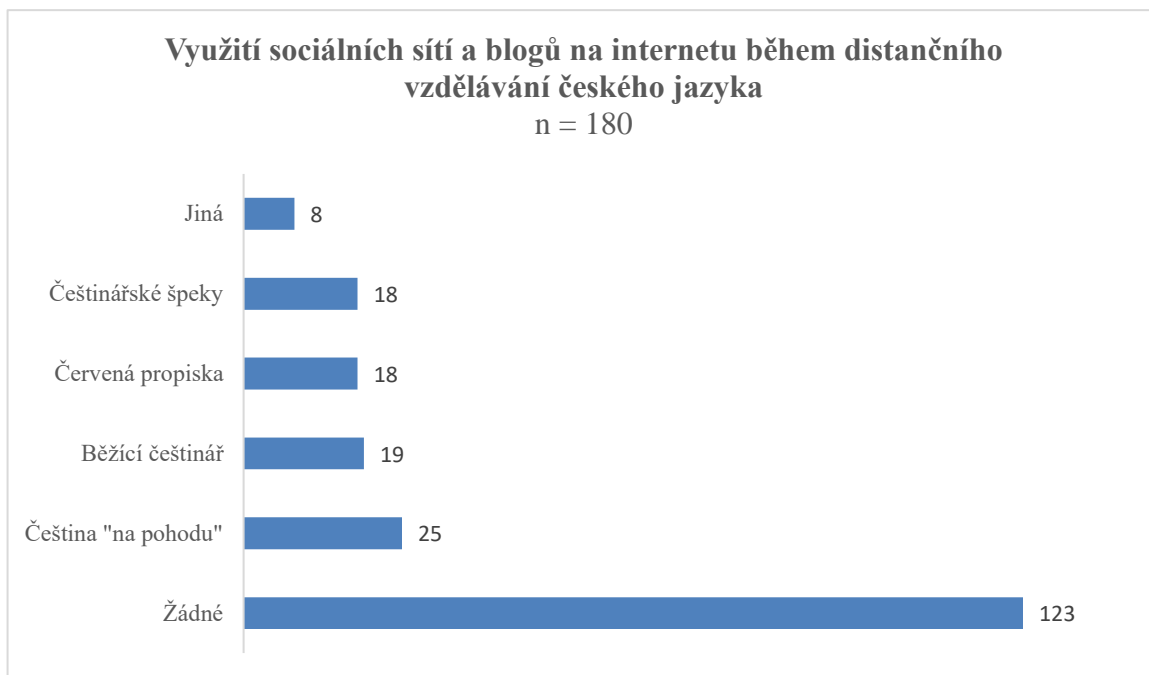
Graf 16. Využití webových stránek a aplikací při distančním vzdělávání českého jazyka

Cílem otázky č. 15 bylo zjistit využívání mobilních aplikací během distanční výuky českého jazyka. Odpovědi tázaných respondentů jsou znázorněny v grafu č. 17. Otázka byla opět uzavřeného typu, kde měli respondenti na výběr z více možností. Většina respondentů (**64,4 %**) odpověděla, že nevyužívala **žádné** mobilní aplikace při distančním vzdělávání českého jazyka. Mezi nejčastěji používanou aplikaci patřila aplikace **Čeština (18,4 %)**, dále to byly aplikace **Procvič pravopis (15,6 %)**, **Větné rozbory – rozbor souvětí (13,9 %)**, **Větné rozbory – rozbor vět jednoduchých (12,2 %)**, **Slovní druhy a jejich procvičování (11,1 %)**, **Vyjmenovaná slova (9,4 %)**, **Tvarosloví – Podstatná jména (8,3 %)**, **Procvič pády (3,3 %)** a **Zatracená čeština (3,3 %)**. Respondenti měli na výběr i „jiné“. Zde se opakovala mobilní aplikace **Větné rozbory – větné členy**.

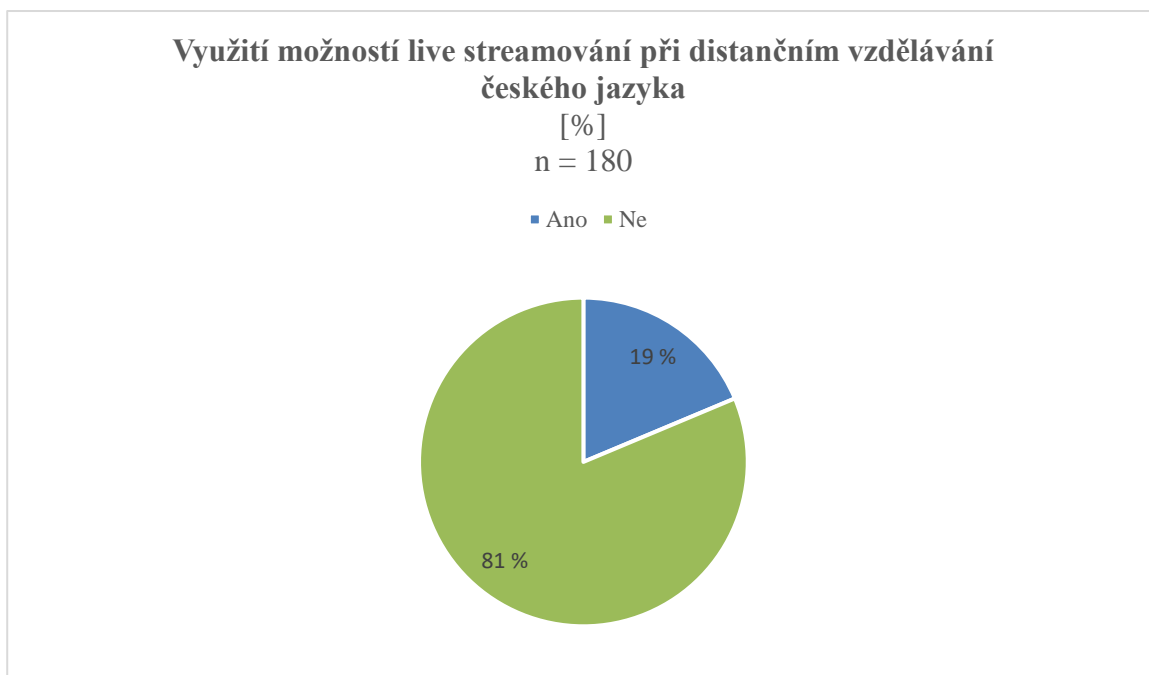
Graf 17. Využití mobilních aplikací během distančního vzdělávání českého jazyka

V otázce č. 16 bylo mým cílem zjistit, zdali respondenti využívali během distančního vzdělávání sociální sítě a blogy na internetu (například profily na platformě Instagram, Facebook, TikTok aj.). Větší část (68,3 %) tázaných respondentů uvedla, že nevyužívala **žádné sociální sítě a blogy na internetu**. **13,9 %** odpovědělo, že během distančního vzdělávání využívalo profil **Čeština „na pohodu“**, profil **Běžící češtinář** využívalo **10,6 %**, profil **Červená propiska (10 %)** a profil **Češtinářské špekly 10 %**. Respondenti měli možnost uvést i „jiné“, kde se často opakoval profil **Moje čeština** a skupiny na platformě Facebook: **Učitelé+**, **Náměty pro český jazyk a inspirace pro učitele**, **Čeština na jedničku**, **Hodiny literatury hravě**, **Náměry pro český jazyk 2. stupně**, **Náměty a inspirace pro paní učitelky a pány učitele**, **Materiály (nejen) pro učitele**, **Český jazyk a literatura – nápady a inspirace** aj.

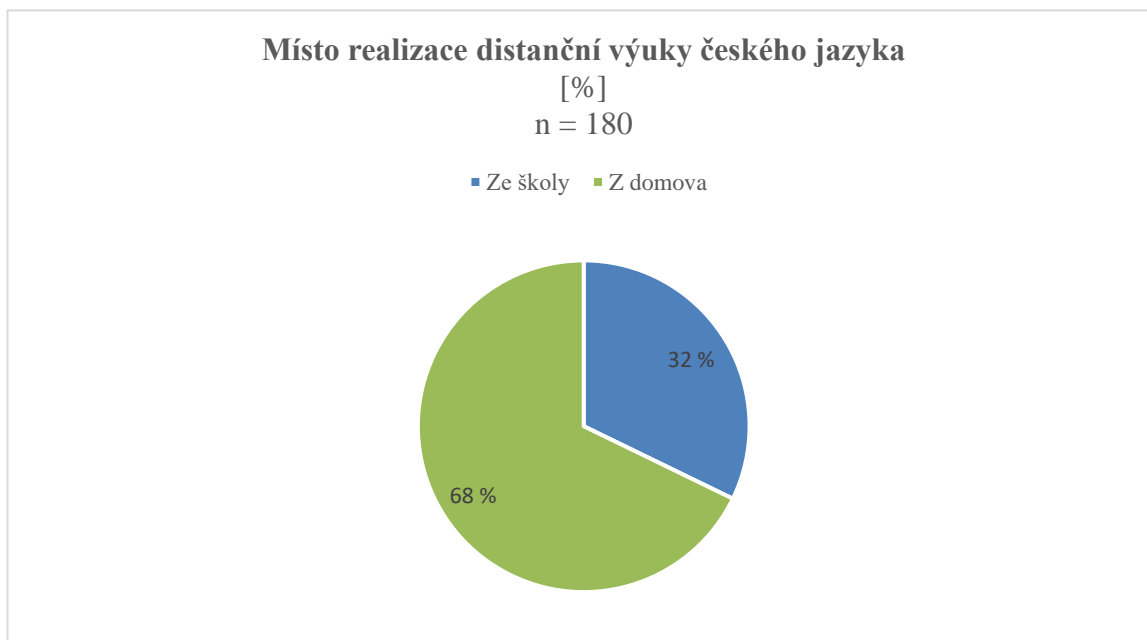
Graf 18. Využití sociálních sítí a blogů během distančního vzdělávání českého jazyka

Cílem otázky č. 17 bylo zjistit, zdali dotazovaní respondenti využívali při distančním vzdělávání českého jazyka možnosti live streamování. Z grafu 19 vyplývá, že **82,2 %** respondentů **nevyužilo** této možnosti. **18,9 %** respondentů naopak této možnosti při distančním vzdělávání **využilo**.

Graf 19. Využití možností live streamování při distančním vzdělávání českého jazyka

V následující otázce, tedy v otázce č. 18 jsem zjišťovala, zdali respondenti realizovali distanční výuku českého jazyka ze školy či z domova. Otázka byla uzavřeného typu s možností výběru dvou odpovědí. Z grafu nám vychází, že **67,8 %** respondentů realizovalo distanční výuku **z domova** a **32,2 %** realizovalo výuku **ze školy**.

Graf 20. Místo realizace distanční výuky českého jazyka

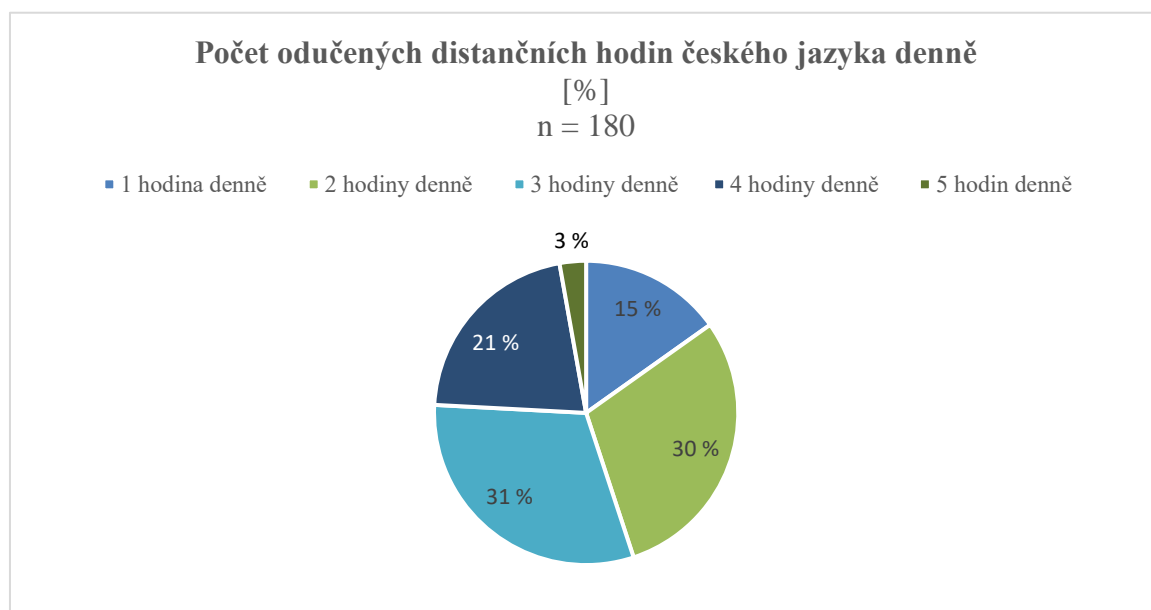
V otázce 18 jsem od respondentů zjišťovala, zdali se potýkali během realizace distančního vzdělávání českého jazyka s nějakými problémy či komplikacemi. Otázka byla uzavřeného typu a na výběr několik možností odpovědí. Více jak polovina respondentů (**63,3 %**) uvedla, že se potýkala se **sekajícím se zvukem** či **obrazem**, následovalo **špatné a nedostačující připojení k internetu**, se kterým mělo komplikace **46,7 %** respondentů. **43,9 %** respondentů bylo **omezeno metodami učení**, **40,6 %** respondentů mělo **potíže s technikou**, **36,7 %** se potýkalo s **nedostatečným osobním prostorem (více osob v jedné domácnosti pracujících online)**, **nedostatkem počítačů ve školách či v domácnosti** bylo ovlivněno **26,1 %** respondentů. **Výpadky způsobené užívanou platformou** měly vliv na **25,6 %** respondentů. Mezi další nevýhody, se kterými se setkali dotazovaní respondenti, patří problematika spojená s **tvorbou studijních materiálů pro distanční vzdělávání (25,6 %)**, **roztržštěnost komunikačních kanálů (10 %)**, **nemožnost se obrátit na někoho pro radu ohledně distančního vzdělávání (8,3 %)** a **nedostatečná podpora (7,8 %)**. Respondenti měli možnost na výběr i „jiné“, kde se často opakovaly

problémy ze strany žáků a jejich připojování, potíže s technikou, pasivita žáků, časová náročnost příprav a zadaných úkolů, nedostatek počítačů v domácnostech aj.

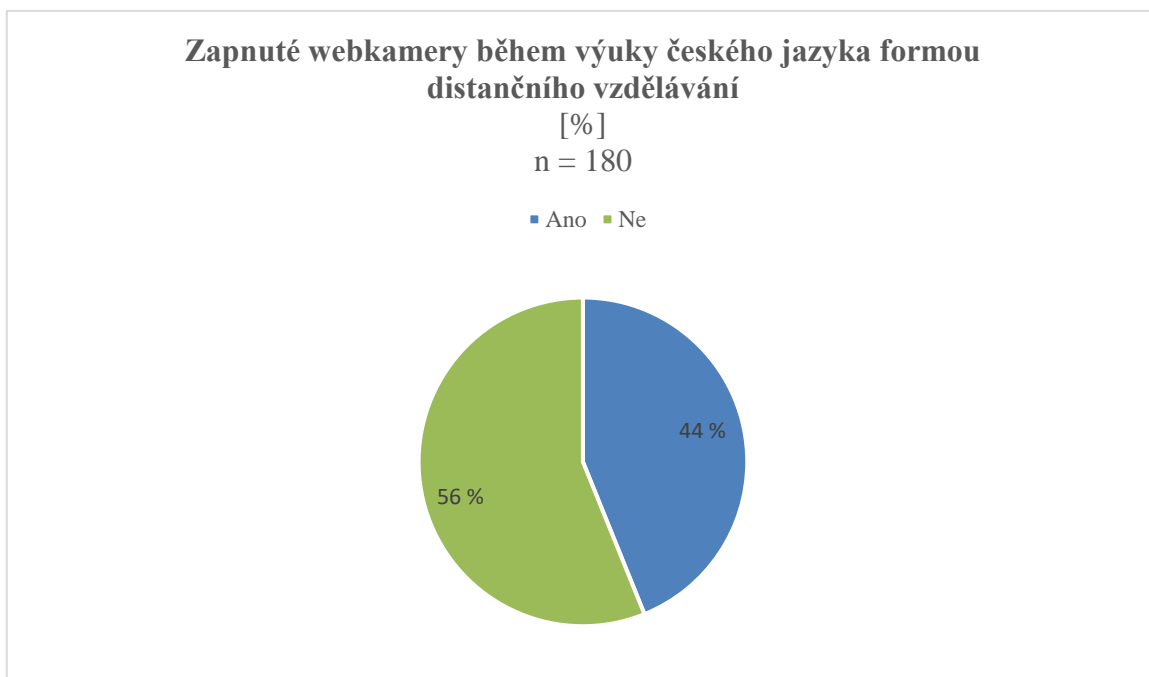
Graf 21. Problémy či komplikace během distančního vzdělávání českého jazyka

Cílem otázky č. 20 bylo zjistit kolik hodin českého jazyka na 2. stupni základní školy respondenti během dne distančně odučili. Z grafu 22 vyplývá, že respondenti průměrně odučili **3 hodiny** denně (**31 %**) poté **2 hodiny** denně (**30 %**), **4 hodiny** denně (**21 %**), **1 hodinu** denně (**15 %**) a **5 a více hodin** (**3 %**).

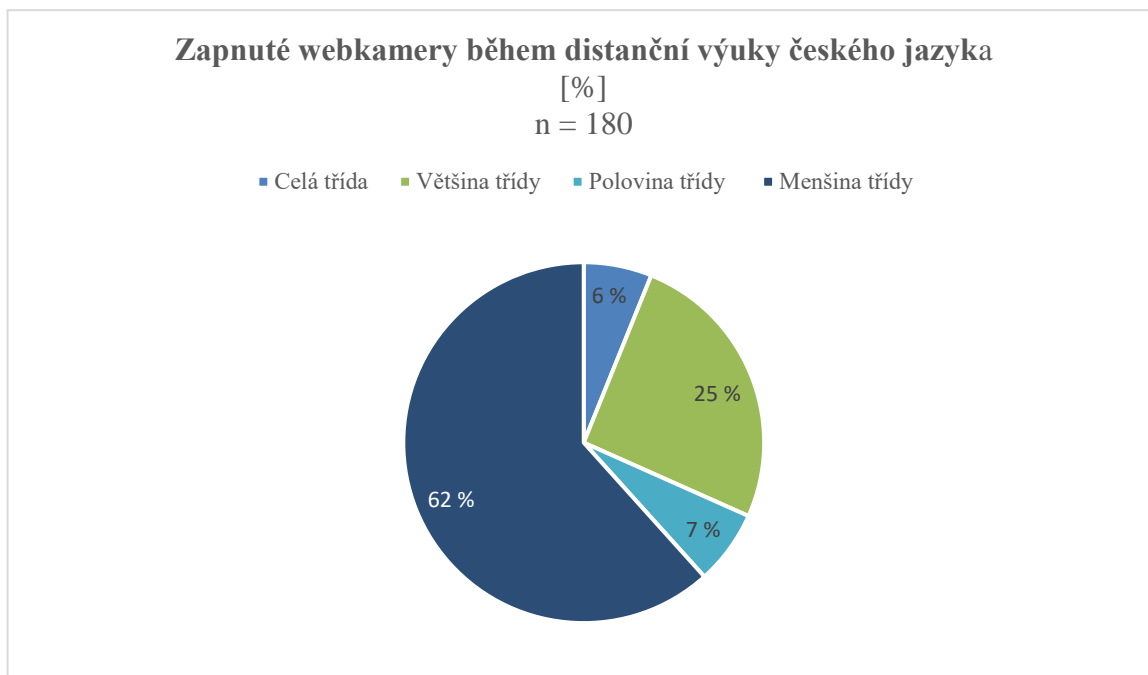
Graf 22. Počet odučených distančních hodin českého jazyka denně

V otázce č. 21 jsem se zajímala o to, zdali měli žáci během distanční výuky českého jazyka zapnuté webkamery. Dle níže uvedeného grafu 23 si můžeme všimnout, že více než polovina (**56,1 %**) respondentů uvedla, že **neměli žáci zapnuté webkamery**. Zbytek, tedy **43,9 %** respondentů odpověděl, že žáci během distanční výuky **webkamery měli zapnuté**.

Graf 23. Zapnuté webkamery během distančního vzdělávání českého jazyka

Cílem otázky č. 22 bylo zjistit, kolik žáků mělo během výuky zapnutou webkameru. Otázka byla uzavřeného typu a na výběr měli dotazovaní respondenti čtyři možnosti. Respondenti uvedli, že při jejich hodinách měla zapnutou webkameru nejčastěji **menšina třídy (61,7 %)**, poté **většina třídy (25,6 %)**, **polovina třídy (6,7 %)** a **celá třída (6,1 %)**.

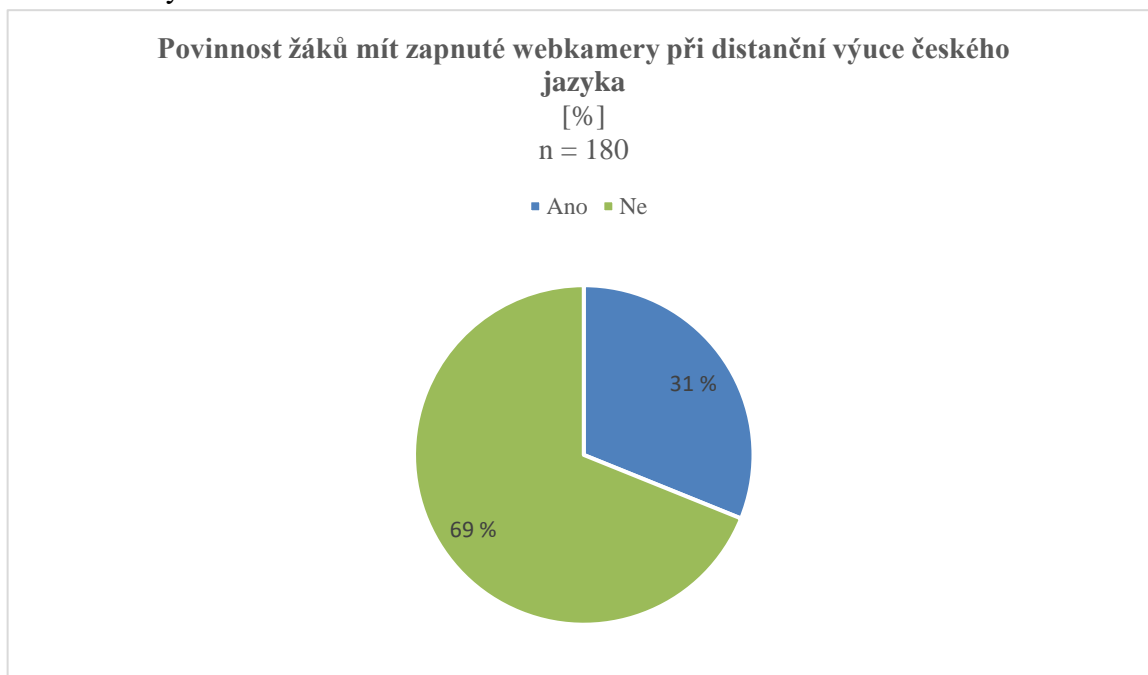

Graf 24. Zapnuté webkamery během distanční výuky českého jazyka

Cílem otázky č. 23 bylo zjistit, zdali pro žáky respondentů bylo povinné zanořit webkamery při distančním vzdělávání českého jazyka. Z výsledků vyplývá, většina žáků (**69 %**) **neměla povinnost mít zapnuté webkamery**. **31 % žáků se týkala povinnost mít zapnuté webkamery** při distanční výuce českého jazyka.

S touto problematikou souvisí otázka, zdali může škola požadovat po žákovi zapnutou webkameru při distančním vzdělávání. Jak jsem zmínila výše v teoretické části, distanční vzdělávání je jednou z forem vzdělávání, a má tedy napodobovat podmínky prezenční výuky ve třídě. *Úřad pro ochranu osobních údajů* vysvětluje danou problematiku následovně: „Požadavek, aby měl žák zapnutou kameru, je důsledkem legitimního stanovení prostředků zpracování osobních údajů žáků nebo studentů při distanční výuce v nastalé situaci, pro splnění úkolu ve veřejném zájmu ve smyslu čl. 6 odst. 1 písm. e) obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR), kterým je škola jako správce osobních údajů pověřena na základě zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Zároveň však škola pochopitelně musí přizpůsobit distanční výuku

jak individuálním podmínkám jednotlivých žáků, tak také svým personálním a technickým možnostem.“²⁷

Graf 25. Povinnost žáků mít zapnuté webkamery při distanční výuce českého jazyka

Cílem otázky č. 24 bylo zjistit, jak vypadal pracovní den respondentů během distančního vzdělávání, zdali vedli konzultace se žáky i mimo svoji pracovní dobu a do jaké míry se promíchal soukromý čas s pracovním. Respondenti měli možnost odpovědět textovou odpovědí. Ve velké míře respondenti odpovídali podobně, a to tak, že vůbec nerozlišovali svůj soukromý čas od pracovního. Většinou odpovídali na příchozí e-maily, hodnotili a bodovali splněné úkoly apod. Velmi mnoho času zabrala příprava materiálů k distanční výuce nejen českého jazyka. Velmi náročné to měli respondenti, kteří realizovali distanční výuku českého jazyka a měli doma na distančním vzdělávání svoje děti. Shrnuli to, velká míra respondentů neměla pevnou pracovní dobu a byla žákům k dispozici i mimo svoji pracovní dobu. Mnoho z nich distanční výuku hodnotí za velmi časově náročnou a nejobtížnější pro ně bylo skloubit péči o vlastní rodinu s distančním vzděláváním.

Avšak někteří dotazovaní respondenti měli nakonec při distančním vzdělávání více času, jelikož nemuseli vést dozory a odpadli jim i některé administrativní záležitosti. Ve výsledku tak měli mnohem větší prostor pro samotné učení a přípravy.

²⁷ Úřad pro ochranu osobních údajů [online]. Úřad pro ochranu osobních údajů [cit.18.03.2022] Dostupné z: <https://www.uoou.cz/>

Někteří z nich se snažili dodržovat pracovní dobu a věnovali se tak své rodině. Část respondentů navíc nabízela i hodiny určené k doučování. Někteří pravidelně docházeli do školy na porady a poskytovat žákům či rodičům konzultace, kteří neměli přístup k online vzdělávání.

<p><i>Tabulka odpovědí (výběr): 24. Jak vypadal Váš pracovní den během distančního vzdělávání? Vedli jste konzultace se žáky i mimo pracovní dobu? Do jaké míry se promíchal Váš soukromý čas s pracovním?</i></p>
<p>„Byla jsem doma se dvěma dětmi (9 a 13 let), každý den jsem odučila 5 vyučovacích hodin, vařila oběd a starala se o děti a domácnost.“</p>
<p>„Téměř celý den jsem stále reagovala na e-maily a dotazy, ale ve finále jsem měla více času, jelikož mi odpadly dozory a administrativní záležitosti. Bylo tak více času na samotné učení a přípravu na výuku.“</p>
<p>„Distanční výuka byla časově velmi náročná, neobtížnější bylo skloubit péči o vlastní rodinu s online výukou. Občas jsem nabídla žákům hodiny navíc ve večerních hodinách, tuto možnost hojně využívali.“</p>
<p>„Distanční výuka byla mimořádně časově náročná – velký počet hodin jsem věnovala opravám a přípravě výuky nad rámec své pracovní doby. Výrazným způsobem došlo k narušení soukromého času, který byl potřeba věnovat dětem a své rodině.“</p>
<p>„Mimo pracovní dobu jsem komunikovala se žáky i rodiči prostřednictvím školního systému Bakaláři a pomocí e-mailů. Poměrně dost času mi zabralo opravování prací s texty do literatury, slohových prací apod. Ve večerních hodinách jsem tvořila prezentace a jiné materiály potřebné k distanční výuce. Pracovní čas v tomto období výrazně zasahoval do času osobního.“</p>
<p>„Odděloval jsem práci a soukromí tak, že jsem byl k dispozici žákům i rodičům jen v určitém čase, který zhruba odpovídal mé běžné pracovní době.“</p>
<p>„Bylo to velmi chaotické. Měla jsem sice dost času na domácí práce, vlastně i na sebe, ale o to více času jsem musela věnovat opravování, kontrolování, vyřizování e-mailů a telefonátů. Neustále se řešila problematika, že se žáci nepřipojují nebo vůbec nereagují v distanční výuce. Denně mi přišlo více než 20 e-mailů od rodičů a žáků. Mimo svoji pracovní dobu jsem se snažila pomáhat alespoň v oporách k daným tématům.“</p>
<p>„Hodiny jsme rozplánovali podle původního rozvrhu, konzultace probíhaly odpoledne.“</p>
<p>„Hodiny probíhaly podle upraveného rozvrhu, v případě zájmu dětí o dovysvětlení učiva jsme se "setkali" osobně.“</p>
<p>„Jako z jiného světa. Mimo "výuky odučených hodin", tvorba materiálů pro samostudium žáků, opravování zaslaných prací a znovu kontrola znovu zaslaných prací. Soukromý čas téměř vymizel.“</p>
<p>„Každý den 5 hodin distančního vzdělávání, 2x do týdne individuální konzultace pro žáky 9. ročníku – zpravidla od 12 do 15 hodin, ve večerních hodinách příprava na další den, opravování... Soukromí čas moc nezbyval.“</p>
<p>„Konzultace byly vedeny v průběhu celého dne, často i o víkendech. Přišla jsem o velikou část soukromého času. Vše jsem podřizovala distanční výuce.“</p>

<p>„Konzultace se žáky jsem vedla i mimo pracovní dobu. Vzhledem k tomu, že jsem měla doma i své děti (jednoho na online) pro nás byla tato doba velmi náročná. Pracovala jsem většinou celý den, práci jsem si rozložila do celého odpoledne.“</p>
<p>„Konzultace v průběhu dne do pozdních nočních hodin, dopoledne výuka, komunikace, péče o rodinu, odpoledne procházka venku, večer příprava na další den, komunikace s rodiči i žáky.“</p>
<p>„Mimo pracovní dobu probíhala příprava k přijímacím zkouškám v 9. ročníku; hodně času zabrala příprava pracovních materiálů.“</p>
<p>„Odučila jsem podle rozvrhu všechny hodiny češtiny, podle potřeby jsem měla soukromé videokonzultace s těmi, kteří látce neporozuměli. Připravovala jsem devátáky na přijímací zkoušky 1x týdně odpoledne přes videohodiny, pak jsem opravovala práci, kterou mi děti denně musely zasílat zpět na učebnu. Pracovní doba: 07:30- porada s kolegy, 8:00 začátek, volno o přestávkách, konec nejpozději 12:25- pak soukromé konzultace, téměř denně, opravování, ... konec okolo 22:00.“</p>
<p>„Pracovní den = od rána do noci. Nic náročnějšího jsem za 20 let ve školství nezažila. Pokud chtěl člověk dělat svou práci svědomitě, nešlo to bohužel jinak, když učí na ČJ 4 třídy. Jakoukoliv volnou chvíli jsem pak věnovala sobě a rodině.“</p>

Tabulka 3. Výběr odpovědí k otázce č. 24 Jak vypadal Váš pracovní den během distančního vzdělávání? Vedli jste konzultace se žáky i mimo pracovní dobu? Do jaké míry se promíchal Váš soukromý čas s pracovním?

Cílem otázky č. 25 bylo zjistit, co dotazovaní respondenti považovali za největší výhody a nevýhody distančního vzdělávání oproti výuce prezenční. Jak jsem předpokládala velmi často se objevovaly výhody a nevýhody, které jsem vypsalala v teoretické části. Ve velké míře převažovaly spíše nevýhody než výhody distančního vzdělávání. Mezi časté nevýhody patřily například absence kontaktu mezi žáky a učiteli, distanční výuka nemůže plnohodnotně nahradit výuku prezenční, ztráta sociálních vazeb, podvádění a opisování při testování znalostí žáků, malá nebo žádná zpětná vazba, problémy s technikou, špatné internetové připojení, omezené formy práce, minimální vyjadřování žáků, malá možnost individuální práce se žáky, demotivace některých žáků aj. Jako výhody často respondenti psali možnost zapojení do výuky i nemocní žáci, pokud jim to jejich zdravotní stav dovolil, možnost realizace distanční výuky odkudkoliv, žáci pracovali vlastním tempem v průběhu celého týdne, využití moderní techniky ve výuce – osvojení si práce s novými technologiemi, které lze využívat i při prezenčním vzdělávání, někteří žáci se během distanční výuky naučili být více samostatnější, seznámení se s novými aplikacemi na PC ve výuce, žáci se zdokonalili v práci s počítačem, měli snadný přístup k informacím na internetu aj.

Tabulka odpovědí (výběr): 25. Co považujete za největší výhody a nevýhody distančního vzdělávání oproti výuce prezenční?

„Chybějící osobní kontakt se žáky, mnozí měli problémy s technikou. I když byla možnost zapůjčit notebooky domů, leckomu chybělo internetové připojení.“

„Klid při výuce, pokud někdo zlobí, tak ho vypnete. Sdílení informací. Chytřejší žáci mají svoje tempo, více toho za den stihnou, nemusí na nikoho čekat, mají čas na úkoly navíc. Nikdo je doma neruší a neobtěžuje svým chováním. Distanční výuka není vhodná pro většinu žáků, jen pro studijní typy – např. na gymnáziu. Běžní žáci berou distanční výuku jako prázdniny, nepracují, nevzdělávají se, při online výuce hrají hry apod. Žáci mají obrovské mezery ve vzdělání. Z hlediska výchovného a sociálního je distanční výuka naprosto nedostatečná. Děti potřebují kontakt a určitou míru výchovy z naší strany.“

„Největší nevýhodou je absence osobního kontaktu – neviděla jsem na žáky, nevěděla jsem, zda dávají pozor, práce ve skupinkách byla mnohem horší. Naopak někteří žáci se cítili pohodlněji – mohli jsme být v pyžamech, nechyběla svačina, práce byla pohodlnější a v lepším prostředí pro mnohé žáky i učitele. Někteří také preferují práci na počítači – díky tomu i pro mne bylo prezentování mnohem jednodušší, ačkoliv občas nás zastavily technické potíže.“

„Největší nevýhodou byla nemožnost osobního kontaktu se žáky a kolegy, obtížnější komunikace s některými žáky, ztráta motivace, prokrastinace, aj. Výhodu jsem zaznamenala pouze u několika žáků, kteří byli spíše samotáři a online výuka jim tak nevadila, někteří dojíždějící žáci uvítali možnost později vstávat, možnost zapojení nemocných žáků do výuky, když jim z zdravotní stav dovolil. Nevýhody ale převažují.“

„U některých žáků byla problematická zpětná vazba, někteří byli sice připojení, ale nereagovali na oslovení apod. Mezi výhody spadá například velký posun v používání technických vymožeností, MS Teams využíváme dodnes k zadávání úkolů, vkládání studijních materiálů, vkládání odkazu na YouTube apod.“

„Výhodou je rozvíjení počítačové gramotnosti, samostatnosti, u některých žáků i větší míra soustředění než při výuce ve škole (rozptylují je spolužáci). Mezi hlavní nevýhody patří dle mého názoru omezení sociálních kontaktů, snížená možnost kontroly práce jednotlivých žáků a s tím spojené snížení pozornosti některých z nich. Také jsem se setkávala s výmluvami na problémy se spojením, zvukem apod. když se žákům nechtělo pracovat.“

„Distanční vzdělávání je nevhodné pro menší děti, žáky s SVP a pro žáky s poruchou pozornosti. Chyběla cílená podpora od MŠMT, určená jednotná platforma pro distanční vzdělávání na ZŠ, chybělo i systematické a souhrnné školení všech učitelů k distančnímu vzdělávání, mnoho učitelům i mně chyběla orientace na komunikačních platformách a nástrojích určených pro distanční výuku, chyběl seznam stránek určených k distančnímu vzdělávání, chybělo porovnání komunikačních a vzdělávacích platform od MŠMT, všechno jsme si dohledávali my učitelé samostatně. MŠMT absolutně nepřipravilo učitele základních i středních škol k distančnímu vzdělávání.“

„U distanční výuky spatřuji spíše nevýhody – chyběl mi osobní kontakt se žáky, špatná zpětná vazba, nemožnost přímo kontrolovat činnost žáků, složité vysvětlování nového učiva, pomalejší průběh hodiny.“

„Výhoda: rychlejší ovládnutí techniky a její používání i v dnešní době, zajištění bohatší techniky do škol. Nevýhody: neosobní, nevyhovuje všem žákům – náročné na sebedisciplínu, náročnější na přípravu i kontrolu, méně efektivní.“

„Výhoda: účastnili se i nemocní žáci, žáci se naučili nové věci v práci s počítačem, nevýhody: děti nebyly pod kontrolou, někteří nedělali vůbec nic.“

<p>„Výhodou je domácí prostředí, možnost zapojení různých výukových platforem, aplikací apod. Nevýhodou DV je malá kontakt s žáky a tím pádem i menší možnost okamžitě reagovat na jeho potřeby.“</p>
<p>„Výhodou je systematičnost, nevýhodou je domácí prostředí, ve kterém se žáci nesoustředí.“</p>
<p>„Výhodu jsem žádnou nenašel, možná zlepšení IT gramotnosti. Nevýhodou ztráta učebních návyků. Žáci se často pouze připojovali, ale práci skoro vůbec nedělali, nekomunikovali, dělali na PC leccos jiného, např. hráli hry, chatovali se spolužáky apod.“</p>
<p>„Výhody: digitalizace a její následné uplatnění i v prezenční výuce. Nevýhody: nepřímý kontakt s žáky (neosobní), menší pozornost žáků, nemožnost socializace žáků, nemožnost vykonávat některé aktivity.“</p>
<p>„Výhody: Větší flexibilita na procvičování, např. pravopisných jevů. Nevýhody: Žáci trávili u PC příliš mnoho času, což se projevilo např. ve zhoršení v četbě delších textů.“</p>
<p>„Výhody: všichni se zdokonalili (žáci i kolegové, včetně mě) v práci s digitální technikou, různými novými programy, aplikacemi, začali jsme využívat různé metody práce s dětmi, každému dítěti prakticky na míru ušité. Nevýhody: nic nenahradí osobní kontakt, někteří žáci pracovali málo, učivo nedostatečně procvičené.“</p>
<p>„VÝHODY: zvládl se probrat větší objem učiva, žáci se naučili pracovat samostatně a s technikou, selftime management; NEVÝHODY: nedostatek osobního přístupu ve výuce, žáci byli odkázaní vesměs na samostudium, a ne všichni to zvládali, špatná technická vybavenost některých rodin, špatná schopnost samostatné přípravy žáků.“</p>

Tabulka 4. Výběr odpovědí k otázce č. 25 Co považujete za největší výhody a nevýhody distančního vzdělávání oproti výuce prezenční?

ZÁVĚR

Diplomová práce s názvem *Distanční vzdělávání českého jazyka na 2. stupni základních škol* byla rozdělena na dvě části, a to teoretickou a empirickou část.

V první části byly zpracovány základní pojmy, které bylo nezbytné zpočátku vymezit, aby se čtenáři diplomové práce podrobněji dostali do této problematiky. Byly objasněny následující pojmy, a to distanční vzdělávání, e-learning, blended learning neboli kombinovaná forma výuky, mobile learning, hybridní vzdělávání, digitální technologie a ICT nástroje.

Dále jsem se zabývala v teoretické části charakteristikou distančního vzdělávání, etapami a principy efektivní výuky distanční formou a rolí učitele při distančním vzdělávání.

Nezbytnou kapitolu v teoretické části zaujímaly rozdíly mezi distančním vyučováním a jinými formami studia. Zde jsem porovnávala všechny formy studia (prezenční, dálkové, kombinované a distanční studium) a odhalila jejich odlišnosti.

V další kapitole jsem se zabývala výčtem výhod a nevýhod, které jsou s distančním vzděláváním úzce spjaty. Všechny formy výuky mají své výhody a nevýhody. To stejné platí i u distančního vzdělávání.

Následující, tedy pátá kapitola pojednává o základních formách distančního vzdělávání. Zde jsem vyjmenovala několik forem dle využití, které nám distanční vzdělávání nabízí. V této kapitole můžeme najít přehled a popis forem výuky dle Bořivoje Brdličky a dělení forem dle Kamila Kopeckého. Jednou z forem distanční výuky jsou také osobní konzultace, které se z výzkumného šetření ukázaly, jako velmi oblíbená forma či doplněk k distančnímu vzdělávání.

V šesté kapitole jsem nabídla krátký pohled do historie vývoje distančního vzdělávání, kde jsem popisovala několik fází, jak se distanční vzdělávání rozvíjelo. Historie distančního vzdělávání je velmi rozmanitá a pestrá.

V poslední kapitole teoretické části jsem analyzovala nástroje, které nám umožňují realizovat výuku českého jazyka na dálku. Sedmá kapitola byla rozdělena na několik podkapitol, které se zabývaly například výčtem vzdělávacích a komunikačních platforem a popisem jednotlivých vzdělávacích prostředí, komunikačními nástroji a školními informačními systémy. Další podkapitolou byla

například kapitola s názvem e-booky, e-portfolia, podcasty, webové a mobilní aplikace a online služby, kde jsem vyjmenovala několik webových stránek a aplikací, které jsou vhodné ke vzdělávání českého jazyka. V neposlední řadě jsem se věnovala i sociálním sítím a blogům na internetu, které mají dnes mezi nástroji určených ke vzdělávání českého jazyka též své místo.

Empirická část mé diplomové práce se zabývala hlavní otázkou výzkumu *Jak probíhala distanční výuka českého jazyka na 2. stupni základních škol, popřípadě na nižším stupni víceletých gymnázií?* Mimo hlavní otázku výzkumu jsem si stanovila k šetření i dílčí výzkumné otázky.

Jako metodu k mému šetření jsem si zvolila kvantitativní výzkum, který je nejvhodnější metodou pro sběr dat od velkého množství respondentů.

Z výzkumu vyplynulo, že velká část dotazovaných respondentů nepovažuje vzdělávání českého jazyka distanční formou za efektivní a ani smysluplné. Velká část, tedy až 61,7 % respondentů využívalo jako komunikační a vzdělávací platformu e-mail. Mezi další často využívané vzdělávací a komunikační platformy spadaly například Microsoft Teams, který využívalo až 58,3 % respondentů, dále Google Classroom, který v distanční výuce využívalo 39,4 %. Převaha dotazovaných respondentů využívala i možnosti realizace individuálních konzultací. Ty využilo 43,3 % dotazovaných.

Výzkum ukázal, že velká část dotazovaných respondentů nevyužívala při distanční výuce českého jazyka žádné mobilní aplikace ani žádné sociální sítě a blogy na internetu. Stejně to bylo i u využití možnosti live streamování. Možnost live streamování nevyužilo až 81 % tázaných respondentů.

Výzkum odhalil i to, jak vypadal běžný pracovní den dotazovaných respondentů během distančního vzdělávání. Ve velké míře odpovídali respondenti velmi podobně. Respondenti nerozlišovali svůj soukromý čas s pracovním. Mimo svůj pracovní čas odpovídali na příchozí e-maily od žáků či jejich rodičů, hodnotili splněné úkoly, nebo se zabývali přípravou materiálů k distanční výuce. Velká část tázaných respondentů neměla při distančním vzdělávání stanovenou pracovní dobu a mnoho z nich hodnotí tuto formu výuky jako velmi časově náročnou.

Dále z výzkumu vyplývá, že při distančním vzdělávání respondenti shledali více nevýhod než výhod této formy vzdělávání. Ve velké míře se objevovaly výhody

i nevýhody, které jsem zmínila v teoretické části mé diplomové práce. Mezi nevýhody spadají například absence kontaktu mezi žáky a učiteli a především to, že distanční vzdělávání nemůže plnohodnotně nahradit výuku prezenční. Respondenti spatřovali nevýhody i ve ztrátě sociálních vazeb, podvádění a opisování při testování znalostí žáků, či malá nebo žádná zpětná vazba aj.

Teoretická i empirická část mé diplomové práce mi umožnila hlouběji nahlédnout do této problematiky a získat tak o daném tématu větší přehled a nové informace do mé budoucí praxe. I když má distanční vzdělávání dlouhou historii, pro některé pedagogy, nejen českého jazyka, je distanční vzdělávání stále novinkou a také nevyhovující formou výuky. Výsledky empirické části ukázaly, jak nedokonalosti při realizaci distančního vzdělávání, tak i zdokonalení nových gramotností (ICT, internetová, informační, mediální a digitální gramotnost). Z toho plyne, že k rozšiřování vyjmenovaných gramotností je nutné žáky vést i mimo distanční výuku, tedy ve výuce prezenční. Domnívám se, že má diplomová práce může některým učitelům českého jazyka pomoci s plánováním, ale také s realizací distanční výuky českého jazyka na 2. stupni ZŠ. Výsledky tak mohou pedagogové zpracovat do své běžné každodenní praxe.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BRCKOVÁ, Jana, RUKOVANSKÝ Imrich. *Metodika on-line výuky*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích, 2012. ISBN 978-80-7468-047-2
- FRK, B.: *E-learning a online vzdelávanie*. In: *Pedagogika.sk* [online], 2010, roč. 1, č. 2, s. 107-122. Dostupné z: < <http://www.casopispedagogika.sk> > ISSN 1338-0982.
- *Gramotnosti ve vzdělávání. Soubor studií*. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2011. 98 s. [cit. 2015-03-26]. ISBN 978-80- 87000-74-8. Dostupné z WWW:https://www.nuv.cz/uploads/Publikace/vup/Gramotnosti_ve_vzdelavani_soubor_studii1.pdf
- JANÍKOVÁ, Věra. *Autonomní učení, strategie učení a cizojazyčná výuka. Pedagogická orientace*. Brno: Československá pedagogická společnost, 2003, 89-102. ISSN 1211-4669.
- KOPECKÝ, Kamil. *E-learning (nejen) pro pedagogy*. Olomouc: Hanex, 2006. *Vzdělávání a informace*. ISBN 80-85783-50-9.
- KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI, Lukáš KUBALA, Veronika KREJČÍ a Martin HAVELKA. *Moderní technologie ve výuce: (o moderních technologiích ve výuce s pedagogy pro pedagogy)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2021, 206 s. ISBN 978-80-244-5925-7.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR – *Metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem*. Praha, 23. 9. 2020

- NOCAR, David, Irena HOBLÍKOVÁ, Lucie SNÁŠELOVÁ a Monika VŠETULOVÁ. *E-learning v distančním vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 76 s. ISBN 8024408023.
- PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 6., rozš. a přeprac. vyd. Přeložil Jiří FOLTÝN. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0367-4.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- PRŮCHA, J. *Distanční studium v otázkách*. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, 2000. 39 s. ISBN: 80-86302-16-4
- VŠETULOVÁ, Monika, David NOCAR, Miroslava DVOŘÁKOVÁ a Ludmila URBÁŠKOVÁ. *Příručka pro tutora*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007, 230 s. ISBN 9788024416410.
- ZLÁMALOVÁ, H. *Úvod do distančního vzdělávání*. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, 2000. 79 s. ISBN: 80-86302-10-5.
- ZOUNEK, J. *E-learning – jedna z podob učení v moderní společnosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 161 s. Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. ISBN 978-80-210-5123-2.
- ZOUNEK, Jiří, Libor JUHAŇÁK, Hana STAUDKOVÁ a Jiří POLÁČEK. *E-learning: učení (se) s digitálními technologiemi: kniha s online podporou*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 330 s. ISBN 978-80-7676-175-9.

SEZNAM GRAFŮ

- **Graf 1.** Celkem návštěv
- **Graf 2.** Čas vyplňování dotazníku
- **Graf 3.** Pohlaví respondentů
- **Graf 4.** Využití vzdělávacích a komunikačních platforem v distanční výuce českého jazyka na 2. stupni ZŠ
- **Graf 5.** Využití vlastní či školní techniky při distančním vzdělávání
- **Graf 6.** Dostatečné vybavení školy technikou pro distanční vzdělávání
- **Graf 7.** Přístroje využívané při distančním vzdělávání
- **Graf 8.** Využití školních i vlastních přístrojů
- **Graf 9.** Využití školních informačních systémů během distanční výuky
- **Graf 10.** Využití gamifikace a herních prvků při distančním vzdělávání
- **Graf 11.** Využívání simulací během distančního vzdělávání
- **Graf 12.** Využití elektronických knih v distančním vzdělávání
- **Graf 13.** Tvorba materiálů při distančním vzdělávání
- **Graf 14.** Využití webových stránek a aplikací při distančním vzdělávání českého jazyka
- **Graf 15.** Využití mobilních aplikací během distančního vzdělávání českého jazyka
- **Graf 16.** Využití sociálních sítí a blogů během distančního vzdělávání českého jazyka
- **Graf 17.** Využití možností live streamování při distančním vzdělávání českého jazyka
- **Graf 18.** Místo realizace distanční výuky českého jazyka
- **Graf 19.** Problémy či komplikace během distančního vzdělávání českého jazyka
- **Graf 20.** Počet odučených distančních hodin českého jazyka denně
- **Graf 21.** Zapnuté webkamery během distančního vzdělávání českého jazyka
- **Graf 22.** Zapnuté webkamery během distanční výuky českého jazyka
- **Graf 23.** Povinnost žáků mít zapnuté webkamery při distanční výuce českého jazyka

SEZNAM TABULEK

- **Tabulka 1.** Souhrn nejdůležitějších výhod a nevýhod distanční výuky (vlastní zdroj)
- **Tabulka 2.** Přehled forem výuky (dle *Bořivoje Brdličky*)
- **Tabulka 4.** Výběr odpovědí k otázce č. 25 Co považujete za největší výhody a nevýhody distančního vzdělávání oproti výuce prezenční?
- **Tabulka 3.** Výběr odpovědí k otázce č. 24 Jak vypadal Váš pracovní den během distančního vzdělávání? Vedli jste konzultace se žáky i mimo pracovní dobu? Do jaké míry se promíchal Váš soukromý čas s pracovním?

SEZNAM OBRÁZKŮ

- **Obrázek 1.** Běžící češtinář (profil na Instagramu)
- **Obrázek 2.** Červená propiska (profil na Instagramu)
- **Obrázek 3.** Čeština „na pohodu“ (profil na Instagramu)
- **Obrázek 4.** Češtinářské špeky (profil na Instagramu)
- **Obrázek 6.** Neučebnice (profil na TikToku)
- **Obrázek 5.** Česky s vydrou (profil na TikToku)

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník

Distanční vzdělávání českého jazyka na 2. stupni ZS

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

nejprve bych Vám chtěla poděkovat o Váš zájem o účast ve výzkumu, který je významnou součástí mé diplomové práce. Cílem diplomové práce je zjistit, jak probíhala výuka českého jazyka na druhém stupni ZŠ během distančního vzdělávání.

Součástí výzkumu je jednoduchý dotazník, který Vám zabere do 10 minut Vašeho času. Odpovědi, které poskytnete jsou zcela anonymní a budou využity pouze pro účely mé diplomové práce.

Děkuji Vám za spolupráci,

Bc. Michaela Vystavělová - studentka posledního ročníku navazujícího magisterského studia Pedagogické fakulty na Univerzitě Palackého v Olomouci.

1 Pohlaví:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

Muž Žena

2 Ohodnoťte, jak efektivní bylo distanční vzdělávání v porovnání s výukou prezenční.

Nápověda k otázce: *1 hvězdička - méně efektivní než výuka prezenční 3 hvězdičky - srovnatelná s výukou prezenční 5 hvězdiček - efektivnější než výuka prezenční*

☆☆☆☆☆ / 5

3 Ohodnoťte, jak smysluplné bylo distanční vzdělávání v porovnání s výukou prezenční.

Nápověda k otázce: *1 hvězdička - méně smysluplná než výuka prezenční 3 hvězdičky - srovnatelná s výukou prezenční 5 hvězdiček - smysluplnější než výuka prezenční*

☆☆☆☆☆ / 5

4 Jaké vzdělávací a komunikační platformy jste ve výuce českého jazyka na 2. stupni ZŠ využívali?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí.*

☐ Google Classroom	☐ Microsoft Teams	☐ Zoom	☐ Moodle	☐ Discord	☐ Sli.do
☐ WhatsApp	☐ BigBlueButton (BBB)	☐ Kahoot	☐ Slack	☐ Edmodo	☐ CollBoard
☐ ClassFlow	☐ Padlet	☐ Viber	☐ Email (pracovní listy, úkoly, pokyny, aj.)	☐ Individuální konzultace	
☐ Jiná...	____				

5 Jakou techniku jste při distančním vzdělávání používali?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Vlastní techniku Školní techniku

6 Je vaše škola dostatečně vybavena technikou k distančnímu vzdělávání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano Ne

7 Jaké přístroje jste během distančního vzdělávání využívali?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí.*

☐ Stolní počítač	☐ Notebook	☐ Mobilní telefon	☐ Tablet	☐ Webkamera	☐ Scanner
☐ Apple Pencil/ dotykové pero	☐ Projektor				
☐ Jiná...	____				

8 Jednalo se o školní, vlastní či kombinaci školních i vlastních přístrojů?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Školní přístroje Vlastní přístroje Kombinace školních i vlastních přístrojů

9 Jaké školní informační systémy jste během distančního vzdělávání využívali?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí.*

- Bakaláři Škola online Gaudeamus iŠkola.cz Edookit Edupage eTřídnice
- Žádné
- Jiná...

10 Využívali jste během distančního vzdělávání gamifikace/herní prvky (např. únikové hry, soutěže, aj.)? Pokud ano, jaké?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ne
- Ano, využíval/a jsem ...

11 Využívali jste při distančním vzdělávání simulace?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď. (Simulace umožňují výuku pomocí simulátorů v mnoha oborech lidské činnosti. Simulaci definujeme jako metodu, která spočívá v experimentování se speciálním modelem reálných systémů na počítači.)*

- Ano Ne

12 Používali jste během distančního vzdělávání elektronické knihy v pdf?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano Ne

13 Jaké materiály jste při distančním vzdělávání tvořili?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí.*

- Videá Materiály v PDF Podcasty Myšlenkové mapy Kvízy (např.: aplikace Kahoot!, Quizizz, Quizlet, aj.)
- Testy (např.: program ClassMarker, aplikace Plickers, aj.)
- Jiná...

14 Jaké jste během distančního vzdělávání využívali webové stránky/aplikace?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Moje čeština	☐ Umíme česky	☐ Čeština.diktáty.cz	☐ SCIO - testování	☐ YouTube	☐ Grammar.in
☐ Umíměto.cz	☐ KamiNet	☐ Mapilary	☐ Quizizz	☐ Quizlet	☐ Kahoot!
☐ ClassMarker	☐ Plickers	☐ Padlet	☐ Internetová jazyková příručka (UJČ)	☐ Pravidla českého pravopisu	☐ Škola s nadhledem
☐ Vzdělávání #NaDálku MŠMT	☐ Pinterest	☐ Online sdílená tabule (např.: Collboard, Whiteboard, aj.)	☐ Žádné		
☐ Jiná...	____				

15 Používali jste během distančního vzdělávání mobilní aplikace? Pokud ano, jaké?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ iČeština	☐ Česká gramatika	☐ Čeština	☐ Procvič pády	☐ Vyjmenovaná slova
☐ Tvarosloví - Podstatná jména	☐ Slovní druhy a jejich procvičování	☐ Větné rozbory - rozbor souvětí	☐ Větné rozbory - rozbory vět jednoduchých	☐ Procvič pravopis
☐ Zatracená čeština	☐ Žádné			
☐ Jiná...	____			

16 Využívali jste během distančního vzdělávání sociální sítě a blogy na internetu? (např.: profily na Instagramu, Facebooku, aj.)

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Běžící češtinář	☐ Červená propiska	☐ Čeština "na pohodu"	☐ Češtinářské špeky	☐ Žádné
☐ Jiná...	____			

17 Využívali jste během distančního vzdělávání možnosti live streamování? Pokud ano, jaké platformy jste pro streamování používali?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď. (Live stream umožňuje vysílání živého videa žákům/studentům a komunikovat s nimi v reálném čase.)*

- Ne
- Ano, využíval/a jsem ... (např. YouTube, Livestream.com aj.)

18 Odkud jste realizovali distanční výuky českého jazyka?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ze školy Z domova

19 Potýkali jste se během distančního vzdělávání s nějakými problémy či komplikacemi?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí.*

☐ Špatné a nedostačující připojení k internetu.	☐ Nedostatek počítačů (ve školách/ v domácnostech)	☐ Výpadky způsobené užívanou platformou	☐ Nedostatečný osobní prostor (více osob v jedné domácnosti pracujících online)
☐ Potíže s technikou	☐ Sekající se zvuk/ obraz	☐ Omezení metodami učení	☐ Tvorba studijních materiálů pro distanční vzdělávání
☐ Nedostatečná podpora	☐ Nemožnost se obrátit na někoho pro radu ohledně distančního vzdělávání	☐ Roztříštěnost komunikačních kanálů	
☐ Jiná... ____			

20 Kolik hodin českého jazyka na druhém stupni ZŠ jste během dne distančně odučili?

Nápověda k otázce: *(např.: 3 hodiny denně)*

21 Měli žáci během distančního vzdělávání českého jazyka zapnuté webkamery?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano Ne

22 Kolik žáků mělo během výuky zapnutou webkameru?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Celá třída Většina třídy Polovina třídy Menšina třídy

23 Bylo pro vaše žáky povinné zapnutí webkamery?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

Ano Ne

24 Jak vypadal Váš pracovní den během distančního vzdělávání? Vedli jste konzultace se žáky i mimo pracovní dobu? Do jaké míry se promíchal Váš soukromý čas s pracovním?

25 Co považujete za největší výhody a nevýhody distančního vzdělávání oproti výuce prezenční?

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Michaela Vystavělová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Doc. Mgr. Kamil Kopecký. Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Distanční vzdělávání českého jazyka na 2. stupni základních škol
Název v angličtině:	Distance education of the Czech language at the second stage of primary schools
Anotace práce:	<p>Diplomová práce s názvem <i>Distanční vzdělávání českého jazyka na 2. stupni základních škol</i> si klade za cíl analyzovat zkušenosti učitelů s distančním vzděláváním českého jazyka na druhém stupni základních škol. Jako metodu mého výzkumu jsem si vybrala kvantitativní výzkum. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy, které jsou spjaty výhradně s touto problematikou. Empirická část, obsahuje dotazníkové šetření, kde jsem v první řadě zkoumala hlavní otázku „Jak probíhalo distanční vzdělávání českého jazyka na 2. stupni ZŠ?“. Základním prvkem dotazníkového šetření byli učitelé českého jazyka na druhém stupni základních škol, popřípadě učitelé, kteří učí na nižším stupni víceletých gymnázií.</p>
Klíčová slova:	Distanční vzdělávání, distanční výuka, e-learning, základní škola, český jazyk, kvantitativní výzkum

Anotace v Angličtině	<p>The diploma thesis entitled Distance learning of the Czech language at the second stage of primary schools aims to analyze the experience of teachers with distance learning of the Czech language at the second stage of primary schools.</p> <p>I chose quantitative research as my research method.</p> <p>The theoretical part explains the basic concepts that are associated exclusively with this issue.</p> <p>The empirical part contains a questionnaire survey, where I first examined the main question: "</p> <p>"How did learning distance of the Czech language take place at the 2nd level of primary school."</p> <p>The basic element of the research were Czech language teachers at the second level of primary schools, or teachers who teach at the lower level of grammar schools.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Distance education, e-learning, elementary school, czech language, quantitative research
Jazyk práce:	Český jazyk
Rozsah práce:	127 stran